

ПЛАТОН
ВОРОНЬКО

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

ТВОРИ
В ЧОТИРЬОХ
ТОМАХ

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

ТОМ
ПЕРШИЙ

ПОЕЗІЇ
1943 • 1963

У2
В75

*В первый том произведений
известного украинского советского поэта,
участника легендарного
партизанского рейда ковпаковцев,
лауреата Государственной премии СССР,
Государственной премии УССР
имени Т. Г. Шевченко, а также
Республиканской комсомольской премии
имени Николая Островского
и Республиканской премии
имени Леси Украинки вошли
стихотворения 1943—1963 годов,
проникнутые чувством советского
патриотизма, пафосом народной героики,
согретые памятью о тех, кто отдал жизнь
за победу над фашизмом.*

14590

Криверізька
міська централізована
БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА
ДЛЯ ДІТЕЙ

Ф-14121

В 70403—068
М205(04)—82 передплатне. 4702590200

© Видавництво
«Дніпро», 1982 р.

ПОКИ ЖИВИЙ — ІДИ!

Мені випала честь супроводжувати переднім словом ювілейний двотомник Платона Микитовича Воронька, яким він звітував перед читачем з нагоди свого шістдесятиліття.

Як швидко мчить час, особливо в наш космічний вік! Не встиг і оглянутись, а вже за вікном — вісімдесяти роки двадцятого століття.

За ці десять літ встигло прийти в літературу кілька поколінь, неоднораз відбулася переоцінка цінностей: дехто, покvapливо записаний в «лідери», поповнив лави загалу, і, навпаки, декотрі, віднесені критикою в реєстр пересічних, вибралися на чільне місце. Цілоком природній перебіг живого літературного процесу.

Але в тому ж таки літературному процесі є величини незмінні, оті «точки відрахунку», котрі віховими знаками визначають рівень поезії взагалі, становлять його золотий, валютний запас.

До таких стабільних велчин належить і творчість Воронька. За цей часовий відтинок на його життєвому циферблаті додалося ще десять літ. Власне, Платон Микитович міг би, зважаючи на кількість і якість сподіяного, спокійно готуватися до свого сімдесятиліття, відзначивши його черговим перевиданням. Але, до честі поета, він за оглядуване десятиліття встиг видати стільки книг і на такому поважному художньому рівні, що комусь іншому хтозна чи й вдалося б за все творче життя! Причому, кожна нова збірка Воронька — новий якісний виток не лише в його особистій спіралі розвитку, а й помітний набуток усєї нашої багатонаціональної радянської поезії.

З-поміж виданого поетом за минуле десятиліття вирізняється своєю значністю книга віршів та поем «Узьміль». Тематично споріднена з попередніми збірками Воронька, вона — своєрідна

естафета пам'яті авторового довоєнного дитинства і його фронтової юності. Водночас у ній, певне, найвиразніше звучить те якісно нове, що характеризує поетичну практику Платона Микитовича останніх двох десятиліть: глибинно-філософське осмислення минушого як складника вічного, і, значною мірою, переосмислення творчого досвіду в плані наближення високих, сказати б, «трибунних» категорій до предметно-земного буття шляхом унітмнення їх.

О як тривожно!
Як було велично!
Іде війна.
Іде новітня ера.
Гудуть дроти, до нас гукають клично:
«Ростіть борцями, юні піонери!»

Ця лозунгова посилка так би й залишилася «чистим» гаслом, якби поет в подальших строфах не знайшов того інтимного ключа, який — через дитинне світосприйняття — наблизив вірш до читачевого серця:

Припавши до стовпа, зростався вухом
Із теплим деревом.
В казковій тишині
Ставав увесь таким чутливим слухом,
Що чув,
Як гомонять листочки трав'яні,
Як пирхає ховрах у темній пірці,
Як жук січе глодові пагінці,
Як шле земля привіт вечірній зірці,
Утерши вітром сльози на щоці.

(«Незабутній голос»)

...Ромен Роллан сказав:

«Як багато поетів думають, що вони зробили послугу батьківщині, оспівуючи героїзм, самовіддання, жертву! Та якщо вони вірили в них лише устами, а не серцем, коли вони бачили в них тільки слова, що весело звучать, а не сувору і трудну дійсність, якщо вони шукали в них особистий успіх, а не благо інших,—

вони принизили героїзм, самовідання і жертву, а не слугували їй».

Що ж, хай і поодинокі, але траплялись і такі. Але ми у своїх змаганнях брали, беремо і братимемо собі за взірць поетів, які не лише устами, а передовсім серцем, кожним подихом утверджували шевченківський ідеал митця і громадянина.

Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Павло Тичина, Максим Рильський... Для них не існувало проблеми «життя і творчність», оскільки життя їхнє було творчістю, а творчість — життям.

Оцю ідеальну гармонію особистого й суспільного наші великі попередники і сучасники передали в неподільний спадок своїм духовним нащадкам. На всіх етапах повоєнного поступу українські радянські поети і словом, і ділом явили перед світом неперевершені взірці служіння своєму народові. Словом, ділом і — кров'ю.

Я той, що греблі рвав.
Я не сидів у скелі,
Коли дуби валились вікові,—

від імені цілого покоління поетів-воїнів здобувся на право сказати Платон Воронько. Право — пряме, неопосередковане. Не метафоричне.

Із епіцентру другої світової війни, з партизанських ночей, хрещений кулями, підперезаний бікфордовим шнуром, на межі життя і смерті, проголосив ці слова Платон Воронько. Згадані рядки — теж не метафора, майстерно відшліфована за письмовим столом, а прямий, правдивий і точний знімок часу. І якщо вони, ці рядки, стали крилатою метафорою, то, певно, про вищу оцінку своєї творчості будь-кому з поетів годі й мріяти!

Хтось, дивися, скаже: «Виняткові обставини... Виняткова біографія...» Так, бо сама війна — уже виняткова обставина зі своєю логікою і законами, які діють під дулом смерті. Але Платон Воронько зі своєю винятковою долею — не виняток. Його біографія — то біографія цілого покоління, що будувало, боронило, відбудовувало і підносило до небачених висот свою Державу. І в

цьому — невичерпна життєва міць його самого і всього нашого радянського суспільства.

Скільки пройхав, скільки пройшов —
Спитай у моїх підошов.

Скільки провів я безсонних ночей —
Читай по утомі очей.

Скільки жадоби кохання в мені —
Скаже, хто був на війні.

Ця мініатюра, датована 1945 роком, могла б стати своєрідним «мотіто» до поетового життєпису...

Я вже обмовився, що з часу написання передмови до двотомника минуло ціле десятиліття. Невблаганний час додав срібла до поетових сивин. Чимало і сам поет додав до свого досвіду, а дещо, можливо, й одсіяв. Одне слово: все тече, все міняється... При всьому тому, однак, незмішним лишилися витoki і перебіг його творчості, отож, хай читач не звинувачує автора у повторі, бо в тому, що було — ні додати, ні відняти... Тим паче, що Воронькова біографія, життєва і творча, і гідна наслідування, і вельми повчальна.

Платон Микитович Воронько народився 1 грудня 1913 року в селі Чернеччина на Сумщині, у селянській родині. Хлібороби, ковали і кобзарі (дід поета, Василь Воронько, був мандрівним лірником) вийшли з того доброго і надійного роду. Треба було мати неабиякий талант і життєву снагу, аби в тяжкій, сірій буденщині не затулити собі світ куснем хліба, зберегти людську гідність, ще й навчити своїх дітей бути чесними, благородними і не забувати, що, окрім нужденної нивки, є ще й високе небо пісні. Пізніше поет згадував:

«Мати моя, Марфа Іванівна, була ніжною, сором'язливою і постійно сумовитою жінкою. Природа нагородила її винятковим голосом. Зимовими вечорами, сидячи за прядкою чи ткацьким верстатом, вона співала тихо й сумно, ніби в піснях розмовляла сама з собою. Сліпий дідусь на зимову холоднечу повертався

додому і теж співав під ліру чи кобзу козацькі думи або ним же придумані пісні із страшними сюжетами. Так що в нашій сім'ї достатки були, вважай, тільки в піснях».

Талановиті люди жили на нашій землі. Скільки їх, безіменних поетів, художників і мислителів, під тягарем нестерпних умов пішло в небуття, так і не явивши світові свого високого обдаровання! І хто зна, як би склалася подальша доля Платона Воронька, аби не отой листопадовий день 1917 року, що ствердив нарешті історичну справедливість: господарем своєї держави став той, хто її тримає на власних раменах. Революція скинула важкий камінь рабства, і одразу ж енергія народного таланту, стримувана віками, вибухнула квітучим дровом духовної снаги. В атмосфері цього озонного піднесення чесна родина мудрих ковалів і хліборобів подарувала нам талановитого поета.

Біографія Платона Воронька — динамічна, поривчаста, прискорена, як і його творчість, а отже, й характер.

Протягом усього свого свідомого життя поет жодного разу не стояв осторонь діянь і звершень своєї молодої Вітчизни, ніколи не брав «тайм-ауту», його природі чужа позиція стороннього спостерігача. Він — син свого часу з усіма наслідками і зобов'язаннями, що накладає на особу цей стан.

Я повсюди звертаюсь до тебе:
У думках, у надіях, в жазі.
Де б не був я, а ти, наче небо,
Наді мною в ясі і грозі.

І, напевне, в останній тривозі,
Як утомиться серце старе,
Горілиць упаду при дорозі,
І в очах твоє небо замре,—

так і тільки так мислить себе поет.

По закінченні семирічки в Охтирському дитмістечку (уже там він виступає з першими поетичними спробами) юний поет у 1929—1932 рр. вчиться в Харківському автошляховому технікумі. А вже у вісімнадцять літ він добровільно, за комсомольською путівкою, квапиться на будови п'ятирічки далекого Таджикистану,

грацює на Вахшбуді, в Ходженті. Звідти ж у 1935 році йде до армії. Причому пізнавав Платон Воронько воєнне ремесло не лише на військових ученнях та полігонах, де за «ворога» правили мішені. Йому вже тоді довелося віч-на-віч стрітися із справжнім ворогом: рештки басмацьких зграй ще блукали в Каракумах. По демобілізації поет повертається у батьківські краї, викладає мову й літературу в Хухрянській середній школі.

А тим часом поезія дедалі більше полонить його і 1938 року приводить до Московського літературного інституту імені О. М. Горького. Та недовго Платон Воронько вчився в інституті. У грудні 1939 року він разом зі своїми однокурсниками добровольцем вирушає на фінський фронт у складі 12-го легкокозачого батальйону. Цього разу небезпека чатувала не лише фронтально, а й з-поза спини: Платон Воронько як політрук диверсійної розвідки побував у ворожому тилу.

В аудиторії літінституту він повернувся змужнілий, суворіший: війна багато чому навчила. Це була саме та пора, коли життєвий досвід мав би сплавитися з досвідом поетичним. Одне слово, Платон Воронько ступив на ту грань, від якої починається поет. У його записниках було чимало віршів, котрі своїми художніми якостями вже претендували на друк. Але поет не квапився. Максим Рильський, з яким Воронько на той час познайомився (згодом те знайомство переросло у хвилюючу, чисту дружбу), згадував: «Він читав нам свої віршові спроби, і було в них багато теплоти і свіжості. Але, скромний і вимогливий до себе, Платон Воронько не квапився друкувати свої вірші, хоч ми його до того й заохочували»¹. (Похвальна неквапливість, гідна наслідування багатьма сьогоднішніми початківцями!).

Одне слово, поет був на порі. От-от мав він вийти на таке жадане побачення з читачем! Але... знову війна. Велика Вітчизняна війна. З першого ж дня Платон Воронько добровільно виходить на оборонні рубежі столиці. Командир взводу московського винищу-

---

¹ Максим Рильський. Наша кровна справа. К., Держлітвидав України, 1959, с. 510.

вального батальйону, він згодом стає інструктором підричників при партизанській школі. А вже навесні 1943 року Платон Воронько — серед ковпаківців...

Згадав оді кілька дат з життєпису поета не з тим, аби до вже відомих подати ще й словесну копію його анкети. Ні, мені просто хотілося, щоб читач звернув увагу на одну особливість Воронькової біографії: на всіх етапних, віхових подіях у житті нашого суспільства Платон Микитович обирає собі місце в найгарячіших цехах, на передньому краї і завжди — добровільно.

Оце саме той випадок, коли ключ до поетової творчості треба шукати на полях його біографії. І не лише до творчості, а й до характеру, уподобань, особистих якостей індивідуума.

Чим мені дорогий, близький і любий серцю Платон Микитович Воронько? Відповім просто, як на декого, мо', й по-школярськи: тим, що він живе, як пише, і пише, як живе. Уточню без дипломатичної евфоніки і евфемізмів: одверто не поважаю людей, які пишуть «високо», а живуть «низько». Знаю, що не можна механічно користуватися досвідом автора, що не зовсім грамотно ототожнювати ліричного героя з особою письменника і таке інше з арсеналу академічної критики. Але скажіть, як тоді, зрештою, бути з аксіомою: «стиль — то характер митця»?

* * *

На позитиві Платона Воронька — чимало книг. За першою — «Карпатський рейд» (1944) — ідуть «Весняний грім» (1947), «Великий світ» (1948), «В ім'я твоєї волі» (1949), «Райком комсомолу» (1949), «Славен мир» (1950), збірка «Поезії» (1950), «Від Москви до Карпат» (1951), «Моя Москва» (1953), «Народження легенди» (1954), «Обов'язок» (1955), «Моя Гуцульщина» (1956), «Тепло землі моєї» (1959), «Драгі другарі» (1959), «Мирний неспокій» (1960), «Через гони літ» (1961), «Гнівом Африка клекоче» (1961), «Коли я в Київ повертаюсь», «За всі літа розлуки» (1962), «Нелинь», «Твори у двох томах» (1963), «Скресання» (1967), «Поки живий — іди», «У світлі блискавиць» (1968), «Повінь» (1970), «Здвиг-земля» (1976), «Узьміль» (1979), «Ватькові долоні» (1980),

«Совість пам'яті» (1980) і ще, й ще можна доточувати й уточнювати цей ряд.

Тут не перелічені переклади творів Платона Воронька на інші мови, котрі значно б поповнили своєрідний послужний список поета. Адже його книги й окремі поезії звучать російською, білоруською, туркменською, чуваською, узбецькою, молдавською, болгарською, чеською, польською та багатьма іншими мовами народів Радянського Союзу і зарубіжних країн.

Свідомо не зачіпаю й теми «Платон Воронько — дітям», оскільки вона, ця тема, потребує окремої, серйозної розмови: уже навіть кількість книжок (а їх і в десяток не вбереш!), подарованих малечі, застерігає від побіжного розгляду. Скажу лише, що дитяча поезія Воронька завоювала собі симпатії мільйонної аудиторії, а його славнозвісні «Читаночка» і «Казка про Чугайстра» стоять в ряду вищих досягнень всесоюзної поезії для юних.

Про популярність поета, про щирі шану до нього свідчать Державні премії СРСР та імені Т. Г. Шевченка, премії імені Миколи Островського і Лесі Українки. На його грудях поряд з військовими ясніють високі урядові нагороди мирного часу за невсипущу творчу працю. Він удостоївся високої честі — бути депутатом парламенту республіки.

Чи всі з названих вище і не згаданих книг рівноцінні за художніми якостями? Не всі, і того не приховує сам автор, що свідчить про потужність його таланту. Що ж, деякі вірші й поеми не витримали іспиту часом. Були на те, як доречно зауважують критики й літературознавці, об'єктивні причини. Я, щоправда, не вельми схильний усі авторські промахи списувати на об'єктивні чинники, бо за всіх умов у всіх поетів були гарні й посередні твори. Отож і довелось Платонові Вороньку, готуючи вибране, чинити «переоцінку цінностей» (що, ой, як нелегко!). До честі поета, він упорався з цією справою на високому принциповому і мистецькому рівні.

А проте і в кращих, і у менш вдалих поезіях Платон Воронько не зраджував собі як індивідууму. Щирість, одвертість, немальована безпосередність і довіра до читача, безкомпромісність ви-

різняли його творчість з-поміж інших. Все, що вийшло з-під його пера,— від розлогої поеми до ліричної мініатюри,— опирається на ґрунт життєвого досвіду. Поет завше йшов саме від цього до-свіду, від життя до літератури, а не навпаки.

Ритмомелодика Воронькових поезій витікає з незглибимої криниці народної пісні і думи. На це «працює» і образна система: традиційні, усталені порівняння, метафори й тропи, символіка. Але поет ніколи не вдавався і не вдається до стилізації, до декоративної народності, не грає в показний демократизм напівпрофесіонала, не копіює з пунктуальністю ремісника народний орнамент. Він бере кольори й барви народнопісенних вишивок, але витворює свій, оригінальний візерунок, як от у «Весільній»:

Нарви, стара Череднихо, лепехи,
Суши, сива Стоялнихо, реп'яхи,
Посип хату, ще й кімнату підмети:
І в дорозі, й на порозі— все свати.

Наші хлопці на вигоні,
Ваші дочки на виданні..
Гей, гей, не біда,
Якщо в кого молода,
Приїдем з бою — підросте,
За героя віддасте.

Наші хлопці-ковпаківці — соколи —
Вашим селам вічну волю здобули.
Пролетіли Україну з краю в край.
Кого хочеш, Стоялнихо, вибирай.

За своїм ладом, настроєм, ритмікою, вільними хвилеподібними наголосами, «неузаконеними», ненормованими цезурами — це, поза всяким сумнівом, пісня. Навіть без музики текст ненав'язливо змушує читача підсвідомо, подумки супроводити його наспівом. Тут уже діє рука тонкого майстра-професіонала. Кажано ж: майстерність — тоді майстерність, коли вона не хизується собою. Саме сюди проситься приклад, який уже став чи не хрестоматійним: якось поетові заспівали народну пісню...

Слова ж були його, Небагатом щастило на таке своєрідне, високе визнання.

Взагалі, перша книга — «Карпатський рейд» — написана в основному на пісенному реєстрі. Не всі поезії філігранно відточені, ви не знайдете тут оглушливих формальних експериментів, загонистих метафор, багатоповерхових асоціацій. Вірші мали пряме, мобілізаційне призначення на лінії вогню. Та й обставини, в яких вони творилися, вимагали од поета бути зібраним не лише фізично, а й морально, читай — творчо. Багатослів'я, формальні експериментування не пасували до суворого, напруженого характеру грозової епохи. Це поезія важких переходів, вона пропахла потом і порохом, а часом — і кров'ю. Поезія маршових колон.

Так, це документ війни. Але, художньо переосмислений, трансформований серцем, він став фактом поезії.

Одразу ж по війні одна за одною виходять кілька збірок Платона Воронька, які ставлять його на правий фланг цілої когорти митців, що зустріли свою музу на фронтових дорогах. Тематично вірші тих років в основному плывуть у річищі першої збірки, але це вже етап глибинного, філософського осмислення досвіду війни.

А досвід цей вартий уваги, оскільки війна ставила людину в такі ситуації, коли не сховаєш своє істинне обличчя ні від себе, ні од інших. Безпосередній учасник жорстоких боїв, Платон Воронько бачив не лише численні прояви високої моральної чистоти, героїзму і самовідданості, а й падіння, цинізм, тваринний ляк, зраду. Власне, осмислення те вже почалося в роки війни. Згадаймо добре знану «Партизанську баладу».

— Бісова ніч...

Злива та січ.

Мало смолн...

Трубку пали.

— Я ж підірвусь.

— Слухай, Петрусь,

Дай сірників.

Геть від биків...

.....
Семеро друзів лягли в чагарник,
Восьмий до толу підносив сірник...

Восьмий пішов на смерть заради семи.

Або поезію «Три смерті»:

— Не годен, друже, я повзти з тобою.

Покинь мене, набой забери.

Залиш хіба запал і шашку толу,

Я підірвусь, коли настане час.

Якщо зустрінеш Кібчика Миколу,

Убий його за те, що зрадив нас.

.....

Один зірвав себе, той, другий — з бору винник

І скам'янів, не взявши висоти,

А третій — зрадник — зна про смертний вирок,

Який за ним до смерті буде йти.

Третій врятувався за рахунок двох.

Це — полюси, між яких не навести мостів із скидок «на обставини», на миттеву втрату громадської свідомості тощо. Поет «не тисне» на читача словесно, він просто, як солдат, стоїть на своїй позиції, морально-етичний первокорінь якої виростає із норм нашого суспільства. Отой восьмий — наш по духу й по крові. Він житиме в серцях побратимів, у пам'яті народу. Третій же — чужак, він хоч і живий фізично, але для нас мертвий, оскільки зрадив природу нашого розуміння людини.

Свою точку зору на покликання митця поет висловив у вже хрестоматійному вірші: «Я той, що греблі рвав». Саме в цій поезії чи не найповніше окреслюється духовний і світоглядний портрет автора, його характер, художня і політична позиція. Вірш переростає автобіографічні рамки, оскільки ліричний герой піднімається до самої ідеї ліричного героя, чи, сказати б, до авторового ідеалу громадянина і художника: в годину горя ніхто не має права відсиджуватися в кущах, бо не зайнятий тобою окоп — прогалина в обороні ідеалу.

У цій своїй позиції поет категоричний, невідступний. Бо за ним — правда народу.

Вся образна система поезії «Я той, що греблі рвав» винятково узгоджено працює на ідею. Зачерпнувши живої води народного духу з Лесиної криниці, поет природно, не форсовано входить в шал заліза і вогню. Здавалось би: де вже в цій сатанинській

стихії бою до нижніх пастелей традиційних тропів, коли навіть метал не витримує вібрації! Але, певне, в тому й майстерність, щоб інтуїтивно відчуті «душу» слова і вдало розподілити смислове навантаження на кожен сантиметр матеріалу так, аби не сталося отих розривів, під котрими світить голе тіло фальшивого пафосу. В суворо-баладну тональність вірша поет природно, а значить,— майстерно вводить цілуще зілля народної символіки і дістає благородний сплав істинної поезії.

Що далі в часовому вимірі відсувається епоха війни, то глибше і ширше поет аналізує досвід її. Ворог не лише сплюндрував вистори рук, але й поранив людські душі. Для багатьох війна не закінчилася і після травневого переможного салюту, а можливо, й не закінчиться, доки живе їхня пам'ять,— для вдів і сиріт, для матерів, чії діти zostалися лише на пожовклих фотознімках.

Але не тільки горе — щастя теж вчить не забувати, закликає до пильності. Ворог залишається ворогом навіть тоді, коли він прикидається голубом. Досвідчене око бійця розпізнає його чорну суть за будь-яких умов. Поколінню, що прийшло у цей незатемнений світ після останнього залпу, варто якомога частіше звертатися до досвіду батьків, бо в нових умовах ворог нерідко розраховує на їхню наївність. Особливо про це слід пам'ятати зараз, коли заокеанські яструби вчинили таку антирадянську істерію, так розпекли меча холодної війни, що, дивись, і критичну межу в своєму сатанинському осліпленні можуть переступити:

Ворон приручений їсть бутерброд,
Дзьоб його повний і повний рот.
Він мені вдячний за щедрі дари.
Але, доведись, на поході умри —
Ворон забуде про дні затишні,
Виклює очі мені.

Отже, Платон Воронько визнає тільки два полюси: друг і ворог. Для нього не існує перехідних напівтонів. І ця непримиренність виправдана біографічно й історично.

Так, поет непримиренний, але жорстокість ніколи не забирала влади над ним, хоч інколи й мала на те право. Благородна ненависть до ворога виростала на ґрунті гуманізму планетарного

масштабу: ми взяли зброю до рук, аби захистити од фашистської бацили не лише рідну осело, а й увесь світ. Не лише сучасне, а й майбутнє людства. І тому восьмий з «Партизанської балади» іде на смерть не лише заради життя семи побратимів. Його вчинком керує вища мета, відповідальність за ще не народжених:

— Ні, старшина,
В тебе жона...
Ляж у траву —
Сам підірву.
Рідних звіщай.
Прощай!..—

Сказано це просто (в тій ситуації не до красивих слів), але голос рядового мінера і досі відлунує в серцях тих, чию колиску він прикрив своїми грудьми.

Завдяки отому загостреному почуттю відповідальності перед сьогодинішим і грядущим, що живиться соками героїчного минулого, ми й перемогли. Легендарні брати Стояни (поема «Стояни») витримали на своїх плечах міст через Збруч, по якому пройшли наші війська, не лише тому, що так вимагали виняткові обставини. А ще й тому, що вони з діда-прадіда Стояни. Ще їхні предки колись отак само на своїх плечах стоїчно тримали міст, по якому пройшли в безсмертя опришки. Отож чотири брати стояли на видноті і перед майбутнім, і перед минулим. І перед цілим світом. Свідомі свого обов'язку.

Стоять брати на повний зріст,
В сичанні сталі, у вогні
Стоять, неначе кам'яні.
Під гук броні, громи гармат.
І знов питає старший брат:
«Чи стане сили та снаги,
Щоб не розстались береги?
Одна ж земля.
Єдиний рід!»
«Не піде наше військо вбрід.
Ще є снага і сила є!»—
Найменший голос подає.
Вже темна ніч змінилась днем.
«Не улякнем?»
«Не улякнем!»

Усвідомлення свого синовнього обов'язку не лише перед рідним народом, а й перед усім людством — чи не одна з магістральних мелодій творчості Платона Микитовича. Витоки її шукаймо в партизанському побратимстві, де вогнем і мечем перевірялася дружба синів і дочок різних народів. Не випадково, отже, що саме Платон Воронько був делегований 1946 року у Лондон на Всесвітню молодіжну конференцію на захист миру. Йому було що сказати і своїм ровесникам, і молодшим, і старшим! Згодом поет побуває у багатьох країнах, з'явиться у нього чимало цікавих знайомих в плані творчому й суто людському, але найбільше до серця припаде йому Болгарія. Героїчна історія братнього народу, давня і недавня, глибинні корені спільноти, що сягають у віки, полонили серце українського радянського поета, і ця любов не підвладна ерозії часу. Платон Воронько у Болгарії — свій. Він приїздить туди не туристом в пошуках екзотики, не лише на велелюдні паради. Приїздить він туди робітником, і кожні його відвідини примножують лави наших щирих друзів, відданих побратимів.

Кажуть, аби лишити свій слід на землі, треба виростити сина й посадити дерево. У нев'янучому саду духовного єднання народів квітують дерева і Платона Воронька. З його легкого пера заговорили до нас українською мовою Георгій Караславов, Георгій Джагаров, Дмитр Методієв, Найдєн Вилчев, Іван Давидков і ще десятки поважних і зовсім юних поетів Болгарії. Завдяки його поемам «Поединок» і «Револьвер Василя Левського» стали нашими сучасниками й сподвижниками безсмертні сини братнього народу. Та чи не найбільша заслуга поета в тому, що він, крім особистої участі, залучив до дії на ниві єднання цілий загін українських митців. Болгарський народ віддячив Платону Вороньку чистим золотом дружби, якому немає ціни і яке непідвладне девальвації: вірші українського радянського поета зазвучали болгарською мовою, і з кожним днем число його шанувальників росте.

Суворі випробування випали на долю поета. Щось у його долі є від судьби партизана-поета Дениса Давидова. Тільки далеко важча й небезпечніша випала дорога юнакові ХХ сторіччя. Тому

так пронизливо гучить сталевий подзвін у рядках його поезії. Але навіть у найважчі часи війни в кобзі Платона Воронька ніколи не стихала голуба струна ніжності. І це не випадково, бо:

Скільки жадоби кохання в мені —
Скаже, хто був на війні.

Є в тій мелодії серця вечоровий присмерк суму за полеглими друзями, за пораненою молодістю, можливо, й за тим, про що мріялося, та не сталося:

Хто тобі розкаже про мене,
Нене?
Друзі мої впали, мов клени,
Нене.
Я також упав між ярами,
Мамо,
Під сухими яворами,
Мамо.
І горбочка немає у мене,
Нене,
Тільки рути листя зелене,
Нене.

Є в тій мелодії білий голуб кохання, що, заворожений від куль і ядучого погару пожеж, кружеляє над віками й пародами і, спочивши на поетовім плечі, залітає до світлиці його пісенної поезії. Той голуб віддавна хвилює композиторів. «Ходімо, кохана, у ліс», «І чого тікати», «Від Москви до Карпат...», «Пісня про воронька...» Це лише початок довгого ряду назв пісень та романсів, створених українськими радянськими композиторами на слова Платона Микитовича.

Так званий «чистий інтим» Воронька невимушено, гнучко переходить у філософську лірику. Поет, що віддавна тяжіє до епічних полотен, ніколи не забував і такого мобільного жанру, як мініатюра, де на невеликій площі зосереджується вибухової сили заряд філософської думки. Адже саме мініатюра дає змогу митцеві перевірити «школу», рівень своєї, так би мовити, фахової майстерності. Тут кожне слово мусить бути відточене, відгранене

до найвищого класу точності. І треба сказати, що Платон Воронько успішно склав іспит на цій нелегкій ниві. Його мініатюри, особливо останніх років, увійшли до кращих набутків сьогочасної поезії.

Залізо працює, в роботі стирається швидко,
Іржа-шкуродерка бере десятину за рік,
Його заставляють впиватися в серце, у литку,
І вічні дерева валити в хапучий потік.

І все ж я тебе величаю, залізо чорняве,
Хай срібло і золото — прикрас найдорожчих душа,
У тебе немає шляхетного блиску і слави.
Без слави не вмерем,
А чи виживем без лемеша?

Просто і водночас значуще вирішена одвічна проблема цінностей минутих, хоч і сліпучих, і вічних, хоч і непоказних. Наведений вірш увійшов до книжки «Повінь», як на мене, — одної з кращих у Вороньковому доробку. І не лише тому, що вона по праву дістала високу оцінку — Державну премію Української РСР імені Т. Г. Шевченка.

До цієї збірки поет ішов нелегко. Інколи через бар'єри вже відстояних звичок, часом полемізуючи з самим собою, переосілюючи зроблене під кутом зору сьогоднішніх тенденцій у поезії. Книга ця — наслідок неодноденних роздумів, внутрішньої боротьби митця. З цього двобою поет вийшов зміцнілим, помолоділим — отим Платоном Вороньком, у якого ми були закохані ще в юності. Та ж пристрасть, той же запал, тільки він уже не хлюпає через вінця, а пульсує за стриманістю зрілого митця, стугонить у відточених, викінчено-доцільних рядках.

Ощаднішим став поет до слова, але водночас значно збільшив смислове навантаження на нього — і від того тільки виграв.

Поет оглянув перейдене і з позицій сьогоднішнього досвіду оцінив і свої партизанські ночі, і друзів, давніх і недавніх, вивівши їх з миттєвої ситуації на історичні виміри. А тому Грицько Ус із поеми «Ніж, трава і слово» уже не лише партизанський лікар, що, захищаючи поранених, упав під Чорнолісом, а й носій

народного духу, його мудрості й пісенного слова, що були найцілющими ліками. І тому він — немертвий:

Благословен — хто може краплю болю
З чола горючого в пораненого зняти,
Сто раз благословен — хто на кривавім полі
Підійме словом з гибелі солдата.

Енергія Воронькової поезії завше спрямована в майбутнє. Але ж майбутнє починається в минулому, і що глибше його коріння, то вища, міцніша і розлогіша крона будучини. Це усвідомлює поет, син коваля — найповажанішої професії в усі часи, а особливо в козацькому роду. Кузня на Україні віддавна була тим осередком, довкола якого гуртувалися вояки й хлібороби, бо плуг і меч в рудій руді мовчали, аж поки жить їм не повеліли мудрі ковалі. Але кузня була й своєрідним крилом, під котрим зростали майбутні поети аж до таких титанів, як Іван Франко. Під її історичим крилом починався й Платон Воронько, і це відчуття свого кореня, приналежності до героїчного минулого рідного народу бринить у його поезіях «Коваль Микита», «Люблю я зиму українську», «На своїй землі», «Підкови на щастя», у цілій низці філософських мініатюр. Не велемовно-декларативно, а з глибини серця, на суворому реєстрі воїнської присяги:

Вклоняючись могилам і хрестам,
До них стопалу стежку проторую,
Я предків прах загарбникам не здам,
А коли здам,
То сам і відвоюю.

Але, йдучи в далеке майбуття,
Стругать дошки я маю не на труни,
А на бандури,
Де саме буття
Напне любові найдзвінкіші струни.
Нехай до них торкнеться ніжність рук
Людей, яких іще нема на світі.
Хай витчуть музику найвищих щастя і мук,
Зароджену в солдатськім заповіті.

Оце почуття відповідальності перед минулим, сучасним і майбутнім, котре геніально сформулював наш незабутній Тичина: «За всіх скажу, за всіх переболію», наскрізь пронизує одну з крашчих поем Платона Воронька «Коли б мене більше на світі було».

Поема ця — етапна у творчості П. Воронька. Генеалогічні корені її простежуються уже в партизанській ліриці, в поемах «За всі літа розлуки» та «Гнівом Африка клекоче», в поезіях-роздумах останніх років. Одне слово, «Коли б мене більше на світі було» — наслідок і вінець значного періоду у творчій роботі митця.

Тему її, як на шкільний підручник, визначити важко. Сюжету в класичному розумінні теж немає. Головний герой — авторське «я». За всіма зовнішніми аксесуарами, отже, це публіцистична поема. І водночас — то, глибокоінтимний твір, оскільки ліричний струмінь бере гору над публіцистичними, широкоформатними узагальненнями, відтак ці узагальнення стають суто особистими, вистражданими, заповітними.

Головний герой цієї поеми — авторова позиція, його розуміння ролі митця у двобій прогресивного людства з чорними силами зла, за якими видніється апокаліптичний профіль війни. Усього себе присвятити доброму і чистому, не прощати ані найменшого злочину супроти людського — ні в минулому, ні сьогодні, ні завтра, — бути громадянином не лише за паспортом, а й за покликом серця, віддати за щасливе завтра більше, аніж ти взяв од природи.

Коли б мене більше на світі було
З моєю любов'ю до миру,
Я сів би сьогодні в гаряче сідло —
Мерщій у В'єтнамі через гори Паміру,

У Африку чорну, в Америку сіру...
Зідрав би з війни її чортову шкіру —
Коли б мене більше на світі було.

. . . . .
На світі мене буде стільки, як є.
Не завтра при сонці засвітиться дата.
А тому Вітчизна мені подає
Коротку команду
На подвиг солдата —

І в подвигу тому
Спасіння мое.

Інакшого висновку ми й не чекали від поета-інтернаціоналіста.
Від комуніста.

Свій ідеал громадянина, в котрому б гармонійно поєднувалось особисте з суспільним, чи ще точніше — суспільне ставало б особистим, Платон Воронько знаходить в образі Леніна.

Для Воронька, як і для кожної радянської людини, Ленін і революція — поняття тотожні, неподільні. Володимир Ілліч був і вождем, і чорноробом революції, і стратегом, і простим солдатом.

Коли ми озираємося на перейдене, коли гортаємо книгу нашої молоді історії, коли прагнемо дістатися до першоджерела, до витоків її, ми завше зустрічаємося з Леніним. За всю історію людства небагатьом щастило ще за життя увійти в легенду. Володимир Ілліч — один з отих небагатьох. І, певно, єдиний в історії з-поміж діячів такого масштабу, якого б так глибоко шанував простий люд, тепло називаючи його своїм. Усе єство Леніна, його дивовижна працьовитість, вроджений демократизм і простота категорично забороняють робити з нього ікону чи догму. Сила його — в русі, в невинному розвитку, і що глибше пізнаєш Леніна, то ближчий, рідніший він тобі стає. Оцю суть Іллічєвого характеру тонко вловив Платон Воронько:

І що не раз мені здається,
Коли я в Київ повертаюсь
І з рідним Леніним вітаюсь,—
Він інший...

Інший кожен раз.
Неначе сам натхненний час
Щось додає різцем в граніті.

Ні, все незмінне в моноліті.
Це я зростаю у любові
До Ілліча,

Це я міняюсь,—
Знаходжу риси нові й нові
У нім,
Як з мандрів повертаюсь.

Саме таке розуміння Леніна — динамічного, геніального і демократичного, високого і земного, в постійному русі й розвитку — сповідає майстер у поезіях «Спогад верховинця», «На своїй землі», «Я в рідний Київ повертаюсь», у поемах «Недомальований портрет», «Підкови на щастя» та в багатьох інших творах, що вагомим внеском увійшли до всесоюзної Ленініани.

* * *

З перших своїх кроків у велику літературу поет обрав собі у вчителі Тараса Шевченка, Лесю Українку, Максима Рильського. Отже, Платон Воронько — поет доброї реалістичної школи, традиційної в тому найкращому розумінні цього слова, як традиційно за ніччю настає день. Чи за зимою — літо. Тобто його поезія виростає на народному ґрунті, з народних традицій, яким не страшні ні вітри випадкових захоплень, ні скороминущі завірюхи різних мод, ні давно нестрижені течії й течійки, ні екстравагантні сорочки закордонних каліфів на час.

Я загострю увагу на цьому питанні тому, що останнім часом дехто у нас — випадково чи навпаки? — ототожнює традиційність з консервативністю. Тим часом безликі, без виразних ознак народного колориту віршовані вправи видаються ледве чи не за новаторство.

Гарні традиції ніколи не заважали навіть у такому утилітарному мистецтві, як будівництво житлових споруд. То що вже говорити про літературу, особливо ж — поезію, котра бере свої витики з матеріної коліскової!

Традиції, як і все в цьому світі, ростуть і розвиваються, приносячи в нові часи, на нові, вищі етапи поступу лише те неперехідне, що визначає обличчя національної поезії, а не декоративні аксесуари шароварних декларацій.

Усім кращим, чого досягла українська радянська поезія, вона завдячує своєму пракореню — народній думі і пісні, якщо ж брати поезію останніх п'ятнадцяти-двадцяти років, то й тут усі справжні відкриття, усі справді сміливі новації, усі найновітніші пошуки поетів лише тоді приносили успіх, коли вони жи-

вилися глибинним корінням народних традицій. На цих засадах твердо стоїть поет.

За рубежем, та й у нас спалахують дискусії: чи треба писати для «мас», чи орієнтуватися на так звану «еліту». На це поет дивиться в принципі так: поезія буває або гарна, або погана. Третього не дано.

* * *

Це зібрання поезій гідно вінчає сімдесятиліття видатного поета. З верховин його Воронькові відкриваються ще вищі віхи, до яких спрямована енергія його мудрого і мужнього таланту.

Срібло досвіду лягло на скроні. Та дарма, каже поет, аби серце не посивіло. Поки живий — іди!

Попереду стелеться манлива дорога. Позаду — жита, жита, жита...

Мої розлуки почалися змалку,
Іще як в дитмістечко із села
Ішов по вогкій польовій стежині.
Я оглядавсь, аби побачить хату,
Свій двір, стареньку кузню над сагою
І матір за воротами смутну.
Я оглядавсь, але високе жито
Мені, малому, заступало все,
Лиш матері чомусь не заступало.

Хай шумують високі жита Ваших дум, поете, що ніколи не заступають матір. Да святиться ім'я її.

БОРИС ОЛІЙНИК

ПОЕЗІЇ

1943-1945

В ІМ'Я ТВОЄЇ ВОЛІ

В ім'я твоєї волі,
Твого життя, добра
Упав з коня у полі
Розвідник Качурá.

Упав — догнала куля
На золотій стерні,—
Купе йому зозуля
Століття в гущину.

А вітер гладить русе
Волосся на чолі...
Не діждеться матуся
В далекому селі.

Йй потім хтось розкаже,
Як син її Іван
Трощив навалу вражу
В загоні партизан.

І як за батьківщину,
За цвіт свого села,
За вільну Україну
В бою упав з сідла...

1943

ПОХІДНА

Із Путивля на схід сонці,
На схід сонці рано
Виїжджали ковпаківці —
Грізні партизани.

Дід Ковпак стояв на возі:
— Прощавайте, друзі!..
Як загинемо в дорозі,
Не ридайте в тузі.

Не сумуйте, йдіть за нами,
Добувайте зброю! —
Курява стоїть ланами,
Де ідуть герої.

Затужила Ярославна,
Сум з грудей полинув:
На Карпати хлопець славний
Пішов та й загинув.

Не загинув! Через гори,
Через ріки-броди,
Через галицькі простори
Славний хлопець ходить.

І повернеться, прилине
До твоєї хати,
Як під самим під Берліном
Зарубає ката.

1943

* *
*

Старий батько питає сина:
— Що ти хочеш, сину?
— Бити фашистів, щоб звільнити
Нашу Батьківщину.

Спитає дочку карооку:
— Що хочеш, Оксано?
— Іти в табір на Дубину
З братом партизаном.

Старий батько питає дітей:
— Що ж мені робити?
— Ходім з нами, рідний тату,
Воріженьків бити.

1943

ОЙ НА ГОРІ

Ой на горі село горить,
Під горою курай курить,
А в кураї зоря зорить —
Червона зоря.

Вийшла в поле мати сива
Виглядати з бою сина —
Чорнобрового Максима,
Ще й богатиря.

Ідуть хлопці, браві, дужі,
При музиці, при оружжі,
Ситі коні на попружжі
Гризуть вудила.

Вийшла в поле. Тільки стала —
Пролетіли, просвистали,
Стару неньку привітали
На краю села.

Всі, мов клени у діброві,
Кучеряві та здорові
І, як рідний, чорноброві —
Всі багатирі.

Може, й син її промчався?
Може, з нею пострічався?
Поклонився, привітався
В полум'ї зорі?

Може, й він — та не пізнала,
Пролетів — та не догнала,
Стара мати заридала:
— Ой зоря, зоря!

Ой світи ж ти, ясна зоре,
То на поле, то на море,
То на ті високі гори,
Де Максим гуля.

А як пізньою порою
Десь поранять — будь сестрою,
Будь сестрою серед бою,
Зірнько моя!

1943

МЕСНИЦЯ

— Звідки ідеш ти, мала?
— Я із поліського краю.
— Як на Поліссі діла?
— Дуже багато вмирає.
— Що тут, в ріжечку мішка?
— Їжа, привітливий друже.
— Мабуть, занадто важка?
— Ні, то слаба я ще дуже.
— Дай попоїсти мені.
— Що ж тобі, рідний мій, дати? —
Взяв я мішок,
А на дні
Три бронебійні гранати.

1943

В СТАРІЙ ГУТІ

В Старій Гуті стара мати
Вийшла на дорогу.
— Ой, ідуть, ідуть солдати —
Наші, слава богу!

— Не солдати — партизани, —
Командир гукає,
— Аби наші... — і сльозами
Щоки обливає, —

Аби наші, аби рідні,
Аби соколята,
Аби в наші хати бідні
Не пускали ката!

1943

НЕВІЛЬНИЦЬКА

Ой у полі три тополі,
А четверта в'яне.
Ой не буду я в неволі,
Німчику поганий!

Ой не буду я в неволі
Ні день, ні годину.
Краще в полі, на роздоллі,
Молода загину.

Ой у полі, на роздоллі,
Там стіна висока.
Не повернеться з неволі
Ганна кароока.

Подивилась на схід сонця —
Там залізні ґрати.
Із маленького віконця
Видно німця-ката.

Катували полонянку
До лютої муки,
На криваву полотнянку
Положили руки.

Руки печені каленим,
Під руками рани...
Ой помститься ж ви за мене,
Браття партизани!

1943

РОЗВІДНИК

Старий гуцуле, ось мій кріс,
Мені вже зайвий він.
Бери цей кріс, сідай на віз
І їдь мерщій в загін.

Знайдеш найстаршого у нас,
Він зветься Борода,
Скажи, що виконав наказ
Розвідник Лобода.

Скажи: канони на горі,
Гостинець під вогнем,
Всю ніч мигають ліхтарі.
А стежка на Черем...

Поки що вільна.
Хай ідуть,
Там скрізь густий полинь.
Скажи, що хай мене не ждуть
Додому, на Волинь.

1943

ОЙ ШУМИТЬ ВИСОКЕ ЖИТО

Ой шумить високе жито
На горі...
Та не йдуть його косити
Косарі,

Бо вже інша косовиця
Підійшла.

То не жито й не пшениця
Край села.

То не коси заблищали,
А клинки,
Вражі голови стинали
Ковпаки.

А на другий день до ночі,
Де стерня,
Ворогам клювало очі
Вороння.

І дзвеніли гострі коси
На горі.
Гострі коси — в жито, в роси
На зорі.

1943

ПАРТИЗАНСЬКА МАТИ

Вона пройшла з Сумщини на Карпати,
Старенька, заклопотана, м'яка,—
То син її, кремезний та кирпатий,
Привів якось до штабу Ковпака.

Вона варила, поралась в обозі
І всіх синами звала: «Ну, сини,
Сідайте пообідайте на возі.
Давай, Мишко, полагоджу штани».

— Та хай приїдем...
— Жди, поки приїдем.—

І непокірний, гордий партизан
Скорявся їй... І тут же по обіді
Спішив помити матері казан.

Вона завжди ридала слізю-слізю
Над свіжою могилою в кущах.
І поверталась мати в табір пізно,
Сховавши біль в заплаканих очах.

Тепер її могила під горою,
Там, де шумує Бистриця-ріка.
Похмурою, осінньою порою
Ідуть у бій загони Ковпака.

1943

ВЕСІЛЬНА

Нарви, стара Чередиho, лепехи,
Суши, сива Стоянихo, реп'яхи,
Посип хату, ще й кімнату підмети:
І в дорозі, й на порозі — все свати.

Наші хлопці на вигоні,
Ваші дочки на виданні...
Гей, гей, не біда,
Якщо в кого молода,
Прийдем з бою — підросте,
За героя віддасте.

Наші хлопці-ковпаківці — соколи —
Вашим селам вічну волю здобули.
Пролетіли Україну з краю в край.
Кого хочеш, Стоянихo, вибирай.

Наші хлопці на вигоні,
Ваші дочки на виданні...
Гей, гей, не біда,
Якщо в кого молода,
Прийдем з бою — підросте,
За героя віддасте.

Вибирай героя зятя, побажай,
Щоб на внуків був хороший урожай.
Ой розбіглись ясні очі у дочки,
Що зібрались, як соколи, парубки.

Наші хлопці на вигоні,
Ваші дочки на виданні...
Гей, гей, не біда,
Якщо в кого молода,
Прийдем з бою — підросте,
За героя віддасте.

1943

КОВПАКІВСЬКА БОЙОВА

По високих карпатських відрогах,
Там, де Бистриця — злюща ріка,
По звіриних стежках і дорогах
Йде незламний загін Ковпака.

Він гримів на дніпрових долинах,
Кров'ю зрошував хащі, гаї —
І тепер на крутих верховинах
Підіймає пожежі, бої.

Хай Синичка-гора в напівколі,
Хай стискається коло стальне —

Партизан не здається ніколи,
Поки в рідній землі не засне.

Вже нема й половини загону,
І не видно кінця боротьбі.
Партизани не знають полону,
Не гукають на поміч собі.

Не гукають далекого брата,
Що на фронті веде тягачі,
Із-за Дону на сині Карпати
Не підійдуть полки уночі.

На Делятин упали герої,
Наче води з порогів Дністра.
Тільки грози боїв під горою,
Тільки луни гримкого «ура!».

Місто взяте. Нова перемога
Поведе в переможні літа.
Нас гуцулка старенька з порога,
Мов сама Україна, віта.

1943

ГУЦУЛЬЩИНА

Гуцульщино, Гуцульщино,
Загублена краса.
Лежить твоя розпушена,
Зелена коса.

Затих веселий гомін рік,
Став гуркіт грозовий.
Гуцульщино, Гуцульщино,
Мій краю неживий!

Замовк сопілки голос твій
З високих полонин.
Стальних джмелів смертельний рій
Гуде із верховин.

Гуцульщино, Гуцульщино,
Кривавая роса!
Лежить твоя розпущена,
Обірвана коса.

1943

УКРАЇНА

Україна для мене як мати,
Що стоїть на дорозі війни,
На залізнім хресті розіп'ята,
Вся в слідах пазурів сатани.

І над нею шумлять суховії,
Підіймають заграви пожеж.
Голова її бідна сивіє
Полинами неполотих меж.

Та чоло її бліде, високе
Не схилилося вниз до трави.
Вона бачить за полем широким
Ясні зорі святої Москви.

Вона бачить своїх чорнобрових
Козаків на схід-сонці, в огні
Вона кличе їх, смілих, здорових,
В запорізькій блискучій броні.

І зметуть вони кодро кощаве,
Люту силу німецьких фронтів,
Скосять кулями хижі їх лави,
Спопелять чорні душі катів!

Бо для них Україна як мати,
Що стоїть на дорозі війни,
На залізнім хресті розіп'ята,
Вся в слідах пазурів сатани.

1943

СКАЛАТСЬКА БАЛАДА

Ідуть грибівці від Случа
На синявий Збруч.
Піднялася пилу туча
Аж до білих круч.

Попереду на гнідому
Іде Гриб Явтух.
На обличчі молодому
Золотиться пух.

А за Грибом — Черес Яків.
Аж земля гуде
Серед гористих байраків,
Де загін іде.

Гриб підкинув автомата,
Став на стремена:
— Шлях нас вивів до Скалата.
В місті — сатана!

Ніч сьогодні, хлопці, темна,
Горобина ніч.
Підтягніть мерщій стремена
І — в Скалат, на січ.

По путі — щоб тільки шелест,
А у місті — грім.—
Зашумів столітній берест,
Мов сказав: «Ходім!»

І підняв Явтух правницю:
— Не зивай, братва! —
Тільки шелест по травиці
Стежку покрива.

Залетів загін у місто,
Збивши патрулі.
Замісили хлопці тісто
З крові та землі.

Залишився тільки номер
Від того полка,
Ще лишивсь полковник Гоммер
На сучку дубка.

І завів співець Ватуля:
«Що нам смерть лиха...»
В ту хвилину вража куля
Вбила Явтуха.

Він упав — аж грім пронісся
В повіні імлі.
Поховали край узлісся
Та й назад пішли.

Посідали. Серця тугу
Не заллеш вином.

Рже гнідий, зрива' попругу,
Дзвонить стременом.

І підвівся Яків Черес:
— Випили! Ходім...
По путі — щоб тільки шелест,
А в Трембовлі — грім.

Він, як Гриб, підняв правицю:
— Не зівай, братва! —
Тільки шелест по травиці
Стежку покрива.

1944

* *
*

Поколошкане, забуте,
Витоптане жито,
Сірим попелом окуте,
Мінами порите.

Серед жита ходять коні
З обважнілим серцем,
Світло-сірий у попоні,
Чорний під сідельцем.

Ходять коні в пізнім житі,
Степ гуде безсонний.
В тому житі хлопці вбиті —
Хазяї цих коней.

Згодом підуть коні в плузі,
Але мусять стати
Там, де впали їхні друзі,
Де й могил не знати.

1944

ТРИ СМЕРТІ

— Ми вирвемось, ще є у нас набої.
А там, за Прутом, села, хутори.
— Не годен, друже, я повзти з тобою,
Покинь мене, набої забери.
Залиш хіба запал і шашку толу,
Я підірвусь, коли настане час.
Якщо зустрінеш Кібчика Миколу,
Убий його за те, що зрадив нас.
Убий, але не зопалу, з наскоку.
Пристав наган до серця і почни:
«Згадай, Миколо, гору Діл високу,
Де ми лежали з Нестором Гучним
Під стовбуром опаленого бука.
Лиш ми утръох, а більше ні душі.
І ти казав:
«Аж поки серце стука —
Ми будемо утръох, товариші».
Вночі утік, забравши кулемета,
Харчі, що в нас, поранених, були.
В'юном зав'ється, в нього є кебета.
Не слухай Кібця, кулею звали.
Тепер повзи.—
І щоб звільнити друга,
Гучний рвонув чеку.
Ревнув стократ
Короткий грім по хащах та яругах
Луною серед зраних Карпат.

Один зірвав себе,
Той, другий,— з бору виник
І скам'янів, не взявши висоти.
А третій — зрадник — зна про смертний вирок,
Який за ним до смерті буде йти.

**ПАРТИЗАНСЬКА
БАЛАДА**

— Бісова ніч...
Голову з пліч
Буря збива.
— Що голова!..
Тол бережи,
Зброю держи:
Скоро мости.
Бродом брести
Прямо до паль.
В зуби запал,
В шапку — по два...
Що голова!..
— Буря, пільма,
Стежки нема.
— Вліво держи,
Шашки в'яжи
Зразу по шість.
Хто із цих місць?
Групу веди
Вниз до води.
Вниз до води доведеш?
— Доведу.
— Слід заметиш?
— Замету по сліду.
Бісова ніч...
Прямо до віч —
Вражих бійниць...
— Падайте ниць.
Хто застогнав?
— Кулю догнав.
Просто в плече,
Жаром пече.
— Бісова ніч...

— В чому там річ?
— Берег, вода.
— Це не біда!
— Я не плавець.
— Що ж, молодець,
Плавать учись,
Падай і мчись,
Пень підмости,
Шпар під мости.
— Люта вода
Крутить, гойда,
Верне в боки.
— Що там?
— Бики.

— Шашки між палями класти підряд.
Шнур у запали — запали в заряд,
Швидше, бо швидко затихне гроза.
Палю теши, де запал не вліза.

— Бісова ніч...
Злива та січ.
Мало смоли...
— Трубку пали.
— Я ж підірвусь.
— Слухай, Петрусь,
Дай сірників.
Геть від биків.
— Ні, старшина,
В тебе жона...
Ляж у траву —
Сам підірву.
Рідних звіщай.
Прощай!..—

Семеро друзів лягли в чагарник,
Восьмий до толу підносив сірник...

* *
*

Коли виносили із бою
Мене по чистому льоду —
Чотири впало на ходу,
А два дійшло.
І я з тобою
Тому, що там, на полі бою,
Чотири впало на ходу.

1944

ПІЛОТ-ПАРТИЗАН

Його літак згорів ущент —
Лиш дим від літака.
А він зібгав шовковий тент
І — в ліс до Ковпака.
Він танки бив і рвав мости.
В загін прибув літак.
Пілот розправив крила мсти
Для бомбових атак.
Він був за Одером вночі,
За Шпрее на зорі.
Зеніток толові ножі
Не зрізали вгорі.
І нас — знесилених від ран —
У сповитках бинтів
Виносив сокіл-партизан
Із тилу ворогого в буран
Через вогонь фронтів.

1945

ГАЛИЧАНКА

Іхав хлопець через річку
До села.
На кашкеті маком стрічка
Розцвіла.

За плечима кріс-гвинтівка
Бойова
Та при боці ріг-табівка
Пругова.

На ремені трембічанка
Золота,
На камені галичанка
Молода.

— Куди їдеш, козаченьку,
Куди йдеш,
Чого в село через річеньку
Бредеш?

— Я несу вам ясну зброю
На село,
Щоби ворогу спокою
Не було.

Буду хлопців до загону
Залучать,
Буду рідних із полону
Виручать.

— Хто ж визволить із неволі
Та мій рід?
Я одна, як лист у полі,
На весь світ.

І немає в мене свата —
Козака,
І немає в мене брата —
Юнака.

Візьми мене, званий брате,
У похід,
Буду з вами визволяти
Та мій рід!

Усміхнувся партизанський
Ватажок.
Тихо свиснув галичанський
Батіжок.

Кінь ударив копитами
По землі,
Тільки пил пішов житами
Й по ріллі.

Іде полем, їде лугом
Навпрямець,
Іде Збручем, їде Бугом
Молодець.

За плечима кріс-гвинтівка
Бойова
Та при боці ріг-табівка
Пругова.

На ремені трембічанка
Золота,
На сидельці галичанка
Молода.

1945

* *

*

Я знаю, що таке життя,
Коли в гарячій автоматі
Набоїв — нуль,
А німці в хаті
І мить веде у небуття.
І круто зведені стволи,
А ти живеш,
І серце б'ється,
Хоч куля рветься біля серця,
Яку для тебе відлили.
А ти живеш.

1945

* *

*

Ішла війна,
Блищали каски,
Багнетів ступлені ножі.
Розрив тритонної фугаски
Підняв до неба бліндажі.
Каміння тріскалось, кололось,
Летіло хмарою у вир,
А на землі стрічали мир,
І викидало жито колос.

1945

ГОСТ

В першу ніч, коли слово «війна»
Вдалину відкотилось луною,
Вип'єм повні стакани до дна
В першу ніч, що іде за війною.

В першу ніч — молоду, весняну,
З білим шумом квітучих каштанів —
Вип'єм, друзі, за пісню гучну,
Що із моря пшениць і з баштанів,
А не з поля боїв долина.

В першу ніч перемоги і слави
Вип'єм повні стакани до дна,
За тверді, ясно-сонячні сплави,
Що з Уралу везуть ковалі
До великих руїн Дніпробуду.

Вип'єм, друзі, за першу споруду
В першу ніч на побідній землі!
В першу ніченьку миру і волі
Вип'єм, друзі, на спомин братів,

Що упали на ратному полі.
Хай же наші печалі та болі
За мільйони розбитих життів
Стануть вартою миру і волі.

1945

* *
*

Скільки проїхав, скільки пройшов —
Спитай у моїх підошов.

Скільки провів я безсонних ночей —
Читай по утомі очей.

Скільки жадоби кохання в мені —
Скаже, хто був на війні.

1945

* *
*

Кажуть, легше повалити,
Ніж звести будівлі стіни.
Я тесав гранітні плити,
Закладав в підмурки міни,

І скажу: поставить легше
На будівлі сім рекордів,
Ніж на ній, сірник відтерши,
Підпалити шнур бікфордів.

1945

ПОВЕРНЕННЯ

— Закуримо, щоб дома не журились,—
Сказав один.
І сіли край луки

Похмурі друзі.
Димом закурились
Просмалені горіхові люльки.
— А хто ж у тебе дома є, Кіндрате?
— У мене — три могили при дворі.
— А в мене і могил немає, брате,
Самі головешки на пустирі.
— То, може, й не вертатися додому?
— Ні, вернемось, бо є жива земля.—
Вітрець дихнув,
Почувся рокіт грому,
І дощ полив затоптані поля.

1945

1946-1949

* *
*

Десь на Збручі, коло броду,
Пили коні воду,
Осідлані,
Запінені,
З дальнього походу.

Десь на Збручі, коло хати,
Стрілися два брати,
Запилені,
Задимлені,
На них автомати.

— Здрастуй, рідний!
— Здрастуй, брате,
Як там наша мати?
— Наша мати жде розплати,
Ходім далі, брате.

1946

РУДНЄВ

Він тут стояв на білій скелі
У жовтім гумовім плащі.
Вже вгамувалися дощі,

І сонця промені веселі
Квітчали золотом куші.
Він тут стояв, стрункий, плечистий,
Мов з бронзи литий на віки.
Із гір по стежці кам'янистій
Неслась вода на лотоки.
Він ще пашів завзяттям бою,
Та в цю хвилину на горі
Стояв і бачив під собою
Віки у щасті та добрі,
І бачив мир такий — як тиша
Після грозової пори.
І край його тим миром дише.
А він на виступі гори
Стоїть у бронзі монолітній
Серед карпатських верховин.
Паслягрозовий вечір літній
Над ним розгойдує свій плин.

1946

«ДІВОЧЕ ГРОНО»

Коли вагон «Мукачево — Москва»
Проплив у ніч за вигнутим пероном,
Нас поріднила чара кругова,
Налита вщерть живим «Дівочим гроном».

«Дівоче гроно» — згадка мовчазна —
Подумав я, допивши добру чару.
В кришталь упала зірка вогняна
І підняла легку п'янючу хмару

До самих вищих зайнятих полиць,
До сонних вікон з дальніми вогнями,

Що блимають між вітами ялиць,
Під сивими карпатськими гаями,

До наших душ, згрубілих за війну,
Закурених ядучими димами.

— Даруйте, я під чарку спом'яну
Синів моїх, що зникли за горами,—

Промовив хтось із темного кутка.
Він був старий, в гуцульському кептарі,—
Сини мої в загонах Ковпака...
Сини мої — мов зіроньки у хмарі.

— А де ж вони?..

— Бог зна, не знаю де.—

І сміх затих, і зупинилась чара,
Вагон уже між горами гуде,
Мина стрімкі обриви крутояра,

Де ми пускали вражі поїзди
З цистернами карпатської киплячки.
Уламками помічені сліди
За баштою старої водокачки.

— А як їх звали?

— Прокіп та Іван.

Чували, може? —

...Ще б пак не чувати...

Вони вилили наших партизан
У теплі стаї ночі ночувати.

І якось раз Іван мені сказав,
Наливши кухоль:

— Пий «Дівоче гроно»,

Щоб ворог світу нам не зав'язав,
Щоб ми в боях не відали урону!

На другий день двох легінів-братів
Ми поховали в горах після січі.
Зробили труни з букових прутів
І вдарили салютами по тричі.

— Та ні, не чув,—
Сказав я, мов у сні.
Слова здригнули в змушеній неправді.—
Буває всяко, тату, на війні —
Нема, не чуть, дивись — уже в громаді.

Живий, здоровий, в славі та добрі...—
«Дівоче гроно» знов пішло по кругу.
У щоки діда, зморщені, старі,
Врізали сльози серця давню тугу.

Тоді я встав із лави і сказав:
— Доп'єм до дна терпке «Дівоче гроно»,
Щоб ворог світу нам не зав'язав,
Щоб ми повік не відали урону!

1946

Я ТОЙ, ЩО ГРЕБЛІ РВАВ

Той, що греблі рве.
*Леся Українка,
«Лісова пісня».*

Я той, що греблі рвав.
Я не сидів у скелі,
Коли дуби валились вікові.
У партизанській лісовій оселі
На пережовклій, стоптаній траві
Лежав, покритий листям пурпуровим.

І кров текла по краплі крізь бинти.
А Лісовик з обличчям сивобровим
Питав мене:

— Чи всі порвав мости?

— Усі...—

Тоді, схилившись наді мною,
Сиділа ніжна Мавка цілу ніч,
Туманною повита пеленою,
Із карабінним чересом опліч.

Вона, зітхнувши, почала співати:

— Чому ж сього не можна запитати?

Он, бачиш, там питає дика рожа:

«Чи я хороша?»

А ясен їй киває в верховітті:

«Найкраща в світі».

— Ти найкраща в світі...

Врятуй мене,

Бо там на синім Пруті

Іще стоять не зірвані мости,

По них повзуть прожерливі і люті

Зелені змії.

— Можу принести

Жив-гой-трави...

Од смертного полону.—

І принесла, оббігавши луги.

І полетіли ферми й ланжерони

На прикарпатські гострі береги

У грозовому реготі веселім.

Я той, що греблі рвав,

Я не сидів у скелі.

1946

ЗГАДКА

Може, в цю замріяну годину,
Коли місяць жевріє в снігу,
Ти з хатини йдеш на верховину
Зустрічати згадку дорогу:

Як на кручу вершники спітнілі
Прилетіли в сірій куряві,
І пісні, давно вже віддзвенілі,
Піднялись на крила вітрові,

І сказав один тоді: «До згуби
Не забуду сміх твій чарівний,
Кіс розмай, твої вишневі губи!» —
Та й крутнув на виступ кам'яний.

Потім бій лунав на верховині,
Потім ти його знайшла в траві.
Руки білі, очі сині-сині...
Лиш біляві кучері в крові.

І тому в замріяну годину,
Коли місяць жевріє в снігу,
Ти з хатини йдеш на верховину
Зустрічати згадку дорогу.

1946

«ПОЛЮШКО»

27 жовтня 1945 року
після урочистого відкриття
Всесвітньої конференції молоді
шість тисяч юнаків і дівчат
всього світу заспівали
російську пісню «Полюшко».

В Альбертхолі «Полюшко» співали.
Наше поле в золотій стерні
Залягло безмежне серед зали,
Розгорнувши копи житяні.

І по ньому з піснею живою
Молодь всього світу перейшла.
Поле жнив, широке поле бою,
Де зотліла бронзова стріла,

Гострий спис, насічений хрестами
Чорнового швабського лиття.
Золотими хвилями, житами,
Чарівною піснею життя

Загуло те поле в Альбертхолі:
«Присягніть на братство, юнаки,
На мені, на життедайнім полі,
На майбутні зоряні віки,

Щоб стрічатись нам у мирній днині —
Не в гримучій танковій броні,
В голубій серпанковій годині,
А не в чорнім толовім огні».

1946

ШИРОКИЙ СТЕП

Широкий степ,
Великий світ —
Дощі-хлющі весною.
Пошли привіт —
Летить привіт
Лункою далиною.

Іди хоч день,
Іди хоч два —
До краю-виднокраю
Росте трава,
Цвіте трава,
Живе — не умирає.

Тут ліг снаряд,
Там два підряд —
Покопані толоки.
Вогні горять,
Стежки курять
На всі чотири боки.

Широкий степ,
Великий світ —
Дощі-хлющі весною.
Пошли привіт —
Летить привіт
Лункою далиною.

І трактори
Ідуть, гудуть,
Розорюють толоки.
Широка путь,
Щаслива путь
На всі чотири боки.

1946

ВЕСНЯНИЙ ГРІМ

Весняний грім,
Рвучкий весняний грім.
Давай його у серці повторім.
Коли на скронях перша сивина,
Коли у зорі синя далина,
Давай з весняним громом почуттів
Стрічати рань небачених світів.

1946

ХАЛІМА СПІВАЛА ПРО МОРЯ

Халіма співала про моря
На камінні вибитого молу.
В неї жар намиста з янтаря
І значок зірчастий комсомолу.
В неї брови — віти комиша,
А душа...
Про душу нам не знати,
Золота, я думаю, душа,
Коли вміє так вона співати.

1946

* *
*

Я сказала йому, що прийду,
Та вночі заблудила в саду,—
І ніде я його не знайшла,
Бо акація рясно цвіла.

А коли опадали сади,
Я сказала йому: «Підожди...
Підожди до весни, до тепла».
Він промовив: «Здорова була».

Як пішов, та і досі нема.
Вже давно відшуміла зима.
Ой навіщо ж, собі на біду,
Заблудила я в тому саду!

1946

* *
*

Сьогодні день народження твого,
Лютневий день ясний і чистий.
Чого ж бажати,
І чого,
Під келих повний, урочистий,
Тобі у долі попросити?
Чи ранню юність воскресити,
Чи повернути знову те,
Що стало в згадці золоте?
Лиш одного бажаю я —
Щоб ти повік була моя.

1946

* *
*

Так, як Данте любив Беатріче...
Ні, не так!
Я земний, а земля

Від засухи поколеться тричі
І від спраги попалить поля.
Я не хочу скрипіть сухоостоем
На курнім роздоріжжі роки.
Грозовим і буремним настоем
Розіллюся, як повинь ріки.
Затоплю тебе в радісній стрічі,
Захлюпну твою душу в теплі.
Данте в небі любив Беатріче,
А тебе я люблю на землі.

1946

ВІД МОСКВИ ДО КАРПАТ

Від Москви до Карпат
Вісім тижнів підряд
Я іду вдалину,
Де ходив у війну.

Від Москви до Карпат
Не один новоград
Підіймає з руїн
Трудовий передзвін.

Від Москви до Карпат
Зерна в повний карат
У морях житяниць,
В океані пшениць.

Від Москви до Карпат
В кожній хаті є брат —
Той з одного полка,
Той із рот Ковпака.

Від Москви до Карпат
Повторяють стократ:
«Слався, рідна земля,
Під зорею Кремля!»

1947

СОЛДАТ

Коли солдат вставав на бій
В сліпу, холодну ніч,
Він закладав у ствол набій
І всім смертям навстріч
Ішов у млу,
У дощ,
У сніг,
У ранки золоті.
Його вітри збивали з ніг —
Із ніг,
А не з путі.
Він скрізь ішов в огні, в пилу
За рід, за свій нарід,—
Коли скала — через скалу,
Де річка — прямо вбрід.
Солдат ішов не день, не два —
Він так ішов роки.
І скрізь душа була жива,
І все було з руки.
Солдат пройшов славетну путь,
Всього черпнув до дна.
І пройде знов, коли пошлють,
Коли гукне війна.
Отак і ти, мій любий друг,—
Чи тесля, чи коваль,—

Гостри топір, бери терпуг
І йди із далі в даль.
Трудом прославиш добрий рід
І матимеш хвалу.
Отож де річка — прямо вбрід,
Скала — через скалу.

1947

* *
*

Є на Слобожанщині зеленій
Молода весела слобода.
Тут колись пройшов огонь шалений —
Все спустіло.
Сива лобода
Піднялась повсюди, наче хмара,
Через хмару стежка-блискавиця,
А на стежці — попіл від пожара
Та суха затоптана криниця.
І здавалось: тут життя не буде,
Бо воно заглушене війною.
А коли сюди вернулись люди
І з риданням пісня далиною
Облетіла курені, кабиці,
То вода сама пішла з криниці.

1947

МОГИЛА ГЕНЕРАЛА РУДНЄВА

На горах Карпатах нетесана брила,
Над нею шумить краснотал.
Спинись, перехожий, вклонись: це могила,
В якій опочив генерал.

Славетний наш Руднев тут впав серед бою —
Душа партизанських полків.
З атаки в атаку він вів за собою
Звитяжних своїх юнаків.

Любили цього комісара палкого
Селяни Полісся й Карпат.
Ховався у доти, зачувши про нього,
Фашистський розлючений кат.

Лежить на Карпатах нетесана брила,
Над нею шумить краснотал.
Спинись, перехожий, вклонись: це могила,
В якій опочив генерал.

1947

* *
*

Старий галичанин шукав свого сина,
Із хутора в хутір три тижні ходив.
Пройшов він ущелини та полонини
І ноги старечі украй натрудив.

Питав галичанок — не чули такого!
Питав у гуцулок — і там не було!
А син його пив із Дніпра голубого
І бився на Сеймі за рідне село.

1947

СЛОВО ПРО ПОЕЗІЮ

I

Стать поетом — мало ним родиться,
Мало знать закони рим і троп,
Мало чуть, як рветься бомби криця,
Як бринять шовкові струни строї.
Мало знать усі моря і ріки,
Землі всіх розвіданих широт,
Вмерлі мови, роджені говірки,
Давніх слів недавній поворот.
Мало бачить відблиски і тіні
На пері, на скроні, на стеблі
І вчувать у першому цвітінні
Весняну розбурханість землі.
Все було це.
І йому в данину
Принесли серця свої віки.
Той поет,
Хто став на путь єдину,
По якій ідуть більшовики.

II

Хвалю я в людях рух і дію,
Жадання, прагнення хвалю.
Люблю в них віру і надію,
І те, в що вірують, люблю.
Люблю народ, якого силу
Ніхто не зломить у віках,
Люблю мою Вітчизну милу
У всіх краях,
На всіх стежках.
Люблю солдата, що вмирає,
Але не кидає клинка.

Люблю поезію безкраю,
Як вільний шлях мандрівника,
Де в кожному слові рух і дія,
Жадання, прагнення у даль,
Де сива казка молодіє
І новий гарт приймає сталь.

1947

* *
*

Близька, замріяна, струнка,
З важкими косами тугими
Щодня у згадці виника.
Її словами дорогими
Говорить ніч.
Мені навстріч
Тоді летять юнацькі весни.
А хто вона?
Скажу вам чесно:
Не знаю — хто і як ім'я...
Це, мабуть, молодість моя.

1947

ХОДИМО, КОХАНА, У ЛІС

— Ходімо, кохана, у ліс.
— Ще холодно в лісі, мій друже.
— Не дуже, — кажу я, — не дуже!
Там зелень березових кіс.
Ходімо, кохана, у ліс.

— Ходімо, кохана на луг.
— Ще мокро на лузі, мій друже.
— Не дуже,— кажу я,— не дуже!
Там повинню криється Буг.
Ходімо, кохана, на луг.

— Ходімо, кохана, в степах.
— Ще вітер студений, мій друже.
— Не дуже,— кажу я,— не дуже!
Там квіти, куди не ступи.
Ходімо, кохана, в степах.

— Ходімо, кохана, в мій дім.
— Ходімо, назавжди ходім.

1947

ПІСНЯ ПРО ЛІВШУ

Над Прип'яттю коні прип'яті.
Спиться — не спиться Лівші.
Місяць іде по лататті,
Вітер гуде в комиші.

— Хлопці, по конях, до мосту! —
Крикнув Лівша. І пішли,
Ніби по дружньому тосту
Скинувши вгору стволи.

Міст розлетівся на шмаття.
Та з того часу Лівші
Спиться в сирому лататті,
Тужать над ним комиші.

1947

* *

*

У клуні під сіном чотири труни,
У тесаних трунах — чотири сини.
Чотири хрести у снопах на току.
Гарячим гвіздком по твердому дубку
Він випік на кожнім:
За що і коли...
І все заліпив пластовинням смоли.
Як придуть свої і весна припече,
Важкою сльозою смола потече,
І знатимуть люди,
За що і коли
Сини-партизани в бою полягли.

1948

ГРИВКО

Із борони та в плуг,
А з оранки на луг
Іде Гривко, минає болота.
Заржав — луна пішла,
Струснувся — нема сідла,
Лиш сонячна попона золота.
І полетів гнідий,
Гарячий, молодий,
Не спутаний ні пугом, ні журбою.
Злетів на гору й став,
Немов на мить згадав
Того, хто впав із нього серед бою.

1948

* *

*

Вдень накувала зозуля
Жити чотирнадцять літ,
Ніччю ударила куля,
Кров'ю обагрила слід.
Ранком повільно, сторожко
Смерті спустилась пітьма.

Де ж ти, зозуле-ворожко,
Може, й тебе вже нема?

1948

БАЛАДА ПРО САПЕРА

Сапер помиляється раз в житті.

Солдатське прислів'я

Поспішав німецький поїзд
З танками в Торжок.
Вткнув сапер запал за пояс,
Міну у мішок

І побіг у млу тривожну,
В горобину ніч,
У засаду придорожну
Ворогу навстріч.

Потім день і ніч ридала
Дівчина в Торжку,
Дожидала, виглядала
Хлопця на лужку.

По крутій броні ходила,
В сивім бур'яні.
І не знала, що могила
Милого в броні.

Хтось їй скаже ненароком:
«Помиливсь — не жди».
Не повірить кароока
Голосу біди.

Не повірить — і не треба,—
Він не помиливсь,
Коли пульмани до неба
З громом піднялись.

Він зробив усе до ладу,
А тоді помер.
Був сапер нового складу:
Комуніст сапер.

1948

ТРИ ПОКОЛІННЯ

У дитмістечку рано повесні,
Коли п'ятнадцять сповнилось мені,—
Текли пісні,
Мов хвилі через мол,—
Мене тоді приймали в комсомол.
І піонерський галстук, мов огонь,
Що вітер завівав мені до скронь,
І жар долонь,
В яких квіток мій був,
Я не забув,

Донині не забув.
«Ти будь, як ми!» —
Промовив ватажок.
Уже не мало пройдено стежок,
А я в труді і в гуркоті війни —
У всьому прагну бути, як вони,
Як перші комсомольці, що в бою
Вславляли світлу молодість свою,
Як перші комсомольці, що в труді
Загартували сили молоді.

Під Харковом, в бараці, серед нар,
Де від печей здіймався дим і згар,
Відчув цей жар
І мій молодший друг,
Коли вітання слалися навкруг,
Коли в долонях вперше був квиток,
Коли, уперше взявши молоток,
За мною ліз на крокви аж до хмар —
Він чув цей жар.
А холодно було.
То був не сніг,
А гостре бите скло
Обличчя й руки різало йому.
І крокви поринали у пільму.
А хтось кричав молодшому з пільми:
«Ти будь, як ми!
Завжди таким, як ми!»
І він дві зміни був тоді вгорі,
І бачив світ ранкової зорі
З високих крокв,
Облитих потом крокв,
Від старших не відставши ні на крок.

Коли загін пройшов за перевал,
І Руднев дав команду на привал —

У краснотал
Попадали бійці.
І не квіток, а зброю у руці
Стискав юнак, вступивши в комсомол.
Вночі під міст він клав гримучий тол.
Над ним ядучі слалися дими,
До нього кулі рвалися з пільми.
«Ти будь, як ми!» —
Лиш чув тоді сапер.

Він під мостом підірваним помер.
Ми на могилу камінь принесли
З верхів'я неприступної скали.
І висікли на камені ломи:
«Герой сапер.
Він був таким, як ми».

1948

* *
*

Коли ти впав на полі бою
В тяжкому, ратному труді,
Тоді безсмертя над тобою
Здіймає крила молоді.

І ти уже без роти, взводу,
Без документів, нагород
Живеш, як честь свого народу,
Як сам народ.

1948

КОВАЛЬ МИКИТА

Мій батько славний був коваль —
На все село,
На кілька сіл.
В його руках співала сталь,
На сорочках блищала сіль.
Кував підски, лемеші,
Варив поламани вали.
В двадцятім році гармаші
Гармату в кузні притягли,
І комісар сказав: «Біда!
Одна була на два полки...»
У батька сила молода,
В роботі все йому з руки.
Він положив свій молоток
І тихо вимовив: «Зроблю.
В гарматі з'їдений замок,
Але як-небудь підсталю».
І він ставив.
Жаркі бої
Гули над Ворсклою по полю:
«За волю-волю —
Нашу долю!»
І толочились пирії.
Мій батько славний був коваль —
Йому робота не страшна.
Він заварив гримучу сталь —
В той день закінчилась війна.
Орали стоптаний пустир,
Хмарки літали голубами.
І комісар промовив: «Мир!» —
Сухими, чорними губами.
І, вже прямуючи додому,
Зайшов у кузню.
Ось вона,

Гармата в блиску молодому,
Пряма, націлена, міцна.
— Хвала тобі за труд, ковалю!
Та ми вже нині не в бою.—
І батько мій сказав без жалю:
— Для миру, голубе, й кую.

1948

ДІВОЧА ПІСНЯ

Вийду ніччю до води —
Ой Дунай-ріка,
Ой поля мої, сади —
Юність гомінка.

Я нічого не втаю,
Все віддам — бери.
Первоцвітами в маю
Застелю двори.

Тільки, любий, щоб навік,
Тільки назавжди.
Подивись, який потік
Синьої води.

І любов моя така,
Бережи її.
Ой шумить Дунай-ріка,
Як літа мої.

1948

В ЧАС ВІЙНИ

На морозі тріщать дерева,
У п'їтму потонула Москва.
Рік війни,
День війни,
Ніч війни.
Ти лягай, моя люба, засни.
А мені
На війні
Не до сну.
Я вогнем по кущах полосну,
Щоб лежав
І дрижав
У кущах
Лютий ворог завжди по ночах.
Рік війни,
День війни,
Ніч війни.
Спи...
Бажаю тобі тишини,
Щоб здорова була і жива
Ти, кохана,
І наша Москва.

1949

* *
*

З Центрального штабу до Моніно ЗІСом,
А далі — швидким літаком.
Ми сіли в Поліссі під спаленим лісом,
А потім, під вражим вогнем і залізом,

Ішли до Карпат з Ковпаком.
І вдень на стоянках тріщала морзянка,
І в ніч вітрову, грозову.
Маленька Анютка — стара партизанка —
Шукала в ефірі Москву.
Їй всі помагали мовчанням чутливим
Хвилину, годину, всю ніч,
Аж поки Анютка з зітханням щасливим
Не скаже: «Ви чуєте річ?»
Ми чули не річ, а дрібні перестуки,
Та все ж розуміли слова.
І брали гвинтівки в опалені руки,
Ішли через гори, провалля і луки —
Куди наказала Москва.

1949

НА ГРІНВІЧІ

У Лондоні, на Грінвічі, вгорі
Вночі і вдень мигають ліхтарі,
Щоб люди знали в морок і туман,
Де йде меридіан.

У Лондоні, на Грінвічі, щомить
Старий годинник стука і гримить,
Щоби зулус, малаець, папуас
Кляли той час.

У Лондоні, на Грінвічі, вночі
Включають саморобні приймачі
Бездомні люди — слухати щораз
Московський час.

1949

КОНІ ВОРОНІ

Копитами вдарте, вороні,
У степу ми з вами не одні,
Йде за нами нічка пізня,
Перед нами тиха пісня
В рідній стороні.

Копитами вдарте, вороні,
Он вогні засяли вдалині.
То з вікна моєї хати
Світить нам старенька мати
І співа пісні:

«Ой літа — ви коні вороні,
Скинули з сідельця на війні
Мого сина молодого
Серед поля золотого
В дальній стороні».

Копитами вдарте, вороні,
Я в сідельці, мамо, на коні,
І несуть мене по полю,
Де здобув я нашу волю,
Коні вороні.

1949

НА ВИСТАВІ «ПЛАТОН КРЕЧЕТ»

Хірургу погано, підкошує туга:
Немає з ним друга,
Подруги немає.
За вікнами вітер дерева ламає,
Від яблунь на травах рожева пороша.

— Платоша, Платоша...—
То мати гукає,—
Платоша, іди — чоловік умирає.—
І я підіймаюсь, озватися хочу,
То мати гукає,
То мати шепоче,
Мене виряджаючи в дальню дорогу,
У ніч горобину, у смертну тривогу.
І там, де дроти, де засади без краю,
Де птах не пролине і звір не проскочить:
— Платоша, іди — чоловік умирає,—
То мати гукає,
То мати шепоче
В годину страшної біди:
— Платоша, Платоша, іди!

1949

БАЛАДА ПРО КОСАРІВ

Загін ішов у Чорний ліс,
Пораненого ніс.

Бійці, голодні та худі,
Підбилися в ході.

В загоні вісім партизан,
У старшого наган,

Та по гвинтівці у бійців,
Та душі з кременців.

Загін ішов чотири дні
В пилу, в диму, в огні.

На п'ятий день заліг в житах.
Кружляє ворон-птах.

— Хто йде? — і блиснули стволи.
— Ми друзі! Не пали.

Ми галичани, ми брати.
Прийшли допомогти.

Ваш слід пізнали вороги:
Засади навкруги.

Вже пізно думать про ліси.
А в нас по дві коси.

Беріте кожен по косі —
І в ручку з нами всі.

— А я шахтар, — промовив хтось.
— Нічого, навчимося.

Шістнадцять кіс дзвенять, гудуть,
Густі жита кладуть.

Шахтар грабки перекосив —
Ніколи не косив.

Поранений лежить в снопах,
Волошками пропах.

Шумить стерня, риплять кісся,
Мовчать тверді серця.

А німці йдуть з усіх боків,
Шукають ковпаків.

Між ними староста-панич,
Надутий, наче сич:

— Ви хто такі? — «Ми — косарі.
Жнива вже на порі».

— Ну, покажи нам косаря! —
Гукнув до шахтаря.

А той косою панича
З розмаху з-за плеча.

Не бій — а вихор пролетів
І стих серед житів.

Ішло шістнадцять в Чорний ліс —
Гвинтівки замість кіс.

1949

РІЛЬНИК

Це мій дядько-рільник
Над посівом пливе —
Никодим Чередник,
Він у полі й живе.

Як настало тепло,
У курінь перейшов.
Каже: «Кину село,
Бо шкода підошов».

Каже: «Й так за добу
Верст на сорок утну».

Каже: «Кінчим сівбу —
І в село поверну».

Вже засіяно все,
Можна трохи спочить.
Між просами шосе,
Наче річка, біжить.

Та невтомний рільник
Про спочинок не зна.
Він обходить терник:
«Скрізь буяє весна.

Тут гектарів із три
Під запізній посів».
І шепочуть вітри:
«Ти б приліг чи присів

Та послухав пісні,
Що пливуть з-за ріки».
Дядько думає: «Ні,
Нам лежать не з руки.

Спершу все обійди —
Може, глушить осот,
Може, мало води
Чи потрібен азот».

«Агроном — наш рільник», —
Кажуть люди усі.
Він іде в чагарник
По ранковій росі.

Треба глід ізвести,
Посадити бори.
«В лісника погости», —
Закликають вітри.

«Як звільнюся — тоді,
А тепер — на пустир».
Цілий день у труді
Никодим-богатир.

А вночі в курені
Пише в книгу товсту,
Що зійшло повесні,
Що стоїть у цвіту.

Лиш сьогодні рільник
Розгулявсь, нарядивсь:
Восьмий син Чередник
Уночі народивсь.

Люди кажуть: «Диви,
Не погана сівба».
Телеграма з Москви.
Ой щаслива доба!

В телеграмі привіт
І хвала за труди.
На полях первоцвіт,
За полями сади,

За садами бори.
Все при ньому зросло.
Чередник до пори
Залишає село.

Вже й покошено все,
Можна трохи спочить.
Ранній хліб по шосе
В елеватори мчить.

Та невтомний рільник.
Про спочинок не зна.
Він обходить терник:
«Не земля, а казна.

Наче хвиля, рілля —
Хоч веслом прогорни.
Мир вам, рідні поля,
Урожайні лани!»

1949

МОЇ ДРУЗІ

У мене є друзі,
Хороші друзі.
В Паризькій окрузі
Живуть мої друзі,
У Лондоні сірім,
У димнім Детройті.
Я з ними стрічався на фронті,
В огні,
І заздрили друзі мені:
— Щасливий ти, друже,
Щасливий дуже.
Війна закінчиться —
Поїдеш додому
Робити, учитись,
А ми... невідомо,
А ми... —
І світилися очі з пільми.
Ті очі юнацькі
Я бачу й сьогодні,
І потиски братські

Горять на долоні.
Я чую їх кроки
Над світом широким,
За морем
Серця їх наповнені горем.
Живуть мої друзі,
Хороші друзі,
У злиднях і тузі
В Паризькій окрузі.
У темних провулках,
В трущобах Детройта, —
Шукають притулку,
Шукають роботи.
Ім шиють шинелі,
Кують автомати,
Та друзі мої
Не ідуть воювати.
Іх погляд палає
І слово іскриться:
— Ми хочем робити,
Ми хочемо вчиться!
Ми хочемо жити,
Як там, у Росії.
Ми повні надії,
Росте наша сила,
Орлині у нас
Підіймаються крила! —
Ідуть мої друзі,
Хороші друзі,
В Паризькій окрузі,
У Римі, в Тулузі,
У Лондоні сірім
У димнім Детройті —
У першій загоні
На мирному фронті.

У першій загоні,
Як перші горністи,
Вони — комсомольці,
Вони — комуністи.

1949

ПІСНЯ ВЕТЕРАНА

Ти кажеш — «дідусь». А який я дідусь?
Я шаблі і кулі в бою не боюсь.

Який я дідусь! Я солдат-ветеран,
В японську війну штурмував Ляоян.

В п'ятнадцятому році я був на війні,
В сімнадцятому році — в жовтневій вогні,

В війну Вітчизняну я був партизан.
Який я дідусь! Я солдат-ветеран!

Живу і тепер я у славній роботі
І задрять в роботі мені молоді.

Який я дідусь! Я солдат-ветеран —
На тілі рубці чотирнадцяти ран,

П'ятнадцяту рану, чи гибель свою,
Прийму за Вітчизну в майбутній бою.

Так вип'ємо ж, друзі, налейте стакан!
Який я дідусь! Я солдат-ветеран.

1949

* *

*

Дощ пройшов,
І світлі ручаї
В синє море виливають воду.
Може, так і ці пісні мої
В океан співучого народу
Потечуть, як світлі ручаї.
Хай струмок те море не поглибить,
І не буде слави по мені,
Як хмарина мусить воду вилить,
Так і я — всю душу у пісні.
І коли по житю, винограду
Травень хлюпне воду із ковша
І підіймуть люди пісню радо —
Буде в пісні жить моя душа.

1949

ДІВЧИНА ВСМІХАЛАСЯ У СНІ

Дівчина всміхалася у сні.
Що їй снилось — нам того не знати.
Може, рідні звільнені Карпати,
Може, перша зустріч навесні
З молодим хоробрим плотогоном.
Бігла даль досвітня за вагоном,
Дівчина всміхалася у сні.
А коли уранці пробудилась,
Не сказала, що вночі їй снилось,
Лиш тугіше коси заплела
І тихеньку пісню повела.
Про любов співала, чарівна,

Про того, що очі як тернини,
Про того, що їхав з України —
Бо війна...
Спинилась далина.
— Я вже й дома, — дівчина сказала.
І її обняв серед вокзалу
Мабуть, той, що снівся цілу ніч.
А вона його назвала братом.
Я вклонивсь омріяним Карпатам
І пішов майбутньому навстріч.
Це було давно.
А нині лист.
І який на диво ніжний зміст!
Як же я не знав тоді, що в сні
Дівчина всміхалася мені.

1949

В НІЧНІЙ ІМЛІ

Оце те місце, де вона
Вночі прощалася зі мною.
Ще день один —
І я з війською
Пішов на захід.
Тишина.
Яка тут нині тишина!
Які на морі світлі хвилі,
Які оливки сивокрилі
Стоять на варті давнини.
Чи ти вернулася з війни?
Чи на могилу десь у полі
До тебе хилиться поволі
Гнучка берізка молода?

Шумить вода
В нічній імлі.
Стоять на варті кораблі
І стережуть оці місця,
Де жаром сповнені серця
Вславляли юність на землі.
В нічній імлі
Шумить вода.
І знову пара молода
Іде туди, де ми колись
З тобою вперше обнялись
В душнім оливковім гіллі.
Вартуйте щастя, кораблі!

1949

ЩАСТЯ

Вона несла кохання повне серце,
Мов із криниці підняте відерце,
Все боячись у ямку не ступнуть,
Щоб і краплини щастя не схлюпнуть.
А щастя хлюпалось,
Усмішкою лилось.
В ту мить її зустріти довелось.
І я спитав красуню молоду:
— Куди ти йдеш?
— До вірного іду.
До любого, до тесляра Гордія.
Він робить хату там, коло Десни.
В правлінні кажуть: є усі надії,
Що ми у неї ввійдем восени,
Найкраща хата буде на селі.
Ростимуть наші діточки малі...

Та що це я таке наговорила! —
І, як маленька, хусткою закрила
Ясне обличчя.
Пройде ще півріччя —
І на весіллі музика загра,
І буде сонце,
Будуть зорі ніччю,
Ростиме в світлій хаті дітвора.

1949

ЦЕ ВСЕ МОСКВА

Сліпе дівча з далекої Туви
Летить в Москву, щоб там вернули очі.
Сліпе дівча — стеблиночка трави —
Летить в Москву в п'ятьмі своєї ночі.

Сліпе дівча у лікаря сидить.
Воно дрижить, лякається і плаче.
Сліпе дівча в м'якому ліжку спить,
Прокинулось,
Поглянуло...
І... бачить!

— А як зоветься те, що там шумить —
Дівча поводить ручкою слабою.
Хірург сказав, замислившись на мить:
— Це все зоветься, дівчинко, Москвою.

1949

* *

*

Мені приснилась та білява,
Що у чернечому гаю
Спливла з туману, мов уява,
І душу вразила мою
Простими, ніжними словами.

Текла ріка між островами
І підмивала явори.
Багато літ з тії пори
Пройшло в минуле.
Промайнули
Юнацькі весни мандрівні,
Столиці, слободи, аули —
Аж до війни.
І на війні
Вона приснилася мені
Або привиділась —
Не знаю.
Вночі лежав я серед гаю,
І кров холола на льоду.
Тоді почулось:
— Бачу, знаю!
Іду, іду!
Лечу, лечу!
Сльозами рану омочу...
І підійшла моя білява,
То був не сон і не уява —
Вона сестрою підійшла.
Цілющі сльози пролила
На рвану рану вогневу.
І я живу.

1949

ЗУСТРІЧ

Завітала в гості,
Стала на порозі.
Каже: «Я зустріла
Свадьбу на дорозі.

Молодий — хороший.
Молода — хороша.
Жаль, що я на неї
Долею не схожа.

На війні загинув
Той, кого любила».
Синій вечір линув,
Розпустивши крила.

Та жива надія
Заповняла груди:
Може, ще приїде,
Може, ще прибуде.

Жди — прибуде милий,
Стане на порозі.
Я тоді зустріну
Свадьбу на дорозі.

Молода — хороша,
Молодий — хороший.
Жаль, що я на нього
Долею не схожий,

Що мене так вірно
Інша не любила.
Синій вечір линув,
Розпустивши крила.

1949

ЛИСТ

Лети, мій лист, за море, наче птиця!
У тебе крила світлі і міцні.
В Канаді друг живе, йому не спиться,
Болить рука, що втратив на війні.
Душа болить у нього.
Прийде ранок,
Пустельне поле вигляне з імли,
Тоді, мій лист, впади йому на ганок,
Хорошим словом серце звесели.
Скажи, що там, далеко на Україні,
Де полуниці в травах, мов зірки,
Косити луг під співи солов'їні
Ідуть його щасливі земляки.
Вони із Пруту набирають воду,
Осяяну світанням золотим.
І галичанки дивляться на вроду
У тиху-тиху синювату воду,
Де він колись купався молодим.
Скажи, що там росте така пшениця,
Такі жита,
Таке життя росте,
Яке за морем людям тільки сниться.
І він огляне спалене, пусте,
В оренду взяте поле:
«Ой Канадо!
І для одної чесної руки
Ти не даєш роботи.
Любо, радо
Живуть мої щасливі земляки
На батьківщині,
Там, на Україні...»—
Він прошепоче, сяде край вікна.
В його очах пролинуть води сині
І мила серцю рідна сторона.

1949

1950 - 1956

НА ВОЛИНІ

О скільки дум і скільки мрій
Навіяв тихий вітровий
Мені в хисткому курені...
Були жаркі серпневі дні.
Жнива закінчено.
Стерня
Текла у даль від куреня
Святково чиста, золота,
Мов добра пам'ять про жита,
З яких зерно уже в мішках
Лежить на вибитих токах.
Це — перший хліб, що колектив
З артільних нив намолотив.
Це перший крок.
Серед толок
Торік з'явилися трактори.
І люди мовили:
— Ори!
Ори, Іване, через межі! —
Тоді в селі звелися пожежі,
А люди мовили:
— Ори!
Пожежі до пори! —
І той орав.
Моря заграв
Злилися з кров'ю на Волині.
Та дні нового неупинні

Ішли, стираючи старе.
Тепер Іван стерню оре,
Забувши про вчорашні межі.
Стоять скирти, неначе вежі,
При коліїстому шляху.
У ніч безхмарну і суху
Лежав я з хлопцем в курені
І легко дихалось мені.
Невже так просто все тепер?
Та ні.
Василько-піонер,
Нехай лиш трохи підросте,
У серце візьме це «просте»,
Уздрить в нім безліч наших меж,
Та вже без крові і пожеж.

1950

* *
*

Прости, синок, за всі літа розлуки,—
Хіба я знав, що ти на світі є!
Горів літак, над ним кружляли круки,
В обривках строп життя було моє.

А потім кінь, відбитий у мадяра,
Нова сім'я в загоні Ковпака.
Через бої за гори, крутояри
Простягся шлях бійця-підrivника.

На сто мостів наклав я з болем руки,
Крізь сто смертей пройшло життя моє.
Прости, синок, за всі літа розлуки,—
Хіба я знав, що ти на світі є!

1950

ПЛУГ

Стоїть вагончик на межі,
В віконці світла круг.
Там трактористи від іржі
Звільняють плуг.

Один говорить: «Скільки раз
У танковій броні
Цей плуг, затоптаний у грязь,
Ввижавсь мені».

А другий каже: «Всі роки
Мені ввижався ти,
Мій любий сину...
Дай гаки
І посвіти».

Під світлом сяє сталі синь,
Скриплять гвинти руді.
Стрічають ранок батько й син
В степу,
В труді.

1950

ЛЮБЛЮ ПОЕЗІЮ

Я люблю поезію, як мати
Любить сина сповивати,
Як старий досвідчений коваль
Любить сталь,
Тверду та неслухняну,
І як любить хустку полотняну
Сива ткаля.

Чи вростає паля
Із пружинним трепетом під міст,
Чи іде гаями гармоніст
І співає пісню під гармонь,
Чи долонь . . .
Гарячий дотик в дружбі,
Чи розвідник на тривожній службі,
Чи маля в шовковій оболонці,
Що мотає промені від сонця
У клубочок,
Чи один листочок
В зошиті із рідної верби,
Чи слова разючої ганьби
В кам'яне обличчя палія —
Все це я, поезія моя.
Не як форма,
А як мідь в литві,
Де лишились риси вікові,
Мідь, яку натхненний майстер лив
І при цьому душу опалив.

1950

І ЧОГО ТІКАТИ

Стрілася на полі, руку подала.
Чорною бровою тихо повела.

Ніжно усміхнулась, зникла у житах,—
Хусточка майнула, наче білий птах.

Я повів бригаду славних косарів,
Хвилями покосів поле перебрів.

Думав — заховалась в житі, в гушніні,
А вона сміялась десь удалині.

А вона в'язала росяні снопи,
Колосок зривала з кожної копи.

Як ішла додому в житньому вінку,
Радо всі вітали дівчину швидко.

Лиш у мене серце билось гаряче:
Думав — чорноока знову утече.

Утекла б, та в полі скрізь уже стерня,
Утекла б, та серце дівчину спиня.

І чого тікати, як зійшлись путі,
Як любов єднає щастям у житті!..

1950

* *
*

Ти прийдеш додому
Замріяна, тиха,
Не знаючи втоми,
Не чуючи лиха.
І враз перегроми —
То грози весняні,
Вони в тебе перші, а може, й останні.
А може...
Чому осипається рожка?
Недавно розквітла і вже опадає,
І хвиля пелюстки червоні гойдає.

Ти думаєш:
Може, пора поспішати?
Не думай, не треба,
Бо жити — не жати.
У повному серці не вклякне колосся,
Не швидко сивіє дівоче волосся,
Коли є надія, бентежне бажання,
Чекання найбільшого в світі кохання.

1950

* *
*

Життя — це рух і ревно дія,
А не кружіння в суеті.
Любов — це ти, моя Надіє,
Нехай заказані путі,
Путі до тебе.
Мов до неба,
Вже котрий день і котрий рік,
Немов до неба, йду до тебе
Через круті обриви рік.
Іду, здається, молодію,
Бо одірвавсь од суети.
Вже не печалюсь, а радію,
Що аж до неба треба йти.
На жаль, все тяжча з року в рік
Стає хода в скресання рік,
Як потече із круч Дніпра
В уяві кіс весела гра.

1950

* *

*

— Ось яка ти.

— А яка? —

Чую слово добре, ніжне...

Під ногами хутро сніжне,

І зима така м'яка.

— Це кажу я про Москву.

— Про Москву?

А я не знала.—

І веде мене з вокзалу

В сон, що бачу наяву,

Дівчина така хороша...

І такі її слова —

Як незаймана пороша,

Як засніжена Москва.

1950

ЧЕРВНЕВА НЕДІЛЯ

Рік сорок перший.

Червнева неділя.

Мені подзвонили, що в Галі весілля,—

Уранці було це.

І раптом війна...

Я вийшов із дому —

Столиця ясна.

Іще не одквітла весна,

Ще троянди...

А в парку машини,

зенітки,

снаряди.

Весілля...

Червнева неділя...
Війна...
З весільної чаші я вже не нап'юся,
І скоро додому уже не вернуся.
Без мене весілля, —
якщо воно буде.
Кудись поспішали озброєні люди.
В райкомі сказали:
«Зібратись у дві».
Вночі з автоматом я йшов по Москві,
Стояла тривожна важка тишина.
Так починалась війна.

1951

ВЕРБИ
В КРАСНОПРЕСНЕНСЬКОМУ
ПАРКУ

Вони мені нагадують сагу
В Чернеччині між лугом, під горою, —
Зимою у глибокому снігу,
В ряснім убранні літньою порою
Ці верби рідні, ніжні та близькі.
Під ними в'ються стежечки вузькі —
Йдуть москвичі під верби спочивати,
Книжки читати, думати, співати
І мріяти під шелести верби.
Могутні поруч височать дуби,
Та найніжніші ці гаї вербові,
Немов оселя братньої любові,
Немов утілення краси і вроди
Моеї української природи.

1951

СЛАВА ПОЕТА

Не бронзою зелено-золотою
В забутих, забур'янених місцях —
Дніпровою цілющою водою,
Любов'ю молодою
У серцях
І піснею в безхмарній далині
Дзвенить поета слава в наші дні.
Хороша слава!
Спалена Полтава
Іще курила попелом,
Іще
Над Ворсклою розгойдана заграва
Будила в душах біль страшний і щем,
А в школі — недопаленім бараці, —
Мов миру знак, пробіг дзвінок уранці.
— Добридень, діти, — вчителька сказала
Так просто, наче вчора тут була, —
Читати вірші будемо. — І зала
Широким човном в тишу попливла.
Читати вірші — хто їх пам'ятає?
Хвилина, друга, третя пролітає.
І раптом хлопчик в чорній сорочині,
Що облягала плечики худі,
Підняв слова, які-уже Тичині
І книгам не належали тоді:
«Я єсть народ, якого правди сила
Ніким звойована ще не була,
Яка біда мене, яка чума косила,
А сила знову розцвіла...»
І підвелись опалені брівчата —
Неначе пісня, вперше розпочата.
«Я єсть народ...» — лунало навкруги.
І вже бліді маленькі полтавчата
Сиділи, повні сили і снаги.

Він зупинивсь, а вчителька мовчала,
Сльозинкою в журналі відмічала
Роками незаповнену графу.
«Я стверджуюсь, я утверждаюсь,
Бо я живу...»
«Живу!»— відлунням вторила Полтава.
Оце і є поета добра слава.

1951

ЙОНКА

Йонко, Йонко!
Хіба я забуду
Щиру душу, усмішку твою.
Скільки бачив я доброго люду
У твоєму високім краю —
У Софії, у Пловдиві, в Русі,
На казковій горі Соколець.
Але ти, карооке і русе
Юне щастя, немов промінець,
Промайнула — і стало світліше
Серед білого дня у саду.
Я чекаю — а може, напише,
Я шукаю — а може, знайду.
Я виходжу на кримські відроги
І вдивляюсь-дивлюся у даль.
Місяць стелить по росах дорогу,
І зірки розсипають кришталь
Аж до моря, а далі — по хвилі...
І летить мені Йонка навстріч.

Ніжні думи і спомини милі
Обвивають мене цілу ніч.

1951

ПІСНЯ ПРО ОЛЮ

У степу широкім стрілась русокоса.
— Не забудеш Олю,— мовила мені.
У степу широкім мерехтіли роси
І дзвеніла пісня вдалині:

«Той, хто вірно любить,— згадує щоднини,
Хоч яка б розлука не була,
Той, хто вірно любить,— в бурі, в хуртовини
Знайде для коханої тепла».

Літа вже немає — сніг, дими на полі.
Я іду з загоном край свій боронить.
На прощання душу зігрівая Олі
Піснею, що й нині у степу бринить:

«Той, хто вірно любить,— згадує щоднини,
Хоч яка б розлука не була,
Той, хто вірно любить,— в бурі, в хуртовини
Знайде для коханої тепла».

Проминули роки у боях жорстоких —
Серце ж не забуло, мріє про своє.
Я іду степами по ланах широких —
Олі вже немає, тільки пісня є:

«Той, хто вірно любить,— згадує щоднини,
Хоч яка б розлука не була.
Той, хто вірно любить,— в бурі, в хуртовини
Знайде для коханої тепла».

1951

* *
*

Я не заздрю соколові, друзі,
Бо і сам крилату душу маю.
Ні свободі повені на лузі,
Навіть силі сонця серед маю
Я не заздрю.
Заздрю я бджолі найбільше в світі.
Коли б так навчився працювати —
Скільки міг би правди назбирати
У життя,
На буйнім його цвіті.

1951

ЗГАДАЙ

Так хочеться зустріть тебе, далеку,—
А ти живеш на березі Кури.
І хвилі б'ють по глиняному глеку,
І з хвилями вриваються вітри
У посуд твій.
Як будеш пити воду
З вітрами, що родились на Десні,
Вдихаючи поліську прохолоду,
Всміхнись мені в гарячій стороні.
Згадай намет з тонкого верболозу,
Того бійця, що ніс тебе в намет
Через густий деснянський очерет,
Знесилену від голоду й морозу.
Згадай пісні, які тобі співав я,
Щоб заглушити болі та вітри,
Згадай слова, які тобі казав я,
І їх на рідній мові повтори.

1951

ЯЛИНА

Тут був старий маленький дім.
Я жив у нім,
Тут нині сквер.
Якийсь дбайливий інженер
Поставив срібні ліхтарі.
Коло будиночка в дворі
Я посадив коліньє ялину,
А сам в широкий світ полинув.
Лишилися в згадці незабутні
Старий будиночок на Трубній,
Мала ялина край вікна.
Тепер у скверику вона
Стоїть висока і струнка,
Все жде з походу юнака.
Я повернувся — не впізнала.
Та щасний я, що ти чекала,
Що ти здорова і жива,
Що зберегла тебе Москва.

1952

* *
*

В Москві у мене доня народилась.
Ось, на Арбаті, той родильний дім,
Де вперше серце Олине забилося,
І вперше голос прозвучав у нім.
І перша радість батьківська незнана,
Яка іще далеко від Москви
Зароджувалась в хлопця-партизана,
І все ество кричало: «Доживи!»

І я живий приніс чуття живі,
Щоб батьком стати у моїй Москві.
Але від Кіровських, де жив я, до Арбату
Мені прийшлося пройти через Карпати:

1952

НА РУІНІ ДИТМІСТЕЧКА

Дитмістечко, де виховувався я,
Запустіле, бомбами розрите.
Але все минуле тут не вбите,
Не розтоптане підбором палаія.

Є такі у згадки таємниці,
Для яких пожежа не страшна.
Ось вода джерельної криниці
Крізь вогонь пробилась крижана.

Ті ж погами вичовгані брили
Підпирають урвище круте,
І садок, що ми колись садили,
Хоч старий, а все-таки цвіте.

Тільки шлях уже не з того боку,
Не кривий у коліях, а брук,
І не віл розорює толоку,
А мотор від лісу йде до лук.

І не так живуть в Чернечім люди.
Але в цьому новому і є
Те, що в мріях жевріло повсюди
Крізь дитинство звихрене мое.

1952

* *

*

Колись давно в нас чорногуз помер
І подруга його сконала швидко в тузі.
Я був тоді ще юний піонер,
Були у мене перші вірні друзі.

Літа текли, неначе та вода.
Стрічалися ми рідко, ненароком,
Зростали і мужніли з кожним роком,
Міцніла наша сила молода.

А потім і старіти почали.
Та свина на скронях не лякала —
Її ми бачили, неначе з перевала
Димок світання десь біля скали,
Бо вірити у старість не могли.

Але при зустрічі, буває, і тепер,
Коли у згадці зрине щось далеке:
«Та це ж тоді, як чорногуз помер...»
І стане жаль дитинства, мов лелеки.

1952

БАЛАДА ПРО БАТЬКІВСЬКУ ЛЮБОВ

На грозу захмарювалось небо,
Блискавок полотнище біліло.
Хвилювавсь Микита Наталеба,
Групу виряджаючи на діло.
Наказав двох підсвинків смалити,
Взятих на німецькому фільварку,

Наказав бікфорди просмолити,
Бо промокнуть.
Хмарко, дуже хмарко.
І в очах його неначе туча,
Блискавками зрізана швидкими,
Пропливала туга нестерпуча.
Він гукав:
— Ничипоре!
Якиме! —
Сам не знав, навіщо хлопців кличе,
Може, просто, щоб згадать імення,
Щоб поглянуть в рідні їх обличчя.
Сорок хлопців.
Це ж не група — жменя.
А на міст зігнали охорону —
Всякої фашистської сволоти
Вже, здається, більше батальйону,
І по селах скрізь ворожі роти.
Ще й гроза!
А тут гливкі гнилища
Й річка зветься Липою Гнилою...
Взяв запади, положив на днище
І залив гарячою смолою:
«Ці вже не відсиріють довіку».
Перевірів ящики із толом.
Бодню з салом аж під саме віко
І мішок з пшоном та малосолом
Заховав у передок на возі.
Хлопці рушили грозою в передгроззі.
Опівночі грім крізь грім рвонувся.
У загін ніхто не повернувся.
Певне, чув Микита Наталеба
Цю біду іше у передгроззі,
А й тепер казав:
— Щоб все як треба...
Настелить сінця на кожному возі,

Сорок вороних підкуйте в кузні,
Щоб куліш гарячий під возами...—
Сам порізав хліб на сорок куснів
І полив їх щедрими сльозами.
Забіліло ранком тихе небо,
Порване грозою навісною,
І чорнявий вчора Наталеба
Раптом злився з ранком сивизною.
У загін ніхто не повернувся.

1952

* *
*

Всі кажуть, що Дніпро старий,
І звать Славету Дідом.
А він крутне у Чорторій
І — тільки піна слідом.
Або гуляє на лугах,
Цілує ніжну Десну,
І тій не спиться в берегах,
Любов глибоку, чесну
Зливає в серце молоде
Вона лише Дніпрові.
Такої вірної ніде
Я не стрічав любові...
Я не стрічав...
Але зустрів
За всі літа сьогодні.
Дніпро зірницями горів
У сизому бездонні.
Я тихо-тихо шепотів:
— Ще не було такої! —

Я одного лише хотів,
Щоб стать Дніпром-рікою,
А ти щоб Десною була,
Як у казках буває,
Аби лише мені лила
Любов свою безкраю.

1952

ВОРОН

Ворон приручений їсть бутерброд,
Дзьоб його повний і повний рот.
Він мені вдячний за щедрі дари.
Але, доведись, на поході умри —
Ворон забуде про дні затишні,
Виклює очі мені.

1952

МИСТЕЦТВО

Живописець вмілою рукою
У годину теплу і ясну
Переніс на аркуші весну
Із недавно скреслою рікою.

Прийде осінь.
Опадуть листки.
А в його настудженій хатині
Все тектимуть води сині-сині
Назавжди весняної ріки.

1952

ДАВНЯ ПІСНЯ

«Ой на морі хвиля грала,
У долині роса впала,
На калині
Поламала
Цвіт».
Так співала
На Купала
Дівчина, що в серці мала
Вісімнадцять літ.

«В лісі папороть розквітла.
Квітка, повна щастя, світла,—
Хто дістане цвіт,
Подарую серце тому,
А у ньому, молодому,
Вісімнадцять літ».

Як пішов юнак по квітку,
По широкому по світку —
Загубив і слід.
На Івана на Купала
Сумно дівчина співала
Ще багато літ:

«Ой на морі хвиля грала,
У долині роса впала,
На калині
Поламала
Цвіт».

1952

ГУЦУЛЯ

Я не знаю, де вона жила —
Дівчина з гуцульського села —
І куди поїхала з цих місць,
Де вона тепер жаданий гість.
Але тут, в Каховці, і земля
Згадує про славне гуцуля.
На роботу вийде — як вогонь,
Наче іскри сиплються з долонь.
Заспіває — навіть чорторий
Замовкає, слухає старий.
Затанцює — кручі-береги
Дроботянку крешуть навкруги.
Екскаватор тупне, зробить крок,
Мов: «Чекай, закінчу зміну в строк,
Потанцюєм разом, гуцуля!»
І за неї ківш перехилля.
Я не знаю, де вона жила.
Але знає хлопець із Орла,
Що водою ріже в скелі рив,
Що волошки в нього із-під брів.
Знає він, куди писать листи
І куди те серце принести,
Що любов'ю ніжно промовля:
«Не забудь про мене, гуцуля!»

1952

СЛАВА ЛЮДИНІ

Десь коло Ворскли, за хутором Скелька,
Стрів коваля я, старого Омелька.
Іхав дідусь на бушованім возі

Парою коней по вогкій дорозі.
Був він одягнений в кращу одежку:
Біла сорочка в червону мережку,
Чорний піджак, черевики з колодки.
Так одягались до церкви чи сходки
Років із тридцять тому, пам'ятаю.

Я Омеляна сердечно вітаю.
Він пізнає і запрошує сісти.

Каже:

— Оце закортіло до міста.
Давнішня думка тривожить старого:
Вийду із хати, погляну з порога —
Двір, наче квітка, широкий, зелений,
Сад і довкола оградюю клени,
Вже по війні посадив — розрослися.
Хліба в коморі тепер — завалися.
Я ж до роботи рвучкий іще змалку.
Добре шанують і бабу Наталку
В нашій артілі,
Вона птахівниця,
Тим-то старому давно вже не спиться.
Встану до світла, обходжу осельку
И начебто чую:
«Ковалю, Омельку,
Ти переміг свою долю злиденну:
Юшку пісну і картоплю щоденну.
Маєш ти рублену хату добрячу —
Так мені каже, усе, що побачу —
Дійну корову, телицю і свині,
Маєш і грошників трохи у скрині,
Гарний садочок та пасіку милу,
Може, задумав з собою в могилу
Разом забрати?»

Ковалю, ковалю,
Чом не подбаєш, як быть тобі далі?
Всіх пережив ти, і рідних не стало».

Може, голодний?
Ось хліб є і сало.
— Дякую, діду.
— Та ні за що, сину.
Іду в район попросити дитину,
Може, дадуть хлопчача з дитбудинку.—
Витяг з-за пазухи білу хустинку,
Витер сльозами зволожені очі.
— Їсти і пити, чого тільки схоче...
Виросте — в школу віддам, в інститути.
Потім про мене він може забути.
Я не за те, щоб із роду до роду
Шану за щедрість придбать в нагороду.
Виростуть крила, щоб світ облетіти —
Нічого в хаті дідівській сидіти.
Тільки б він, рідний, в комунівські роки
В двір мій заглянув, зелений, широкий.
В кузню колгоспну забіг на хвилину,
В ту, де я вік проклепав без упину.
Всім ковалям поклонивсь, як годиться.
Глянув, чи де не підтрухла криниця.
Може, у вуликах злиплися соти.
Взявся б осот у садку прополоти.
В тінях під кленами трохи посидів.
З двору мого завітав до сусідів:
«Вип'єм,— сказав би,— чарчину вина.
Правильно вік свій прожив старина».
Більше, здається, нічого не хочу.

Дід замовкає, а думка шепоче,
Руки стулились долонями, раді,
Ніби заплещуть:

Ой ладоньки-ладі.
Очі сміються уявній дитині.

Слава людині,
Хорошій людині.

1952

* *

*

Тільки згадка торкнеться рукою
До моєї чуткої душі —
Ти стоїш над мутною рікою,
За тобою шумлять комиші.
Ти шепочеш:
— Іди, мій завзятий,
І до мене вертайся з війни.
Он лелека — товариш крилатий —
Прилітає в мій сад щовесни.
Прилітають сини його, доні,
А дорога тяжка, неблизька.—
Десь копитами вдарили коні,
Від руки одірвалась рука.
Я пройшов люті стужі і спеки,
Повернувся,
А ти у землі.
Прилітають з-за моря лелеки
І гніздяться на буйнім гіллі.
Та й між ними немає одної —
Так здається мені.
Вдалині
За веспою вона,
За війною
У гарячій чужій стороні.

1952

* *

*

З хлібом у нас зустрічають гостей,
Хліб на весіллях цвіте в короваї.
І кращих немає на світі вістей,
Ніж: —
Хліб уродився у рідному краї.

1952

* *

*

Пахне хліб,
Як тепло пахне хліб!
Любов'ю трударів,
І радістю землею,
І сонцем, що всміхалося весною,
І щастям наших неповторних діб —
Духмяно пахне хліб.

1952

* *

*

Тепла не жди в січневі дні,
Не жди тепла.
Чого ж приснилося мені,
Що ти прийшла.

Що ти прийшла — у косах май,
В очах зірки.
— Ану, мій любий, упіймай —
І — до ріки.
І я біжу, лечу, пливу
Весні услід.
Прокинувсь —
Січень наяву,
Синіє лід.
Прийшов поштар, приніс листи —
Хоч лід ламай!
Бо це не сон,
Це знову ти —
Веселий май.

1952

ПРИВІТ БІЛОРУСІ

Добрі сусіди мої!
Я з України вітаю
Буйність зеленого краю,
Ваші поля і гаї.
Я з України вітаю,
Добрі сусіди мої!

Долю мою не одна
Стежка поліська петляла
В час, як над нами війна
Яструбом чорним кружляла.
Долю мою не одна
Стежка поліська петляла.

В хаті чадний коминок
Сива пінчанка палила.
— Грійся, коханий синок,
Хай прибавляється сила.—
В хаті чадний коминок
Сива пінчанка палила.

Столин з загоном я брав,
Горинь здолавши по кризі.
Кров моя з сьйвом заграв
Жарко лилась по карнизі.
Столин з загоном я брав,
Горинь здолавши по кризі.

Хлопці мене по льоду
Несли підбитого з бою.
Янка упав на ходу —
Я вже не стрінусь з тобою.
Хлопці мене по льоду
Несли підбитого з бою.

О білоруська земля,
Братньою кров'ю полита!
Бачу твій розквіт здаля
В шелесті льону і жита.
О білоруська земля,
Братньою кров'ю полита!

Друзі мої і сябри,
Славні сини Білорусі!
Ми у єдиному русі
Щастю готуєм дари.
Друзі мої і сябри —
Славні сини Білорусі!

1952

* . *

*

На полі серпень — місяць урожаю.
Я йду, дивлюсь на бронзову стерню,
На елеватор валку проводжаю
Під прапорами з крові і вогню.

Хустини мають пломенем на вітрі,
Знайому пісню юність розлива.
І радий я, що в пісні тій нехитрі
Лунають мною зібрані слова.

1952

ІРПІНЬ

Ірпінь — це річка,
Це містечко,
Це горб.
Із нього прямо в ліс,
Мов кінь гарячий без уздечки,
З усіх сталєних своїх коліс
Влітає поїзд.
Блимне вогник
В тунелі хвої лиш на мить.
Ірпінь — це липня теплий дотик
І краєчих споминів блакить.
Ірпінь — це списані до краю
Сторінки в тиші на ходу,
Це час, який не умирає,
Влетівши в пісню молоду.

1952

КРИНИЦЯ

Коло шляху є криниця-жолобок,
А над нею липка і дубок.
— Це вже дітки тих, що тут шуміли
Дуба й липи,— згадує Самійло,
Випивши джерельної води,—
Я вже дід,
А ще мої діди
Говорили про оцю криницю.
Чумаченьки черпали водицю
З неї, від'їжджаючи у путь.
І тепер джерельну люди п'ють —
Щедра дуже.—
Дід хлюпнув з відерця.
— Будь криницею,—
Промовив я до серця.

1952

* *
*

Було це, я пригадую, давно:
Заглянеш у відчинене вікно
З весною разом, схожа на весну —
І я уже до ранку не засну.
Весна минула,
Ми в порі новій,
Ти в дім ввійшла,
І глянуло з-під вїй
Гаряче, щедре літо в пору жнив.
І я заснув
І щедрим літом снів.

А як шибки промила ранку просинь,
З-під вій густих уже дивилась осінь.
І я подумав:
Що ж, коли люблю,
То й пору осені в тобі благословлю.

1952

Я СЛАВЛЮ ПАРТІЮ

Син українського радянського народу,—
Возз'єднаної рідної сім'ї,—
Я славлю партію за щастя і свободу,
За багатотрудні подвиги її!

Я славлю партію!
Це — розум, честь епохи,
Висока совість, пристрасна душа.
В імлі віків, коли скрипіли сохи
І з кров'ю сталь стікала із ковша,
Коли в правах робочої людини
Був рабський труд і смерть у забутті,—
Комуністична партія єдина
Знайшла шляхи до правди у житті.
Які зуміла вирубати скали
Звитяжно, неухильно, гаряче,
На вікові палаци і центральні
Трудящий люд вести плече-в-плече.
І просурмили волю дні Жовтневі.
І з бою в бій у тисячах когорт
Навстріч їдкому ворожому вогневі
За партією рушив наш народ,
За Леніним,
За полум'яним словом,

Що спопелєє кривду вікову.
Я славлю партію з її ученням новим,—
Доби великої історію нову.
Я славлю нею зведені заводи,
В колгоспах перетворене село,
І переможні визвольні походи,
І мирних днів замислене чоло,
І путь сусідів звільнених величну,
Їх творчі мислі, прагнення, діла.
Я славлю партію —
Ту силу героїчну,
Яка усе найкраще нам дала!

Сни українського, радянського народу,—
Возз'єднаної рідної сім'ї,—
Я славлю партію за щастя і свободу,
За багатотрудні подвиги її!

1952

* *
*

Де тебе стрів я уперше —
Не знаю,
Може, у пісні,
А може, у казці.
Вийшла на сцену в зеленій зашпалі
Шелестом, подихом раннього маю.
Голос високий розлився луною,
Водами рік, що скресають весною,
Цвітом вишневим із рідного краю,
Подихом, шелестом щедрого маю.
— Як я співала? —

Між іншим, спитала.
Що відповісти —
Я слів тих не маю.
Шелестом, подихом першого маю,
Вірним коханням ти серцю співала.

1953

* *
*

Коли хтось умирає —
По собі
Лишає труд і вчинки,
Більш нічого.
Якщо героєм був у боротьбі
І рятував людей від лиха злого,
Чи майстром був — палаци будував,
Чи відкривав закони у природі,
Чи просто палі в землю забивав —
Усе це залишається в народі.
Коли ж твій труд в народі не лишивсь —
Ти марно жив,
Даремно народивсь.

1953

ЛЮБЛЮ Я ЛІС

Люблю я ліс!
Дрімотний ліс.
Він партизанові приніс

Жаданий захист і спочинок.
І не один звитяжний вчинок
Я по стежках його проніс
За нашу рідну Батьківщину.
Березу, вільху і ліщину,
Дубів могутність величаву
І навіть тихий верболіз —
Люблю я ліс.
Його по праву
Я і шаную, і люблю,
Вклоняюсь пишному гіллю,
Бо тричі шире напоїв
Коріння буків і дубів
Своєю кров'ю молодою.
Тепер спокійною ходою
Проходжу лісом.
Тихий шум
Мені навів безліч дум
Про давні роки незабутні
І про омріяні, майбутні,
В які ростимуть
І цвістимуть
Оці незаймані ліси,
Красу новій землі нестимуть
У вік найвищої краси,
У вік без війн,
Без крові,
Сліз.
Люблю я ліс.

1953

* *

*

Я не шукав кохання,
Бо само
Воно мене знаходило раптово.
Бувало, на завдання ідемо,
І втома давить плечі стопудово,
І твань холодна хлюпає з чобіт,
І обливає дощ тебе і піт.
Присядеш на годину в хутірці
Спочити, перевірити гранати —
І співчуття побачиш на лиці
У дівчини, що вигляне із хати.
Вона тобі віддасть останній хліб,
Води в ковші з криниці принесе.
Оце і все.
Але на скільки діб
Рівнішає розтерзане шосе
У чорному страшному передгроззі.
І, підірвавши толом вражий дот,
Ти думаєш,
Що краща з нагород —
Вертатися назад по тій дорозі,
Де жде тебе у тихім хутірці
Остання крихта хліба у руці,
Джерельний хміль в кленовому ковші
І рідне слово ніжної душі.

1953

БОЛГАРКА

Молода болгарка
Продає вино.
Іскристо і жарко
Світиться воно

У скляному жбані
Між планинських віт.
Дівчині-болгарці
Я кажу: «Привіт!»

Я кажу: «Другарко,
Вип'єм заодно...»
Іскристо і жарко
Світиться вино.

— Вип'ємо, другарю,—
Підняла стакан.
В неї очі карі,
Тополинний стан.

В неї чорні коси,
Складені улад.
— Вип'ємо за лози,
За родючий сад,

За твоє кохання,
Коли є воно.—
Зринуло зітхання.
Хлюпнуло вино.

— Сад у нас родючий
Зріс, де був пустир.
А коханий з кручі
Кинувся у вир.

Партизанські чоти
Вів на Соколець,
Тут фашистські роти —
З боем навпростець.

Коста мій завзятий
Вибіг на скалу,
Кинув дві гранати
У нічну імлу.

Вистріляв набої —
Вороги повзуть,
Дикою юрбою
Заступили путь.

«Взять живим — і в Сопот!» —
Крикнув командир.
«Чим іти на допит,
Краще — в чорний вир!

Хай живе свобода!
Хай живе народ!»
Та зі скелі — в воду,
У круговорот.

На могилі ранній
В квітах не роса —
То мое кохання,
То моя сльоза.

Молода болгарка
Розлила вино.
Іскристо і жарко
Світиться воно.

1953

* *

*

Ти не жалкуй, що вік пробіг,
Коли зробив хорошу справу,
Коли ти встиг усе, що міг,—
Нехай шумлять осінні трави,
Хай сивини лягає сніг.
А як нічого не зумів —
То треба, щоб сніги розмів
І посадив своє зерно,
Ще, може, прийметься воно.

1953

* *

*

Коли весною холодить,
то глід цвіте.

Народна прикмета

Дикі груші одцвіли,
Розцвітає глід.
— Ми з тобою не були
Тут багато літ.—
А навкруг весна-красна,
Кожен кущик люб.
Посміхнулася вона:
— Мій синок у клуб
В драмгурток почав ходить.
— Скільки ж йому літ?

- Вісімнадцять.
- Холодить...
- Розцвітає глід.

1953

ПЛАЩ-ПАЛАТКА

Над побитою землею
Хмарами дими.
— Як пройти у ліс Ролея?
— Нетутешні ми,—

Тихо мовили дівчата,
Стомлені, худі,
Що ішли, мов потерчата,
В твані і воді.

— Ми з полону, до Путивля...
— Ой далека путь.
— Наїмось грибочків, зілля,
Дійдем як-небудь.

Ми дали їм плащ-палатки —
Холодно малим.
І прибавилось до згадки:
Шлях, дівчатка, дим.

Цього літа до Путивля
Я прибув на день
І потрапив на весілля,
В полум'я пісень.

Коли ж придане у складку
Кидали на віз,

Чисто випрану палатку
Батько сам приніс.

— Поверніть,— кажу,— плащину,
Не мені — казні.—
Усміхнулася дівчина
І сказала: — Ні.
Буду сина укривати,
Щоб героєм ріс,
Як оті брати-солдати,
Котрі йшли у ліс.

1953

* *
*

На камені, покритому землею,
Родилася смерічка чарівна.
Вона вологу сьорбала із глею,
Дивилась, як спадає крутизна
Аж ген униз, до хвилі Черемоша.
Бувало, взимку випаде пороша
Лапата, але зовсім не страшна.
Дихнула буря —
Впала смеречина.
Не вітер —
Камінь гибелі причина.
Смерека — дерево, їй місця не міняти...
Про камінь кожен мусить пам'ятати,
Про той, що не пускає вглиб коріння.
Лупай його, аж доки стане рінню,
І рінь дрібну запхай під мох-лишай —
На гибель цвіту, плоду не лишай.

1954

ПОЕТ

Миколі Бажану

Не ривками —
Розміреним кроком
Йде змужнілий, натхненний поет,
Не торкається душ ненароком
Краєм крил, вирушаючи в лет.

А з висот пережитого двічі,
З почуттям, що по жилах тече,
Чесно людям поглянувши в вічі,
Він добротну поезію тче.

Ця тканина міцна, грубувата,
Мов хороше ляне полотно,
Що випурхує з рідної хати
Рушником у відкрите вікно.

1954

ЖИТТЯ

В море грім ударив, захиталось море.
Кораблеві горе,
Сталь гуде.
Донька рибаківа вибігла на гори,
Глянула на море:
— Де ти, де?

Корабель у піні, наче кінь у милі,
Розрізає хвилі,
Буруни.

Кликала, гукала, билась у безсиллі.
Рибаки в могилі
Глибини.

Вгамувалась буря, серце відщеміло,
В море човен сміло
Вплива.
Донька рибакова кидає уміло
Сітку білу-білу
І співа.

1954

ПАМ'ЯТНИК

Заснув солдат у чистім полі —
Йому наснився рідний ліс.
А потім бій.
На схили голі
Чотири дні з багнетом ліз.
На п'ятий десь ворожа криця
Солдатські груди опекла:
— Хоча б одна якась вербиця
На цьому пагорбі зросла,
Щоб я з могили шум Полісся
Вчував у шелесті її.—
І вірні друзі поклялися
Зростити ліс.
Та знов бої.
І десь на Одері чи Влтаві
Вони згоріли край путі.
Їх імена у вічній славі,
А дружня клятва в забутті.

Та є народ — він чує, знає
Бажання мертвих і живих.
Курна висотка поринає
В дрімотних шумах лісових.
Дуби і ясені звелися,
Зняли до сонця сотні рук,
Щоб слухав казку про Полісся
В степах донських поліщук.

1954

КОВАЛЬ

Родився день з уранішніх пісень.
Веселий дзенькіт слався край дороги,
Немов коваль підковував той день
На всі чотири моложаві ноги.

І день пішов по кручах та полях.
А молот бив.
Горіла сталь зірками.
І тріскалось ковадло по краях,
Затовчене могутніми руками.

Уже смеркалося в гуцульській стороні,
Гучніше билась Бистриця у берег.
Із полонин зажеврїлись вогні,
І тьмянився відрогів сизий шерг.

Та ще з годину не стихав коваль,
Луна від кузні слалась у Карпати
Аж по останній зроблений вухналь,
Щоб завтра день прийдешній підкувати.

1954

* *

*

Винесла відерце за ворота,
Мідну кружку,
Вишеньок на блюдці.
«Як ітимуть хлопці із роботи,
Хай собі джерельної нап'ються».
Задрімала, сівши на колоду,
І наснилось, стало біля серця,
Ніби син прийшов її
І воду
П'є не з кружки —
Прямо із відерця.
Усміхнулась радісно бабуся
У годину кращого спокою.
«Я до тебе, мамо, не вернуся,
Я лежу за Одером-рікою», —
Так луна докинула із далі.
А усмішка все жила, горіла,
Не хотіла гаснути в печалі,
Гріла серце,
Ніжну душу гріла.

1954

КОСМАЧ

Сиджу, палю,
Шукаю друге слово,
А перше — ти.
За ним твій сміх і плач.
Сиджу один.

У згадку лине знову
Село Космач,
Де чув твій сміх і плач.
Яке те слово?

Грізно, пурпурово
Заграва над Карпатами встає.
І ось обличчя злякане твое
Торкнула ніжна посмішка дівоча.
«Солдате, проведи мене до ночі
В село Космач,
Де матінка жие.
Що хочеш візьмеш...
Проведи, благаю.
Вона помре, коли хоч день прогаю».

Вже надвечір'я гори облягає.
То там, то тут зловіщий блиск ракет.
З села плює німецький кулемет.
«Сама боюсь, бо стрілянина всюди»,
І болем стисло груди:
Будь що буде!
Тут кілометрів зо три до села.
Не я її —
Вона мене вела,
Гірські таємні знаючи стежини.
Тремтіла дрібно кущиком ожини,
Тулилася до мене, як мала.

Прийшли в село.
Вона у хату вбігла
І вибігла.
«Іще жива! Жива!»
В дворі і ніч раптово нас настигла,
Але не сонна ніч, а бойова.

Сміялася:
«В нас дуже файно тута».
«Бувай здорова, треба у загін».
А на ногах немов залізні пуга.
Дівча біжить і плаче навздогін.
«Не треба, не ходи!
Тебе уб'ють з-за мене.
Бери, що хочеш...
І мене бери...
Лишайся тут.
Що наробила, нене!
Я заховаю нишком у бори.
Носити їсти буду, аби жив ти».
Луна ледь чутно вимовила:
«Жи-и-ти...»
«Як хочеш, поцілую, обійму».
«Та ми ж годину стрілися тому».
«Нічого, буду вірною довіку!»
«Прощай, хороша!
Я в загін... туди...»
І знов слізьми наповнились повіки:
«Тебе уб'ють.
Не йди!..
Не йди!..
Не йди!..»
Не назову коханою —
Не можу.
Але завжди в думках шумить Космач.
Лише згадаю, серце розтривожу,
Почую сміх,
Болючий сміх і плач.

1954

* *

*

Ми їли картоплю в мундирах.
Ділились
Простими думками на тихій поляні:
А добре, коли б на землі залишились
Нарешті мундири лише картопляні.

1954

* *

*

У озеро — камінь,
І підуть круги.
Так пісня луною іде навкруги,
Так згадка про тебе у душу впаде —
І я вже спокою не знаю піде.
У озера є комиші, береги,
Вони розрізають хвилясті круги.
В душі не бува берегів, комиша —
Без тебе не буде спокійна душа.

1954

СТАРА МЕЛОДІЯ

Я забулася, як ходила в степ,
Я забулася.
Я забулася, як згубила серп,
Я забулася.
Я забулася, як топила піч,

Я забулася.
Я забулася, як настала ніч,
Я забулася.
Як опівночі пострічалася —
Не забулося.
Як до ранку з ним цілувалася —
Не забулося!

1954

ТІНЬ

За мною тінь блукала,
Немовби слідкувала:
Куди, чого іду.

Зі мною тінь ходила,
Неначебто водила
По свіжому сліду.

Я крикнув тині: «Годі,
Побуду сам в поході.
Доволі вже іти.

Чи ти не знаєш втоми,
Не хочеш бути вдома?»
«Не хочу, як і ти!»

1954

ХУХРЯНСЬКИЙ БІР

Хухрянський бір,
Дрімотний бір,
Де я гуляв до пізніх пір.
Коли удвох — завжди мовчав,
Коли один — співав, кричав,
Щоб хоч луна дійшла в село,
Лягла коханій на чоло
І розбудила, коли спить.
Оце та балка, де на мить
Ми зупинилися в траві.
Які всі спогади живі!
А у селі широкий двір
Лежить пустий із давніх пір.
Пройшли літа,
Пройшла війна —
Ніхто не знає, де вона.
Мене смутить курний поріг.
Хіба любов я ту зберіг?
Ні, не зберіг,
Але вона,
Мов од пісень моїх луна,
Із бору лине до села,
Де вірна дівчина жила.

1954

* *
*

Коли б ти знала, де я був
За сорок літ,
Великих літ,

Що я згубив
І що здобув,
Який безмежний бачив світ.
Коли б ти знала всі сліди
За сорок літ,
Крилатих літ,—
То ти б сказала:
— Наведи
Мене на твій щасливий слід.

1954

СТЕП

Ви бачили, як розцвітає степ?..
Заспраглий степ,
Де пилу сірий леп
Лежить одвічним шаром,
І пожегом
Проходить літ задушливих пор.
І вся природа снить важким кошмаром,
Неначе в лихоманці дівчора.
Але буває час, коли степи в цвіту,
Коли всю землю спалену, пусту,
Вкривають вруна маків і тюльпанів.
І дивну ту красу червоних океанів
Не можете ви зором охопити.
І боязко верблюдові ступить
У жар квіток.
І шовк хусток
На голові туркменки молодої
Помітно губить барви всіх ниток
В святкові дні природи степової.
І думаєш:

О, скільки тут життя!
Минає тиждень.
Знову — в забуття
Усе квітуче.
Тяжко дише степ,
Барханами несе гарячий леп
І мов шепоче:
— Ти ж...
Людина ти!
О, дай мені родити і цвісти.

1954

ЮНІСТЬ

I

Вісім верст проїхав бором
Ніччю на коні,
Зупинився під забором,
Стукнув кованим підбором:
— Дома ти чи ні?
— Дома, дома, друже любий,
Мій соколе русочубий!
Заїзди у двір.—
Місяць із-за гір
Освітив подвір'я, хату,
Росяні кущі,
Дівчину струнку, кирпату,
Хлопця у плащі.
Карабін, патронів стрічку,
Річку неживу
І розпущену косичку.
— Сядьмо на траву.
— Істи хочеш?

— Ні, Уляно,
Тільки гляну...
— Я щаслива...—
Кінь зірвавсь, побіг.
Наздогнав, схопив за гриву.
— Подождать не міг? —
З-під сідла дістав торбинку,
Розв'язав шнурок,
На плече поклав хустинку —
Парашутний шовк.
— Ну, прощай, мені пора.—
Та й поїхав із двора.

І квилять уста Уляни:
— Вернешся чи ні? —
Тільки луни і тумани
В сизій далині.
Тільки луни і тумани...
Скоро буде бій.
Полетіли партизани
І між ними твій.
Не поляже — то прибуде,
А уб'ють — заплач.

У бору на повні груди
Засурмив сурмач.

II

Натрудився, натовмився дуже,
Впав на лаву,
Сон зімкнув повіки,
А дівчата:
«Кохай мене, муже...»
Голоси, неначе скреслі ріки,

Затопляють хутір звідусюди,
Підступають хвилею до серця.
Він устав, розправив плечі, груди
І квапливо вмився із відерця.
Мати білу внісла сорочку,
Усміхнулась і зітхнула радо:
— Не барися, любий мій синочку,
Завтра рано треба у бригаду.
Я сінешні двері не засуну.—
Так і їй колись казала мати.
Він іде у ніч багатолунну,
До світання вже не буде спати.
Де той голос — чистий і високий?
На Корчівці?
Може, за лукою?
Шелестять незаймані осоки.
Ось вона біжить понад рікою,
Ніби так...
Звичайно, ненароком.
— Ти диви!..—
І хусточку на очі.
Далі тихим, дуже тихим кроком
Йдуть вони удвох до краю почі.
І здається: що вже там казати?
А розмова лине, любо лине.
Прокидалась, засинала мати
П'ять разів.
Неначе з павутини
Мерехтить світання над лугами.
— Ну, прощай...
— До завтра...—
Завтра близько.
Ось воно, у росах під ногами
Золотим одсвічується блиском.
Він зайшов, не рипнувши дверима,
Лиш приліг — уже вставати треба.

І тече рілля добротворима
Від плугів аж ген, до краю неба.
Сталь тверда пітніла від утоми,
Мов казала:
Дай спочити, друже.
А його вночі покличе з дому
Стоголосе:
«Кохай мене, муже...»
Попливе він тихо над рікою,
Де в сузір'ях жевріють луги.
Скільки сил у юності такої,
У коханні скільки є снаги!

III

На ганок вийшла юна і вродлива,
В сукенці, обмережаній бузком.
Вона була щаслива й не щаслива:
Кохання ждала.
Може, за ставком,
Чи там, у клубі, де баян рокоче,
Чи, мо', коло дубового млина
Зустрінуться оті жадані очі...
Минає вечір,
Йде собі одна.
Через вікно на постіль білу, теплу
Іще біліша місячна яса
Легенько стелеться.
Чого ж так серце клепле?
Чого так млосно горнеться коса?
І сниться їй нове, іще не знане:
Вона когось цілує уві сні.
Палає схід, імла поволі тане,
Дівчата в поле винесли пісні.
Ідуть з сапками ланом ряснолистим

За сонцем, що не спиниться й на мить.
А ким він буде?
Може, трактористом?
Чи агрономом з міста прилетить?
Чи капітаном славним з Чорномор'я?
Жаркі думки снуються в голові.
Уже вночі блякліше сяють зорі,
Шумлять жита зелено-полові.
Осіній дощ.
Під хмарами густими
У вирій пролітають журавлі.
Все холодить.
Вже скоро сніг ітимає.
І сніг пішов,
Пішов по всій землі.
У козушку вона до лісу їде,
Зав'южена, маленька і чудна.
Тоді підсів до неї Гриць-сусіда —
Найменший син рибалки Тарана.
Вона його раніш не помічала
Чи парубійком звала жартома.
Він пригорнув її — не закричала,
Поцілував — потепліла зима.
Теплішає, милишає і гріє,
Течуть струмки весняні по землі.
Зацвів бузок,
Плетуться довгі мрії —
Тепер уже про люленьки-люлі.

1954

* *
*

Стару молодий полюбив.
А юну узяв старуватий.
Не стану тужить, горювати,
Що хтось півжиття загубив,
Бо жаль мені душ без тепла, почуття,
Що гублять не пів,
А усеньке життя.

1954

ШОФЕР

Додому віз мене шофер
Через луги і комиші.
Він повен споминів, химер,
Поет і мрійник по душі.

Піджак солдатського сукна
Сидів на ньому, як мундир.
На склі кабінного вікна
Червоний напис:
«Ми за мир!»

Шофер за бистрих тридцять літ
Проїхав триста тисяч верст.
Возив снаряди, динаміт,
«Катав» начальство з тресту в трест.

Три роки «плавав» по тайзі
Через несходжені бори,

По Каракумській пилюзі
Ходив із Кушки у Мари.

Він знав три тисячі «легенд» —
На «три» у нього всі слова —
І мав єдиний документ
На те, що... забрані права.

Уже згущалася імла,
Розмитий шлях — немов барліг.
І ми спинились край села
В бригаднім стані на нічліг.

Вагончик, пічка з чавуна,
Снопи на лавах.
Вартовий
Схиливсь до темного вікна,
Сидів, неначе неживий.

— Та ти, папашо, песиміст,—
Кричить шофер,—
Надувсь, як міх.—
Дідусь бухикнув:
— Тракторист
Захворів...
Це тобі не сміх.

До емтеесу — двадцять п'ять,
Туди, назад — і ніч пройде.
Плуги стоять,
Діла стоять,
А час не жде,
Весна не жде.

Шофер сміявся:
— Діду-ду,
Не плач, сивенький, до пори.

Ось я «московської» знайду,
А ти картоплі навари.

Та дай мені цього снопа,
Я у кабіні буду спать:
Весняна ніченька сліпа —
Машину можуть «розкувать».

Ми повечеряли гуртом,
Поїли все і попили.
Дідусь наш руки склав хрестом
І, загорнувшись в дві поли,
Захріп.

І я приліг на сніп.
А за вагончиком, в степу,
Могутній дизель землю гріб,
У ніч влізаючи сліпу.

Я думав: значить, тракторист
Утому й хворість переміг.
Із поля линув радий свист
І молодий басистий сміх.

Регоче хлопець сам собі,
Що не втекла швидка весна.
Є щастя в кожній боротьбі,
Коли мета близька, ясна.

Уранці дід мене збудив,
Радий, мов юний піонер.
Кричав:
— Дивіться, диво з див —
На нашім тракторі шофер!

До краю виорав масив,
Шофер вернувся.

На ходу
Мундир свій віхтем обтрусив
І засміявся:
— Діду-ду!

Не плач, сивенький, не журись,
Іди свій трактор обмивай.
Як знайдеш дівчину — женись,
Уродить всім на коровай.

— А що сказати голові,
Бо це ж нам виручка яка?..
— Скажи — хай кільця дасть нові,
Бо дизель газу пропуска.

— Шофере, як вас, підождіть!..—
Але машина вже в путі.
І трьох зірок блискуча мідь
Проміння ронить золоті.

Додому віз мене шофер
Через луги і комніші.
Він повен причуд і химер,
Поет і мрійник по душі.

Він пригадав три сотні стріч —
В коханні скрізь йому везло,—
Але про цю знаменну ніч
У нього й слова не було.

1954

МІРОШНИК

Млинок гуцульський при дорозі.
Щербатий камінь на порозі
Лежить промелений, тупий.
Мірошник, згорблений, сліпий,
На нім сидів, як ми прийшли.
Він паляницю з-під поли
Дістав, подав її до гурту.
Пішов у млин і купу брухту
Згорнув з трухлявого коша.
— Візьміть, а то болить душа:
Коли помру, либонь, згниє.—
Мірошник прапор подає,
Бувалий прапор полковий.
— Яюсь прибіг ледь-ледь живий
До млину ваш-таки солдат,
А вороги вже коло хат.
Він щось віддав мені...
І вмер.
Я у руках цей шмат потер,
Дивлюсь — червоне знамено.
— Ви ж невидющі...
— А воно —
Я бачу,— мов листок на сливі
У пізній осені горить,
Таке червоне.
Йдіть щасливі,
Бо онде німець майорить.—
Ми глянули в біноклі — дійсно,
Колона йде від Крем'янця.
А чим він бачить?
Серцем, звісно.
Які ж то добрі є серця!

1955

**ЗОРИТЬ СПОГАДАННЯ,
ЯК ВАТРА**

Зорить спогадання, як ватра,
Вертає в юнацькі роки.
Я плачу,
Бо гине ескадра
Своя

від своєї руки.

Літа проминули.

Карпати.

Загони в залізнім кільці.

«Спалити обоз!

А гармати...»

Здригнули шнурів пагінці.

Та ми ж їх від плаю до плаю

Несли, наче скарб уночі.

Загибель ескадри згадав я,

Тротил під замки кладучи.

Згадав чорноморських героїв,

Печаль їхню, силу і гарт.

І бризнула сталь під горою

Шматками від наших гармат.

Згадалось:

Розгнівані хвилі

Кричали:

«Та що ви, чорти,

Свої кораблі на тротилі

Шматуєте!»

«Стій, не крути!» —

Хрипів сивоус в кінобудку,

Був ладен порвати екран,

Лупив кулачищем об лутку,—

Бувалий, видать, капітан.

А стрічка виносила кадри

Із Чорного моря у зал

Про давню загибель ескадри.
Уже не гармати — метал,
Покручений, змучений, рваний,
Лежить на камінні.
«Пішли!»
Ніхто — ані кроку,
Бо рани
У кожного в серці.
Орли
Тоді пролетіли над нами,
Ніхто не помітив орлів.
З'явилися «юнкерси», «рами»,
Ніхто й голови не підвів.
Всі вісім гармат підірвали
Самі,
а ж за тисячу верст
Від фронту.
Усі перевали,
Оточенням взяті навхрест.
І вирвемось ми поодинці,
Або поодинці — в огонь...
Гармат перекручені клинці
Не сходили з наших долонь.
Ковпак нахилився, сталину
Підняв і одкинув з путі,
Неначе найтяжчу хвилину
В своїм нелегкому житті.
«Немає, сніпочки, орудій...»
І ліг на траву — не чіпай!
Здається, у розпачі лютім
Таким був славетний Чапай.
Ми думали з ходу на Татри...
Куди ж без важкого вогню?!
Згадалась загибель ескадри...
І згадка — як міна в броню.

1955

ДО ДРУГА

Ю. Мельничукові

Мій любий друже!
Я в твоїм краю
Гуцульському, барвистому, гірському.
Я п'ю красу,
Немов заспраглий п'ю,
І не нап'юсь,
І не віддам нікому
Чарівний келих пишної краси —
Луги, ліси!
Твій рідний край —
Він рідний і мені.
Тут кров моя текла по бур'яні,
Любов моя прострелена упала,
Ми тут, немов на Івана на Купала,
Через вогонь стрибали
І в огні
Горіли невідступні, мовчазні.
Люблю цей край!
Люблю його людей!
Захоплений, горнуся до грудей,
Твоїх грудей, Гуцульщино!
І знов
Я шепочу:
— Зі мною ти!
Зі мною!

1955

ВАРТО ТАКОГО ЛЮБИТЬ

Вийшла струнка і хороша.
Хлопці, дивіться, яка!
Воду бере з Черемоша,
Вроду малює ріка.

«Знаємо, — думають хлопці, —
Тільки ніхто з нас не люб.
В неї у Чорнім Потоці
Є молодий лісоруб.

Чим він сподобався Олі?
Довгий, худий, наче брус,
Стане в веселому колі —
Слова не зронить із уст».

То вже спитайте у неї,
В чому зійшлась з юнаком.
Раптом в живиці, у глеї
Вийшов гуцул з топірком.

Хлопець саженного росту,
Смирний, повільний в ході,
Набік зачесані просто
Кучері світло-руді.

Ось він...
Очам я не вірю.
Це ж легінь отой, що з Карпат,
Вів мій загін по міжгір'ю
В гуркоті вражих гармат.

Він вилітав на відрогі:
— Німці за кручею, вбік! —
Знав тут не те що дороги —
Кожен плайок і потік.

Вгледить зовсім не примітний
В гравії слід підшов,
Гвинтик обчовганий мідний,
Скаже: «Розвідник пройшов».

Ніччю з глибокого рову
В двір свій привів по росі.
— Хлопці, заріжте корову
Ви ж бо голодні усі.

— Шкода, ти й так не багатий.
— Ялівка, ріжте, брати.—
Ранком, невтомний, завзятий,
Далі узявся вести.

Потім у нас говорили:
— Ну й провідник, прямо жар.
Ще б тому хлопцеві крила,
Він би провів серед хмар.

Ми обнялися до болю,
Радістю збуджені вмиць.
Я подивився на Олю:
Варто такого любити.

1955

КНИЖКА

Півзолото в лавці за книжку віддав,
Над нею допізна зітхав і ридав.
Та скоро читати не стало охоти —
Звели лісоруба в могилу сухоти.
На миснику книжка лежала в пилу,
Забувши навіки людську похвалу.

Та ні, не навіки.
Піввіку пройшло.
Якось ми влетіли в гуцульське село.
Спаливши обози,
Розбивши гармати,
По кручах тоді пробирались в Карпати.
В селі обсушились, поїли кулеші
І стали усі веселіші і легші.
Скрутили б цигарку, а де той папір,
Його не було із яких уже пір.
— У мене від мужа лишилась книжинка,—
Сказала стара заклопотана жінка.
Ту книжку узяв молодий підривник.
— А вирви листочок,
Давай-но сірник.—
І хлопець ураз палітурку відкрив —
Він теж, як і всі, днів із п'ять не курив —
На мить зупинивсь,
Прочитав: «Борислав...»
І згодом — «сміється».
До самих Ослав
Читали ми книжку в короткі спочинки,
Дбайливо складали подерті сторінки,
Тютюн загортали в кленові ріжки.
Які то бувають на світі книжки!

1955

ДО ТИРНОВО

Неначе дві підкови золоті,
Загублені казковим дідуганом,
З'явилась Янтра в мене на путі
Поміж старим прославленим Балканом.

І Тирново всмінулося з гори
Очами вікон, повними проміння,
І вийшли люди нової пори —
Трудяще, волелюбне покоління.

І жар квіток посипався із рук,
І слово дружби з душ відкритих лине,
Неначе ми після усіх розлук
Зійшлись на трапезу у це гніздо орлине.

Гніздо орлине — Тирново ясне,
В тобі немало виросло героїв,
І слава їх не стихне, не засне,
Як не стихає Янтра під горою.

Я — друг і брат,
Я — України син —
Тобі вклоняюсь, древняя столице.
Нехай з твоїх гранітних верховин
Народне щастя лине, наче птиця!

1955

«ЗАПОВІТ»

*Поетові Дмитру Методієву —
перекладачеві Тараса Шевченка —
з любов'ю присвячую*

Мій друже Димитре, чудесна погода!
Поїдьмо на гори в дрімотні бори.
Розкажуй мені про гайдуцькі походи,
Покажуй, де крилися їх табори.

Розгадуй стежки злотоустого Христо,
Де месниця Вела в бою полягла,
Пригадуй, як сталь запорожців іскриста
У Варні турецькі полки розмела.

Виводь по відрогах у гнізда орлині,
На Шипку, де слави незайманий слід.
І раптом у нашій летючій машині,
Мов скресла вода, задзвенів «Заповіт».

Слова українські у мову болгарську
Вливались і свіжим потоком текли,
Підносили душу могутню, бунтарську,
Одвічним братерством народів цвіли.

Їх слухали люди в Родопах-титанах,
В безкраїм цвітінні трояндних долин —
Великий Шевченко ходив по Балканах,
І кожен йому уклонявся, як син.

1955

ПАМ'ЯТНИК ПАРТИЗАНУ

Високий постамент із білих брил
І постать партизана угорі,
Неначе пара соколиних крил,
Знесли його під небо до зорі
І там лишили.

Зрадники душили,
Осколки шматували у бою.
А він стоїть на кручі край могили
У ріднім, у незборенім краю.

В людській любові,
В пам'яті живий
Стоїть той партизан сторожовий
На варті волі
І на варті слави
Болгарської народної держави.

1955

* *
*

Хіба я не знаю,
Хіба я не бачу,
Як ти по Дунаю
Шаланду рибачу
Ведеш і співаєш,
Смагляво болгарко.
Та ти не визнаєш,
Чого мені жалко,
Чого мені шкода,
Які уже роки,
Коли я на води
Дивлюся широкі.
В студінь листопаду
Чи теплого маю
Все бачу шаланду
На хвилі Дунаю.
Того мені жалко,
Того мені шкода,
Що я не рибалка
Хорошої вроди,
Що ти не гордилась

Моею плавбою,
Що нам не судилось
Пливти із тобою.

1955

* *
*

Я не зустрів тебе учора
Й сьогодні, мабуть, не зустріну.
А завтра — в путь, на Україну.
Сюди прибуду вже не скоро
Чи, може, й зовсім не прибуду.
В літах забудеться, зітрється
Усе, що нам було до серця,
Що переповнювало груди.
Не виглядай мене, не жди...
Лиш знай, що, збуджений любов'ю,
І прагнув кращим бути з тобою,
І став я кращим назавжди.

1955

ПОСЕРЕД ДНІПРА

Посеред Дніпра
Є граніт-гора,
На горі тій,
На крутім граніті,
Вбита медсестра.

Воїни ішли
На верху скали,
Комсомолку
Та зі свого полку
Вбитую знайшли.

Брат її сапер
Глянув і завмер:
«Що ж казати,
Як питає мати
Про сестру тепер?»

І шумить трава —
Тирса польова:
«Треба, брате,
Правду їй казати,
Що я нежива,

Що серед Дніпра
Є граніт-гора,
На горі тій,
На крутім граніті,
Схована сестра».

1955

НА ФІЛЬВАРКУ

Три вершники, три молоді партизани
На вражім фільварку — в саквах динаміт...
По клумбах півонії свіжі, мов рани,
Довкола підстрижених трав оксамит.

І пахло цвітінням п'янючого хмелю
І бризкали соком зірки полуниць.

О, як захотілося в рідну оселю,
У білу постелю лягти горілиць.

Щоб очі жіночі всміхнулися раді,
Легеньке дихання, мов теплі вітри...
Зненацька на білій широкій веранді
Три статні чужинки з'явилися: бери!

Бери...
Вітерець колихає прозорі
На голих тілах золотисті плащі.
Згадалися вершникам ранішні зорі
І спів солов'я у росистім кущі.

Згадалися дівчата свої, голосисті,
Несхожі на цих, на бездушних наяд.
І хлопці нахмурили брови смолисті,
І коні самі повернули назад.

1955

ХЛИБОРОБИ

Степами йшов смаглявий богатир.
Це агроном з Криничного — Бобир.
В землі солдатські чоботи міцні,
Грубезний плащ, планшетка на ремні,
Кашкет, прибитий пилом з давніх пір.
У нього був гнівний, тривожний зір.

Бобир пройшов масив під ярину —
Ріллю, мов шлях заїжджений, курну.
Розпачливо порився у плащі,
Мов по кишенях міг знайти дощі.

Зі злістю плюнув,
Витер чорний піт.

Важучий пил повзе із-під чобіт
І з вітром підіймається до хмар.
— Це ж не весна, а справдішній пожар.
Мов сухолист, горить озимина.
І що робить, ніхто уже не зна.

Йде агроном у долину, у ніч,
Щоб заглушить думок болючу річ:
— Пшениця...
Не пшениця — попільць.

Коли б мене послухався Корець!..
Казав: орати вглиб до тридцяти,
А він: пальне повинні берегти.

Бобир усе в думках перегортав.
І раптом став.
Ішов йому навстріч
Широкий і важкий, пеначе піч,
Корець Митро, колгоспний голова.
У Бобиря заплутались слова.
І біль, і лють, і щось нудне, круте
Змішалось.
Він випалив не те,
Що міг сказати розум в інший час:
— Усе курить...
Усе горить у нас!
Доекономивсь, мудрий, подивись! —
Корець в кишені повагом поривсь
І цигарки простяг доверху дном:
— Закуримо, «хороший» агроном. —
Бобир відкрив коробку.
Цигарки

Посипались на землю з-під руки.
Скупий Корець не кинувсь, не нагнувсь.
В руках дубова палка — тільки хрусь,
Мов з комишу.

— Так це, виходить, ти
Мене з дороги вирішив змести?
А я, скажу по правді, і не знав,
Хто ту заяву в город написав.
— Я не писав нічого, не шуми.
Гадав, на місці вирішимо ми...—
Корець не чув, здається, Бобиря.
— О, як мене секретар докоряв:
Того не здав, а те-то не купив.
Радій: райком догану уліпив.
В біді гризнув.
Ну що ж — клепай, клепай.
Дивись, і сам одержиш добрий пай.
Я розкажу про наслідки «сівби».

Вони стояли, наче два дуби,
У чистім полі,
В сірому пилу.
А сухувій розгойдував імлу,
Висмоктував з землі останній сік,
Все трамбував степи, немов під тік,
Полосував ножом по корінцях.

Палала злість у двох важких серцях —
Її роздмухував той вітер вогняний.
— Сам головуй,—
Хрипів Корець гнівний,
— Іди, ну йди! —
Він шарпав агронома.
Той закричав:
— Чи всі у тебе дома?!
І підступив ривком до голови.

Війнуло в лица потертю трави.
Ще мить — і в лютій бійці вороги.

Пилок пучками звівся навкруги,
Залопотіло, наче в бубонці.
Одна краплина...
Друга на лиці...
На губи впала солодко...
Іще...
Вже по плащах струмочками тече
Весняна злива,
Многоводна злива.
В очах майнула посмішка щаслива,
І «вороги» зненацька обнялися.
За коміри лилися і лилися
З бентежним лоскотом холодні ручаї.
Співали води, наче солов'ї,
У борозенках, просто під ногами.

Я пострічався з тими «ворогами»,
По стежці до Криничного йдучи.
Вони стояли довго уночі
Серед вологої, пахучої пільми,
Вгрузаючи у землю чобітьми,
І діловито, тепло говорили
Про завтрашню сівбу коло Горбили,
І про підкорм озимих,
І про те,
Що незабаром рясно зацвіте
Підсіяна трава на Нижнім лузі.
І я подумав:
Це найкращі друзі.

1955

ЖАРТ

Мені приснилося, що я попом служу...
Перехопив снотворець за межу.
І ось тоді, як був попом у сні,
Про всі гріхи сказала ти мені
На сповіді в якесь велике свято.
Боюсь, що й наяву у тебе їх багато.

\ 1955

* *
*

За тракторами сизий дим
Понад ріллею горнеться.
І я, згадалось, молодим
Співаю пісню «Горлицю»,
Йдучи за трактором новим,
У році тридцять другому
Полтавським шляхом польовим
З Оксаною-подругою.
Вона, як завжди, мовчазна,
Високі брови зламані —
Любов моя.
А хто те зна?
Ще почуття незаймані.

За тракторами сизий дим
Понад ріллею горнеться.
Мов юнь моя, крилом крутим
Махнула птиця горлиця.

1956

* *
*

Куриться кабиця в дворі.
Потріскують дрова сирі.
І мати шепоче:
— Йой леле...—
Ряденце під буками стеле.
— Йой, буде вечеря запізня.—
А донечка, наче та пісня,
З роботи — до легеня прямо,
Не буде вечеряти, мамо.
Не буде вечеряти, спати.
Прочахне кабиця край хати.

1956

ТРУСКАВЕЦЬ

— Трускавець — то дуже панське місто,—
Говорили бідні бориславці.
Нині я живу із трактористом
В теплім Кришталевому палаці.

Ходять сестри лагідні, привітні,
Всім здоров'я зичуть в добрім слові,
Наче й справді наші сестри рідні,—
Молоді, веселі, чорноброві.

Верховинки, що із гір Карпатських
Босоніж сюди топтали тропи,
Пам'ятають, як із вікон панських
Ще лунало: «Пріч, немиті хлопцї!»

А мої землячки-полтавчанки
Знають пана з вицвілих малюнків.
Іх бентежать галицькі співанки
Мрійним щастям перших поцілунків.

І вони б на пиху барчукову
Зливу слів колючих підшукали.
Сонце стелить ковдру вечерову,
Ідучи спочить за перевали.

За вікном таке м'яке засніжжя,
Що палац, немов по хвилі лине.
З верховин до тихого підніжжя
В білих шалях збіглися ялини,

Заглядають у шибки дзеркальні
І шепочуть: «Як там файно жити!»
Від «Нафтусі» прямо до їдальні
Ми ідем, бо нікуди спішити.

Скатертину вишита і чиста,
Борщ парує, світяться компоти,
Але щось турбує тракториста.
Він говорить: «Трудно без роботи».

Він за три дні виписавсь до строку,
Залишив мені свою адресу:
— Може, завітаєте в Широку
Деь під осінь так, для інтересу.

А слова звучали урочисто,
Він герой труда, в пошані, в славі.
— Трускавець — то дуже панське місто,—
Так колись казали в Бориславі.

1956

* *

*

На Бориславщині сніги
Такі пухкі, такі глибокі,
Що навіть гір кремністі боки
Не стали їм за береги.
Вони течуть через Карпати,
Неначе піна через гук.
У Бориславі білі хати,
Дерева білі, білий брук.
І тільки нафта чорно-синя
Хлюпне — і де та білизна...
Але дрижить землі твердннн,
І рветься криця нарізна,
Аби із гір темніша ночі
Забилла кривця вогнева.
У Борислава чорні очі
І біла шапка снігова.

1956

* *

*

Заметена земля під посвисти вітрів
Заснула після чесного труда.
Спочинь, старенька, поки із ярів
До тебе вийде донечка-вода
І зашепоче:
— Прокидайтесь, нене,
Умийтеся та одягніть зелене
Своє вбрання.
Уже на сонці грає вороння.—

Чого ж ти стрепенулась?..
То завії
Розчісують смерекам ніжні вії.
Дарують їм хустину з полотна.
Ще не весна.

1956

СОПІЛКАР

Він продає денцівки на базарі
У Косові, веселий, молодий.
У нього очі мрійні темно-карі,—
Він не продать, а вигратись радий.

Чи купить хто сопілку, чи не купить,—
Аби нагода хлопцеві була
Співать про те, як вірно легінь любить
Гуцулку Ганку з Вишнього села.

Хай чують всі — він критися не хоче.
Хай знає всяк, хто поруч промайне,
Що в неї сині, наче небо, очі,
Що в неї серце сонячно-ясне.

Денщівочки лишилися у коші,
Базар затих. Він в гори вируша.
Які йому тепер потрібні гроші,
Коли піснями сповнена душа.

1956

Густі озимі вилізли з насіння,
Їм хочеться до сонця, не до снів.
Чого ж гуцул під ці дощі осінні
Згадав про солов'їв?

На крутизну летів старечим зором
І довго там блукав серед смerek.
Він дихав тим дрімотним сизим бором,
Який сходив уздовж і поперек
З Оленкою в юнацькі ранні весни,
Коли від мрій крутилась голова.
І зір кричав:

— На мить одну воскресни,
Вернись до мене, молодість жива! —
А молодість побігла на гостинець
З полатаною торбою в руці,
Із нею він за морем, як чужиннець,
Збивав ногами гострі кременці.

Узяв топір, пішов ліси рубати,
Канадські непротоптані гаї.
Оленка снилась,
Батько,
Хвора мати,
І снились українські солов'ї.

Вони злітались хорами в галуззя
І так співали ніжно у імлі,
Що замовкали подруги і друзі
В обіймах,
У бентежному теплі.
І виглядала зорями-очами
Його Оленка — дівчина мала,
Вона іще боялась між кущами
Ходить, як упаде вечірня мла.

Хоча у грудях ніжно лоскотало
І шепотіло:
— Іванку, будь зі мнов...
Що се таке? —
У солов'їв питала.
А ті дзвеніли:
— Се твоя любов.—

Тоді і вітер кидав підмітати
Засипані пелюстками плаї.
І почі, й дні —
Все б
Спати,
Спати,
Спати,
Коли у сні співають солов'ї.
А наяву їх не було в Канаді
Тоді, як травень — повинню навкруг.

Літа текли.
Немов у водопаді
Його жбурляло в тисячі яруг.
— Ще зароблю хоч сотку — і додому,—
Так думав він
І рік,
І два,
І три...
— Не вік же быть в далечині самому! —
А вік минав.

За вікнами вітри
Несли імлу вечірнього смеркання
Із верховин,
З омріяних країв.

Гуцул устав,
Сказавши на прощання:
— В Америці немає солов'їв.

1956

* *
*

Поїхав товариш.
А слідом сніг
Такий, що не видно сліду.
І смуток у мене по серцю пробіг.
Чого б це?
Я теж поїду.
І, мабуть, за мною сніжок побіжить,
Сліди загрибаючи в жмуток.
Хотів би я в серці чиємусь лишити
Такий же негаданий смуток.

1956

ПІДКОВА

До ганку на щастя підкову прибито.
Без неї буланій розранив копито,
Розвідник упав, не утік від погоні,—
Його не діждались в розбитім загоні.

Але коли хата звелася нова,
І заміж дочку видає удова,
І пісня весільна лунає з двора,—
То значить: на щастя підкова стара.

1956

ДВІ СЕСТРИ

З глибин, під покровом земної кори,
Дві річки текли, дві хороші сестри.

І звалася Нафтою старша, чорнява,
А менша — Нафтусею, тиха, білява.

Текли вони разом по темній печері,
До світла, до сонця шукаючи двері.

За що ж розгнівилася мати природа,
Можливо, у донечок згубная врода,

Чи, може, занадто кипучі серця,
Що в надра послала блукать без кінця?

Ніхто у природи про те не питає.
І сестрам до світла дороги немає.

Вони потомились текти в глибокості
І стали проситись на землю у гості.

Чорнява сказала: «Хто шлях проторує
До сонця, тому я тепло подарую.

Зроблю я за нього найтяжчу роботу,
В труді рятівник мій не знатиме поту.

Навчу я літати, найшвидше ходити,
Вогнем негасимим у хаті світити».

Білява промовила: «Чистою кров'ю
Довіку я буду зціляти здоров'я

Тому, хто врятує мене із в'язниці.
Так слізно просились до світла сестриці.

І люди почули ті ширі слова,
І землю поранила сталь свердлова.

А гори шуміли: «Нічого не буде!
У нас крем'яні і гранітні груди.

Надійні, одвічні замки у природи».
Ламались долота у товщах породи.

Та вперті, завзяті були бориславці —
Вони народились для славної праці.

І швидко в вузькі та глибокі віконця
Нафтуса і Нафта звелися до сонця.

Легенько зітхнули па повнії груди
І тихо сказали: «Спасибі вам, люди!»

Донині чорнява найтяжчу роботу
Виконує людям за давню турботу.

Вона помагає косити, орати,
Ходить під водою, під небом літати,

І їздити швидко, і плавати швидко.
У холоді тепло, у темряві видко

Повсюди, де Нафта потоком хлюпне,
Де серце гаряче її спалахне.

А менша, Нафтуса, дарує донині
Здоров'я і сили недужій людині.

Хлюпоче, шепоче: «Попий із криниці
Цілющої крівці, живої водиці».

І люди цілують у тепле чоло
Біляву Нафтусю, прозору, як скло.

Із роду до роду розноситься слава
Про добрих сестер, що ідуть з Борислава.

Про Нафту й Нафтусю, яким трударі
Відкрили дорогу до сонця й зорі.

1956

* *
*

Дві вервечки обірвалось,—
Син би міг убитися.
Довго матері не спалось —
Матерям не спиться.

Як уперше йшов до школи,
Як у місто рушив,
Шепотіла:
— Ненько доле,
Бережи Павлушу.

А коли остання звістка
З фронту прилетіла —
Довго плакала невістка,
Мати онімїла.

Щось горіло, нуртувалось
У душі на денці.
Всі вервечки обірвались
В материнськїм серці.

1956

ВІРНИСТЬ

Колись давно, аж триста літ тому,
Вона коня з криниці напувала
І вірила в коханні одному,
Лише його з походу виглядала.
У тій криниці висохла вода,
Курні шляхи покрили вже асфальти.
Вона ж у пісні вічно молода,
Все козака з походу вигляда
Із-за Дніпра,
З-за Одери,
З-за Альти.

1956

* *
*

Я не забув того, о ні,
Як ти до броду на коні
Злетіла вихором, злякалась
І закричала:
— Зупини,
Щоб я в одежі не скупалась —
Наш кінь страшніший сатани.
Дивись, мене у воду скине.—
Я жеребця — за вудила.
І ти з довірою дитини
Мені на руки попливла.
Раптовий грім,
Рвучка гроза.
Та навкруги така лоза,
Що я лиш віття нахилив —

І нам було вже не до злив.
В серцях гули свої громи,
І блискавки очей з пільми
Любов'ю сяяли до рану,
Ясною мрією жили
І не боялися туману,
І не жахалися імлі.
Я не забув того,
О ні!
В моєму серці молодому
Ти, любя, й нині на коні,
Але давно не чути грому.

1956

НЕРОЗЛУЧНІ

Починався день
Боем-битвою
Не під гук пісень,
А молитвою.

Помоливсь козак
Та за отчину.
Взяв стальний кресак —
Шаблю точену.

І пішов стрічать
Пана шляхтича.
Мов бур'ян, тріщать
Вражі ратища.

А як сам поліг,
Сталю мічений,

То йому до ніг
Впала дівчина.

— Бач, случилось,
Ми й повінчані.—
І спинилося
Серце в дівчини.

А любов цвіте,
Юна, пишная,
Мов гілля густе
В клена з вишнею,

Що зросли рясні
Над могилою,
Де лежать у сні
Милий з милою.

1956

* *
*

Там, де тирса шелестіла,
Йдуть плуги,
Там, де юнь моя летіла,—
Береги,
Береги нового ставу —
Синь-вода.
Лине дівчина в отаву
Молода.
Я покликав — зупинилась:
— Хто ти є? —
Усміхнулась, подивилась,

Не знає.
Але я узнав, здається,
Ой краса!
Так іде і так сміється,
Та ж коса,
Та ж в очах ясна безодня.
Ні, не та...
Це її доросла доня.
Ой літа!

1956

ПУЩА-ВОДИЦЯ

Як гуляли по діброві
Христонька та Вустонька,
Загубили чорноброві
Дві біленькі хустоньки.
Із пісні

Ось вона, вславлена Пуща-Водиця!
Піти подивиться —
Яка тут водиця,
Замріяна пуща яка!
На вітах похилених іній сріблиться,
Засніжена постіль м'яка
Із моху та листя.
— Ти Вустя
Чи Христя? —
Питаю у дівчини я.
— Не Вустя
Йї не Христя,
Я Пуща-Водиця,
Я ніжний потік ручая.—
І справді, довкола нікого немає —

Лиш плескіт живої води.
Легенька пороша уже укриває
Мої ледь помітні сліди.
Чого ж мені мариться,
Що ж мені сниться
У шалі пухнатій вона?
— Не Вустя
Й не Христя,
Я — Пуща-Водиця,—
Шепоче нічна тишина.

1956

* *
*

Асену Босеву

Коли зроблено плуг —
Він оратиме поле чи луг.

Коли зведено дім —
Будуть мешкати люди у нім.

Коли квітнуть сади —
Будуть спіти улітку плоди.

Коли дружба прийшла —
Буде більше на світі тепла.

1956

СТАРА ВЕРБА

Стара верба, така стара,
Що вниз уже росте.
Возами злуплена кора.
Вона стоїть коло двора,
Де згарище пuste.

Хто підпалив маленький дім,
Лишив людей майна,
І як кому жилося в нім?
Те знає лиш вона
Та ще лиха війна.

Верба мовчить, війна пішла
Від спалених дворів.
Тут мила дівчина жила
З душею, повною тепла,
Яку я не зустрів.

І не зустрів її мій друг —
Веселий партизан.
Тоді дими тяглись навкруг,
Сліпили очі іскри хуг
Або сирий туман.

Вона в Німеччину ішла
В жіночому гурті.
Йї зір затьмарила імла.
І впала дівчина мала
На дальньому путі.

А скільки ніжності було —
На двох, на всю сім'ю!..
І все те пилом замело
Війни залізне помело
В нерідному краю.

Сама стоїть верба стара
У шрамах по гіллю.
Та де залишилась кора,
Із того боку, що з двора,
Я прочитав:
«Люблю».

1956

В ДОРОЗІ

Біленька хатина,
Відчинені вікна,
Розквітла жоржипа,
Болгарка привітна
З вікна виглядала,
На мене дивилась.
Машина промчалась,
А серце спинилось.

1956

* *
*

Обійшов я без вагання
І поділля, й гори:
Все шукав своє кохання,
Вірне, яснозоре.
Далі йтиму дні і ночі,
Круг землі об'їду...
— Ну й чудний,— дівча шепоче
У дворі сусіда.

1956

* *
*

Я слухав співи солов'їв
Із багатьох країв,—
Повсюди пісенька одна
У шелесті гаїв.
Про що ж співали солов'ї?
Про почуття твої й мої,
Бо скрізь між нами далина,
А тому й пісенька одна
У різних солов'їв.

1956

СЛІД БЛИСКАВКИ

Блискавка над виром, як перила...
Вхопимось за неї — і туди.
Блискавка погасла.
Тільки брили
У кипінні чорної води.
Блискавка погасла.
Тільки білий
Залишивсь над прірвою слідок,
Наче вигук щастя онімільй,
Коли щастю випав скорий строк,
Наче ніжна посмішка дівоча
Із вагона, що іде навстріч.
Блискавка засяла серед ночі —
Тож не вся була імлиста ніч.

1956

В ХУРТОВИНУ

Дівчино з Полтави,
Дівчино русява,
Пожовтіли трави,
Вилягла отава.

Відшуміла осінь,
Виє хуртовина,
А на серці — просинь,
Ти, моя єдина.

Ти завжди у серці
Будеш молодою,
Як зоря в відерці
З чистою водою.

Снігові обвали
Рвуться до світання.
Дівчино з Полтави,
Розбуди кохання.

Розбуди, бо роки
Сунуться в замети.
Юна, кароока,
Де ти?
Де твій сміх?
...За вікном широким —
Сніг.

1956

1957-1959

ЗА ПІСНЕЮ

Рання рясна сивина,
Тихим туманом розвійся.
Лету в минуле не бійся,
Пісне юнацька ясна.

Є про що, пісне, згадать
З двадцять дев'ятого року.
Вийди за Ворсклу широку
Від піонерських багать

І проведи у райком,
Пісне моя голосиста,
Із дитмістечка до міста
За комсомольським квитком.

Потім у Харків іди,
В ями й рови Тракторбуду.
Там, де я стежку забуду,
Ти, наче пам'ять, веди.

Будь, як в минулім була,
Другом в борні і коханні,
Клич у дороги незнані,
Славні окрилюй діла.

Злийся з мотором трудним
Старого трудяги «пакарда»,

Стань біля рідної карти
Мрійливим часом нічним.

Ох, і велика ж без мір
Наша земля стонародна!
Волга зове многоводна,
Манить тайгою Сибір.

Кличуть гарячі, круті,
Злотні відроги Паміру.
Пісне, ти воля і віра,
Вказуй жадані путі.

Першу путівку ЦК
В далеч таджицького краю
Видай мені серед маю
В ранній судьбі юнака.

Видай старий карабін,
Виведи в бій з басмачами.
Кидай тривоги ночами
В наш комсомольський загін.

Хлібом-водою нам будь
В чорній долині Локая.
Смерть комісара Палая,
Слово його не забудь:

— Я умираю, сини,
Тільки не треба ридати.
Йдіть комунізм будувати —
Час вікової весни.

Ми не ридали, бо ти
Сльози горючі звійнула,

Кожному в серце шепнула:
«Нам ще далеко іти.

Це лиш початок борні.
Будьте міцні і здорові».
І в нагороду любові
Кинула перші вогні.

Це не вогні, а зірки,
Чисті, високі, мінливі.
Пісне, які ми щасливі
Рвали за Вахшем квітки.

Зірка погасла. Любов
Вмерла в тифознім бараці.
З горя ти звала до праці,
Мандрами тішила знов.

Ї знову незнана крива
Стежка звивалась,
Мов стружка.
Сум Каракумів і Кушка.
Далі... А далі Москва.

Пісне моя молода,
Виведи в роки шумливі,
В наші студентські бурхливі,
Бистрі, мов з кручі вода.

Красної Пресні підвал,
Дружба трьохгорських дівчаток.
Це не кінець, а початок —
В інше життя перевал.

В книги, де вічність жива,
В вірші, де мало удачі:

Слово, бувало, аж плаче,
В сльози ж не вірить Москва.

Добре! У сльози не вір!
Ми народилися в гromі.
Пісне, веди у Суомі,
В мерзлий, пристріляний бір.

Дай добровольцям вагон —
Темний, товарний, скрипучий.
Смерті лише неминучій
Можем ми здатись в полон.

Нас вісімнадцять було
Лижників, юних поетів.
Нас — вісімнадцять багнетів...
Трьох у снігах замело.

А приморожених всіх
З миром Вітчизна стрічала.
Кримські затоки, причали
Сипали радісний сміх.

Пісне, на щастя згадай
Зустріч із Рильським при морі,
Ласку у дружньому зорі,
Рідної мови розмай.

Мудрість і юність зійшлись
В теплу, безхмарну годину.
Згодом у київську днину
Ми, як потоки, влились.

Пісне, ти в сотнях пісень
Друзів і подруг шукала,

Смілі серця гартувала,
Мабуть, на завтрашній день.

День той прийшов через рік.
Журно ми йшли до райкому.
Скільки було нас — нікому
Не полічити й за вік.

Слово — як постріл: «Війна!»
Знов ти з гвинтівкою, пісне,
Громом і ревом залізним
Вихрилась буря страшна

І охопила наш край.
Пісне, веди в партизани,
Дай автомати, нагани,
Крикни: «Фашиста карай!»

І повела, повела
Аж від Москви на Карпати.
Ти наказала зривати
Греблі і рейки дотла.

Ти при вогні з Ковпаком
Тихо і грізно співала,
Поки у міни запали
Я закладав під візком,

Поки сама тишина
Мусила бути зі мною,
Поки з відкритого бою
Ти не вставала страшна.

Закликом, маршем була,
Вигуком в лютім проклятті

І колисковою в хаті,
Там, де дитина мала.

Ти підняла батальйон,
Жовтим засипаний листом,
В день, коли став комуністом
Твій комсомолецъ Платон.

Потім — три кулі у бік,
Жевріє кров на заметі.
Пісне, замовкни. В наметі
Ніччю обірветься вік.

Ти ж не замовкла, о ні,
Пісне моя комсомольська,
Так, як звитяжна Нікольська
В толовім чорнім вогні,

Так, як Приходько Павло
Змовк на кряжі верховини,
Скільки за волю України
Юних героїв лягло!

Ти сумувала не раз,
Тільки не знала відчаю.
Йшла по кущах молочаю
В мирний, омріяний час.

І привела нас у мир,
В радісний День Перемоги.
Славтеся, пісні дороги,
Пройдені вдалеч і вшир.

О комсомольська весна —
Пісне моя незабутня,
Разом ходімо в майбутнє,—
Що нам рясна свина?!

1957

* *

*

На жаль, чудес на світі не буває.
Та я б хотів, щоб сталося одно:
Коли героя куля убиває,
Спинився б час.
Відбите стремено,
Не долетівши до землі, зависло,
І на вершок від скроні чи щоки
Завмерла б куля, обірвавши числа
На мить одну, що довша за віки.

1957

ПІСНЯ ГАЛИНИ

У гаю заламана калина,
На лугах потоптана трава.
З ким ти ходиш тут, моя Галино?
Хто дівоче серце зігрива?

— Я сама калину заламала,
На луги виходила сама.
Все кохання вірного шукала,
Бо без нього радості нема.

Коли любиш — будь завжди зі мною,
Коли пі — забудь мої слова.
Хай цвіте калина під горою,
Хай росте незаймана трава.

1957

* *
*

Є почуття такі прозорі,
Що, коли б з них відлито зорі,
Вони б світились, як небесні,—
Прямі вони, відкриті, чесні,
Ті почуття.
А в мене ні.
Вони десь там, у глибині,
То заболять, мов давня рана,
То душу вивернуть до дна
І запитають:
— Де кохана? —
А я не знаю, де вона.

1957

ДОНІ

Доня моя піонерка —
Галстук пов'язує вперше.
Серце від щастя тенька —
Доня моя піонерка,
Йде, каблучками креше.

Піде все далі і далі.
Знаю — ще радості буде.
Знаю — тривоги й печалі
Часом розрванть груди.
Буде...
Всього ще буде.

Знаю — життя не кімната.
Тим-то і жить чудесно.

Тільки зрости крилата,
Вік пролетати свій чесно,
Доню моя кирпата.

1957

ХМАРКА

Дівчина-болгарка
Пісеньку співала,
Золотава хмарка
В пісні пропливала.

Сонце затінилось
І засяло знову.
Юнка нарядилась
В дорогу обнову.

В вишиту сорочку,
В сукню домоткану,
В польовім віпочку
Вийшла до Балкану.

Може, так уперше,
А чому — не знала,
Крилонька простерши,
Хмарка пропливала.

Пригорнулась ніжно
До грудей Балкана.
Дідуган утішно
Мовив: «Спи, кохана».

Дівчина-болгарка
В самоті чекання

Говорила: «Хмарко,
Поділись коханням».

Ці слова зігріли
Душу у Балкана.
І болгарка стріла
Хлопця-партизана.

Стріла, привітала,
Цілувала жарко,
Поки не розтала
На Балкані хмарка.

1957

НА ЗЕЛЕНОМУ БАЗАРІ

Мов корали з дна морського,
Діамантів, яшми гори —
Це плоди труда людського:
Виноград і помідори,
Огірки, червоний перець,
Груші, яблука і сливи
З сіл дільських,
З гірських оселець.
Сонця промені і зливи —
Все знесли живим потоком
На базар,
Мов до запруды.
І куди не кинеш оком —
Гомінкі веселі люди.
Чи купить, чи подивитись
Ти приходь сюди уранці,
Соком, росами налитись,

В гострих пахощах втопитись,
Закружитися у танці.

— Ось томати, глянь, другарко,
Всі червоні, наче жар.
Спробуй перець — буде жарко,
А від «чушечки» — пожар!

— Є цибуля і петрушка —
За півлева два кіло.
Як навариш — добра юшка
Запахтить на все село!
Гей, другарю, добрий гостю,
Є сливовиця — вогонь.
Все лікує — серце й кості,
Сивину жене зі скронь!

Тож налий мені чарчину
Самогонки з Самокова.
Маю я на це причину...
Та причина — чорноброва.
Через неї я щоднини
На зеленому базарі.
В неї щоки мов жоржини,
Юні очі темно-карі,
А уста!..
З них кожне слово
Лине піснею кохання.
Дай же соку Самокова,
Щоб збулися сподівання.

1957

КОЗАЧОК

Радка танцювала козачок,
Підківками жваво чок та чок,
Чобітками владно стук та стук.
Підіймала крила ніжних рук,
Мов когось хотіла обійнять
З тих, що тут усміхнені стоять.
Йй до ніг летіло сто підряд
Казанликських росяних троянд.

Радка танцювала козачок,
Підківками жваво чок та чок.
І у ній дівочої краси,
Як в троянді з перлами роси.
Ось вона вклонилася мені,
Не мені, а щедрій стороні,
Де родивсь веселий козачок
Поміж нив широких і річок.

Радка танцювала козачок.
Цвів вінок болгарських сорочок,
Вишитих барвисто, як у нас.
І мені згадається не раз
Чорнокосе радісне дівча,
Коли вийде русе полтавча
Танцювати рідний козачок,
Підківками в серце чок та чок.

1957

ВИШИВАЛЬНИЦЯ ПО ДЕРЕВУ

Каганчик і голка — дівча вишиває,
Але не по шовку, як бачив завжди,—
Та голка розпечена, голка живая
На буковім жбані лишає сліди.

Сліди ті сплітаються в дивні мережки,
Вони, наче килим фракійський, цвітуть.
То раптом полинуть за стрічкою стежки,
По котрій дівчата на поле ідуть;

А то розростуться в кущі винограду,
І грона обвиснуть, налиті, важкі.
Дівча утомилось, а все-таки радо
Із голкою бігають пальці швидкі.

Дівча утомилось.
В вікні переддення.
Але не вгасає малий каганець.
І в серці не гасне чудесне натхнення,
Не гасне в народі безсмертний творець.

1957

ДОТИКИ МАЛЯТ

Казанлик в трояндовій долині
Дихав теплим вітром горовим.
В пам'яті зринає і понині
Перша зустріч з людию трудовим.

Добрих слів не можна повторити,
Щирість душ не в силі передати,
Як не можна зором охопити
Краї болгар, де зріє благодать.

А коли затихли привітання,
Підійшли до мене матері.
Чуть було схвильоване дихання
Та відлуння пісні угорі.

Всі жінки з утішною любов'ю
Підіймали коханих малят.
З білих льоль шовковою травою
Простягалось безліч рученят.

— Ви потисніть ручки їм на долю
Від своєї щасної землі.—
І пушочком падали поволі
На долоню пальчики малі.

Не діливсь я долею своєю —
Буде в них ясніша у сто крат.
Не руками — серцем і душею
Й нині чую дотики малят.

1957

БОЛГАРСЬКІ МОНАСТИРІ

Монастирі болгарські це — святині,
Джерела волі в'ярмлених земель.
Вони були, мов гнізда соколині,
Серед гайдуцьких спалених осель.

Василій Левський в них знаходив схрони,
Повстання план виношував у них.
Турецька знать, німецькі злі барони
Перед зірками вогників нічних

Дрижали, як вони зоріли з келій.
Там кулі відливались в тигельках.
І ними пальці пік монах Аврелій,
Рушниці заряджаючи в кутках.

Рушниці ті в кутках стоять і нині
Між топірців, тяжких зубчастих блях,
Не образám, а їм, немов святині,
Вклоняюсь я у всіх монастирях.

1957

НІЖНІ ІМЕНА

Милиця, Радонька, Блага —
Ніжні які імена!
Певне, гайдуцька звитяга,
Рабська страшна давнина
Їх породили у пісні,
В темних планинських борах.
В ночі холодні і пізні
В дальніх лісних таборах
Кликав юнак на пораду
Радоньку вірну свою,
Як йому вражу засаду
Знищить в перівіім бою.
З гір підійти чи із поля,
Може, по хащах — вужем?..
З пушки пальнуть,
Чи з пістоля,
Чи полоснути ножем?..
Радила Радка, що краще,
Хоч і в бору не була.
Лунами повнились хащі,
Зорями сяла імла.
Так і в турецькім полоні
Милицю хлопець просив:
— Милая, змий мені скроні,
Ласкою біль погаси.—

Милиця лише в уяві
Губи тулила до скронь,—
Очі кохані, ласкаві
В ранах гасили вогонь.
Мабуть, і повний відваги,
Сивий підбитий боєць
Тихо звертався до Благі,
Стиснувши в грудях свинець:
— Я не зведуся ніколи,
Смерть підповзає, мов тать.
Благо моя світлочола,
Діткам даруй благодать.

Кожне ім'я це ласкаве
В скруті рятунком було,
Кожне до волі і слави
Мужне юпацтво вело.
Милиця, Радонька, Блага —
Ніжні які імена!
В вас моя добра наснага,
В вас моя згадка ясна.

1957

ПО ГАЙДІ ЧУТИ, ДЕ ВЕСІЛЛЯ

Гайда — народний музичний інструмент,
Кожен екземпляр гайди має свій тон,
І тому в Болгарії є таке прислів'я:
«По гайді чути, де весілля».

По гайді чути, де весілля,
А серцем чути — друг чи ні.
Не від нудьги й не на дозвіллі
Я в цій гарячій стороні.

Мене, Болгаріє, ти звала,
Неначе юності весна.
Із-за крутого перевалу
Світила вогником з вікна.

Або кострищами повстанців
На буйні хвилі слала дим,
І я стрічав його уранці
З дунайським вітром молодим.

Вдихав терпкий і гіркуватий
Той дим великої борні.
І в нас гриміли автомати,
І в нас димилися вогні.

З твоїми мужніми синами
Я рвав під ворогом мости,
Коли лежала перед нами
Дорога праведної мсти.

І плакав так, як плачуть друзі
Над свіжим горбиком в степу,
Коли у полі чи на лузі
Другар зустріне смерть сліпу.

Читав твої книжки хороші,
Співав твої лунки пісні,
Які за вірність — не за гроші —
В житті судилися мені.

Твоя історія хоробра,
Твоя сучасність молода
Мені знайомі здавна добре,
Як в домі рідному вода.

І я зустрів твоє привілля
У дні розковані, ясні.
По гайді чути, де весілля,
А серцем чути — друг чи ні.

1957

ДО БАЛКАНУ

Я приніс любов до тебе,
Мій Балкан могучий,
Під жарке широке небо,
Що лягло на кручі.
До твоїх доріг високих,
До річок шумливих,
До болгарок чорнооких
І болгар сміливих.
Цю любов із України
В серці партизана
Я приніс в твої планини,
Де сочилась рана
Христо Ботева.
В загоні
Мій другар Іванко
Все про нього у безсонні
Говорив до ранку.
Говорив, Балкан, про тебе
На карпатських кручах,
Коли нас вкривало небо
У вогнистих тучах.
Ми, Балкан, з тобою друзі,
Браття із тобою!
І по радості, й по тузі
Зріднені судьбою.

1957

* *
*

Кажуть люди:

«Розвіявсь, як дим».

Коли ж був я блискучим, твердим,
І коли з-під землі добували мене,
Зігрівав я і діло, й життя не одне.

Не розвіявся я, а згорів.
Хай розтанув димок з димарів,
Та вогонь, що у сталь переливсь,
Стане трактором, плугом колись,
Стане лезом сокири твердим.
Не розвіявся я, наче дим.

1957

ЯК ХОЧЕТЬСЯ ЖИТИ

Ішли партизани ярами, борами,
На діло велике ішли.
Їх ніч проводжала дощами, вітрами,
Страшні громовиці ревли.

Стомилися хлопці, присіли спочити,
Промокли усі до кісток.
І юний промовив: «Як хочеться жити!»
А старший зітхнув і замовк.

Коли спалахнули цистерни, вагони
І став паровоз без гудка,
Вертались герої до себе в загони,
Несли на руках юнака.

І хлопець промовив: «Не треба тужити,
Візьміть комсомольський квиток.
Як добре жити! Як хочеться жити!»
А старший зітхнув і замовк.

Весною шуміла гучна перемога,
Немов повновода ріка.
Прийшов партизан до чужого порога,
В колишне гніздо юнака.

Як вибігла мати та й стала питати:
— А де ж мій коханий снінок?
Чи він у дорозі, чи, може, в знемозі? —
А старший зітхнув і замовк.

1957

* *
*

Коли вже ти вийшов із дому
І раптом завихрений сніг
Дорогу замів невідому —
Назад не вертай на поріг.
Іди в заметіль до знемоги,
Питай, де вогонь у вікні,
Бо завтра цієї дороги
Не знайдеш, товаришу, ні.

1957

ЛІСНИЧИХА

У яру, де річка тиха,
Де глибокий брід,
Молоденька лісничиха
Кінчила обхід.

Йде додому, на стежині
Слід легких коліс.
Це в бору або в дубині
Хтось рубає ліс.

Наздогнала серед бору,
Хлопець — наче май.
Підняла рушницю вгору:
— Стій, не утікай!

Мабуть, ти поміж липками
Не одну звалив,
Між високими дубками
Кращі підпилив.

І сказав юнак з журбою:
— Лип я не валю.
Я приїхав за тобою,
Бо давно люблю.

Як поглянула — відразу
Хлопець аж поблід.
Все ж лісничим з того часу
Ходить сивий дід.

1957

ВДОВА

У хаті світиться запізно.
Хто там не спить?
Хто там живе?
На хвiртці защiпка залiзна —
Удень я бачив.
I криве
Важуче дерево iз двору
Iї пiдперло вiд чужих.
Стоiть та хата серед бору
Помiж просiкiв межових.
Колодязь — дуб уже трухлявий,
На журавлi важке цебро.
I тин, мов бiк худий, кiстлявий
У шап старих — ребро в ребро.

Хто там живе?
Не пригадаю.
(Хоч був я тут не раз, не два.
Цей бiр вiд краю i до краю
Пройшов.)
Здається, удова.
Так, так — вона.
Старий лiсничий
Менi про неї розповiв.

Хотiв зайти, та добрий звичай
Мене у iнший бiк повiв.
Про що питать?
Печальна повiсть.
Була красунею колись.
Iз-пiд вiнця товарний поїзд
Повiз коханого кудись
I не привiз.
Вiнок вiнчальний

Лежить у скрині в полотні.
А поїзд їде довгий, дальній
Вже сорок літ чотири дні.
Вона по днях літа лічила —
Росло й росло жахне число.
На крузі стертого точила
Сама гострила чересло,
Сама орала і косила.
А скільки треба їй самій?
Багато треба.
Гасла сила.
— О мій загиблий, любий мій,—
Було подумає
І лічить
Пройдешні дні.
Хіба ще жде?
А що ж,
Усіх війна калічить,
Але не всіх в труну кладе.

Та ні, не жде уже.
Минуло.
Тривожна молодість пройшла.
В очах її з'явилось дуло
Якогось довгого ствола
Рушниці вражої.
Хоч бою
Вона не бачила зблизька,
В однім бою,
В бою з судьбою,
Вона, незламна і стійка,
Пройшла, ніде не відступилась
І не злякалася ніде,
Хоча не раз тривожно билось
Сміливе серце молоде.

У хаті світиться запізно —
Це дні розлуки і журби
Рахує жінка.
Надто різно
Шляхи вдовиної судьби
Повсюди йдуть.
Але повсюди
Запізні світяться вогні,
Де вдовам біль стискає груди,
Де чуть важкі слова огуди
Війні.

1957

СЛОВО ДО ВОЄНКОМА

«Не годен в мирний час
І годен в час воєнний» —
Так написав мені воєнкомат.
Не по плечу солдатський труд щоденний —
Молодші люди візьмуть автомат.
І вріжуть крок підковані підбори,
Завихрять пісню юні голоси,
Есмінцями запінять сине море,
У небо здіймуть ЯКів корпуси.
А в мене рани,
Вража куля в боці.
На дот-макет не вилечу стрибком,
Як це було у тридцять п'ятім році.
Але правий і мудрий воєнком.
Він залишив в моїй душі солдатській
Слова залізні:
«Годен в час війни».
Наш батальйон ударний, ветеранський
Зі славою, що лине з давнини,

Підійметься в атаку
І висоти
Одні по одній братиме ривком.
Люблю я мир,
Натхненний час роботи.
Але правий і мудрий воєнком.

1957

БІЛИЙ ХЛІБ

Йду до вдовиної хати,
Хата низенька, мала,
Скільки їй літ — не знати,
Наче в яру край села
Так і стояла одвіку —
Сіра, глуха купина.
Літ і вдовиці без ліку,
Хтозна відколи вона
Стала вдовою.

Бабуся
Стріла мене у дворі:
— Чий ти?
— Микитин!
— Ганнусю!
Де ж ти?
Обід на порі.
З нами й Микитович буде...
Ма'ть, зголоднів у путі.—
Вийшло дівча від запруди,
Брівки підводить круті.
— Що ви, бабусенько, рано.

— Хліб уже випікся.
Йди!
Збігай на жолоб, кохана,
Свіжої треба води.—
Лиш на поріг — і до печі
Ніжно припала вдова,
Начебто слухала речі —
Добрі, ласкаві слова.
— Вже...
Пересидіти може.—
Швидко лопату взяла.
— Хай мені бог допоможе.
Кружечку дай-но, мала.—
Вийняла хлібець.
Із кружки
Трошки хлюпула води,
Вмила рожеву верхушку.
— На, на рушник поклади.—
Вийняла другий, умила.
Так умивають маля,
В личко всміхаючись миле.
— Це ж ти прибув звідкіля?
— З Києва.
— Хлібець прочахне,
Можна і їсти.
Побудь.
Ач, як парує та пахне
Білий!

Мені не забудь,
Що то є — білий!
На пасху
Чи на різдво, як коли,
Білого хлібчика ласку
Мати до столу несли.

Крихта впаде, як пилина,
Пальчик лизнеш — і піймав.

Світиться хата вдовина
Хлібом рожевим із лав.

1957

ВІДЛУНОК

На Ворсклі, мабуть, чули,
Ви чули, далєбі,
Співа мое минуле
В потоці, у плавбі.

Співає мрійне, юне
Під зойки солов'я
Про дівчину з комуни,
Що звалася моя.

Одним лиш поцілунком
Присвоїлась вона.
Шумить живим відлунком
На Ворсклі тишина.

Ї тепер, як придивиться
У дзеркало ріки,—
Майне туга косиця
І погляд з-під руки.

І очі сині-сині
Засяють в глибині.
— За мостом при Дубині
Чекатиму в човні.

А ти співай, Платоне,
Щоб чуть мені було,
Куди навперегони
Направити весло.

З тих пір ви, мабуть, чули,
Ви чули, далєбі,
Співа моє минуле
В потоці, у плавбі.

1957

ЗНОВ У ТРУСКАВЦІ

Я знов у Трускавці!
Якась хороша згадка
Мене сюди манила раз у раз.
Через ручай хистка дубова кладка,
Де пень верби, неначе козопас,
Один стоїть, піднявши руки-віти,
Немов кричить:
— Агій, куди пішли? —
Уже давно втекло за гори літо,
Узвши теплі жовті постолі.
Я знов у Трускавці.
І знов мене зустріли
Сестрички, наче родички мої.
І піднялися брів летючі стріли
І голосів дівочих солов'ї.
Я не любив лікарень, ліків зроду,
Шпиталі ненавидів у війну.
Чому ж по цих крутих камінних сходах
Я сходжу наче в рідну сторону?
Це, може, роки,

Може, тиха старість?
Та ні, ще трохи юності зберіг.
Люблю я тут у людях братню радість
До кожного, хто сходить на поріг.
Люблю, коли не вухом, а душею
Уважний лікар хилиться до серць.
Люблю, коли із піснею моєю
У ліс іде маленький Трускавець.

1957

ДІВЧАТА БУДУЮТЬ ДОРОГУ

Дівчата будують дорогу,
Виблискують гострі кирки,
Хороша машина з-за рогу,
В машині міцні мужики.

— Привіт вам!
— Бувайте здорові.—
Сказало байдуже лице.
В очах ні журби, ні любові.
Хіба їм уперше оце.

Недавно в колгоспі бувало —
Довкола саменькі хустки
Вантажать колоди навалом,
В чувалах несуть буряки.

Хоча б бригадир з головою
Чи, може, красунь рахівник
Кивнули услід головою,
Спасибі сказав комірник.

Та де там!
Лайнути — це можна
При людях сяку та таку.
На серці до болю тривожно
За силу і вдачу мужську.

Дівчата будують дорогу —
Хіба їм уперше оцел
Я йду і дивлюся під ноги,
Не можу підвести лице.

1957

* *
*

Коли я тебе пригадаю,
Весна розцвітає в душі,
І вітер на хвилі гойдає
Густі молоді комиші.
І ніч у казковім розмаї
Не може розлити п'ятьму,—
Коли я тебе пригадаю,
У згадці твій стан обійму.

Коли я тебе пригадаю —
А згадка зринає щомить,—
Осілля пора заридає,
І серце моє защемить.
І бомба твій дім розметає,
І буря сліди загребе,—
Коли я тебе пригадаю,
У спомині стріну тебе.

1957

* *
*

Спалахнула сукнею на сонці,
Наче дика рожка розцвіла,
На пухнатій, на дитинній скронці
Синя-синя жилка ожила.
Звідки це незнане хвилювання,
Що гукає, манить із двора?
Ти така не перша й не остання,
Дівчино.
Прийшла твоя пора.

1957

ПЕРШИЙ СНІГ

Д. Павличкові

Перший сніг на Прикарпатті
Запушив оселі.
Діти вибігли кирпаті,
Та які ж веселі!

Розлетілись поза тином,
Задзвеніли разом:
— Я зліплю собі хатину,
Пліт із перелазом!

— Я — біленьку бабу сніжну,
В руки дам яличку
І зроблю їй ніжну-ніжну
Посмішку на личку.

— Я... А я зліплю кухлятко,
Щоб водицю пити! —
Жқаві, милі гуцулятка,
Що ж мені зліпити?

Може, дачу за забором
З брамою до неба
Між густим, тінисним бором?
Ні, цього не треба.

В мене дача у діброві,
В лузі на покосі,
Там, де хлопці чорноброві
І дівчата босі.

То зліплю чарчину, може,
Для вина міцного?
Випив я своє давно вже —
Чарка ні до чоґо.

Ви ліпіть, малі, що личить.
З білої полови,
А мене у далеч кличе
Слово,
Рідне слово.

Я піду по бездоріжжі
На круті Карпати
У незайманім засніжжі
Свій слідок топтати.

Може, хтось на нього стане
І піде за мною.
Потім слід нехай розтане
Ранньою весною.

Потече поміж кущами
Ріками у море
І повернеться з дощами
Піснею на гори.

1957

СНИ

Сплять лісоруби в колибі,
Сняться їм сни прості.
Юному —
Наче в садибі
Вишні цвітуть густі.

З віт виглядає Юстина
Все за високий пліт.
В листі біліє хустина,
Наче вишневий цвіт.

А за колибою хуга —
Де вже пробратись весні!
Дівчина раз і вдруге
Хлопця цілує в сні.

Горнуться шепоти ніжні:
— Ти не зрадливий, кажи? —
Горбляться сонні, підсніжні,
Срібно-зелені кражі,

Дихають хугами млосно
Із верховини на діл,
Сиплють оздобу морозну
В трухлу колибу на піл.

Сиплють на руки, на скроні
І на уста молоді,
На неціловані, сонні,
Зшерхлі у деннім труді.

Хуги минуться.
Люб-зілля
Вкриє земне чоло.
Буде тоді весілля,
Буде на все село.

Будуть цвісти в садибі
Вишні, мов білий сніг.
Сплять лісоруби в колибі,
Ватра курить до ніг.

Диму тепло хвилиenne,
Попелу сиза тлінь,
А над чубами лине
Тиха ріка сновидінь.

Сивому дідові сниться,
Ніби у край верховин
Вертає із вирію птиця —
Ні, то єдиний син.

І не змінився пітрішки
За вісімнадцять літ.
Гриць оббиває горішки
І приморожений глід

Гострим крилом орлиним,
Чубом своїм рясним.
Батько милується сином,
Зором його ясным.

Раптом зимова хуга
В душу дихнула — аж страх.
Звідки ця давня туга,
Звідки цей білий птах?

І проквиліла птиця,
Збивши пушок сніговий:
— Я лише сон про Гриця,
Подих його неживий.

Тату, тобі ж писали,
Як я в Алясці згиб.
Хуги тоді гасали,
А не було колиб.

Ватра до ніг не куріла,
Тільки хурделиця зла.—
Птаха згорнула крила,
Дзенькнула гостра пила.

Півень в далекій садибі
Вирвав шматок з тишини.
Сплять лісоруби в колибі,
Бачать досвітні сни.

1958

СОЛДАТСЬКА ПЕРЕКЛИЧКА

Із фронту додому в Карпати
Прийшли мої друзі-солдати.
Ні зброї при них, ні набоїв,
Лиш пам'ять про друзів-героїв,
Та совість, висока і чиста,

Та новий квіток комуніста
У кожного в дальній кишенці,
Що теплиться прямо на серці.
Додому...
А дому немає.
Лиш попіл на зритому плаї,
Та свіжі холодні джерела,
Та вічнозелена Говерла,
Та люди, що в землю не впали
І кращої долі діждали.

Не плакали друзі,
Бо сльози,
Як кажуть,
Солдати в обози
Здають ще до першого бою.
Хоч сповисне серце журбою,
Хоч, може, в могилі подруги,
Яких не зустріти удруге.
І дружби сумна перекличка
Промовчить Гринька і Павличка,
Бо мертвий не скаже ніколи:
«Я тут».
І у серце заколе
Печальне одвічне мовчання.
— Чого ж нам чекати?
Чекання
Не вип'є скорботи до денця.
Кому ж, як не нам, доведеться
Загоювать рани в Карпатах,
Справлять новосілля по хатах,
А потім в години дозвілля
Ходить на сусідські весілля,—
Так мовили друзі.
Пляями
Пішли працювать плотарями.

Летять мої друзі у піні
По хвилі, по гострім камінні.
Ім заздять орли з високості,
Гукають до себе у гості.
І тільки як вечір настане,
Як ляжуть на гори тумани,
Розійдуться друзі по хатах.
І знову почнеться в Карпатах
Солдатська тяжка перекличка.
Немає Гринька і Павличка,
І Прокопа Линви немає.
І луни прокинуться в гаї:
«Я тут...
Я за Одер-рікою,
Не вийшов з останнього бою».
«А я на Дніпровім порозі...»
І друзі поснуть у тривозі.
А луни ще довго у гаї —
Од тих, кого з ними немає.

1958

РІДНЕ

Земля України,
І небо,
І люди —
Усе мені рідне.
Вітрець, що у груди
Вдихаю,— він рідний, здоровий, цілющий.
І хвиля дніпрова,
І шелести пущі,
І сталі донецької стріли гарячі,
І юного майстра найперші удачі,

І посмішка дівчини, ніжна, ласкава,
І Жовтня навіки окрилена слава —
Усе це моє.
І лежить воно в серці,
Як зірка висока в криниці на денці,
Як сивої матері тепле дихання,
Як сина малого щасливе плекання.
Усе це моє!
І твоє, Україно.
Стояння на вахті три зміни беззмінно,
Похід на Карпати в полку Ковпаковім
І кров, що по листі текла пурпуровім,
Натхнення в шуканні, в живій боротьбі —
Усе це, Радянська Вітчизно, тобі.
Тобі, моя партіє,
Мужній народє,
Складаю я пісню святої свободи.
Усі мої сили, наснагу високу,
І життя я віддам до останнього кроку,
Аби ти щаслива була, Україно,
Судьба моя дивна,
Єдина!

1958

* *
*

Час, мов сніг, проходить зимно, тихо.
За вікном народжується день.
Що несе він —
Радість, сум чи лихо —
Через гони тиші і пісень?
Що несе і що у згадці кине:

Променисту скалку на вині
В гущині смішків, балаканини,
Чи слова високі, вогняні,
Чи зовсім нічого, як учора,
В суєті почнеться, в маяті?
Протече вода його нескора,
Залишивши піну на путі.
Ні, вже ні!
Не хочу дня такого.
Краще — серце в грудях пополам,
Краще — все на порох і на злам,
Ніж хоч мить без творчого, нового!

1958

НА СВЕРДЛОВИНІ

І вітрище, і сніг,
Ще й морозець набіг —
Слизько.
А не близько іти
По стежинах крутих
До Ониська.

Той Онисько старий,
Мудрий цар свердловий,
Знає справу —
З сотню дав свердловин
Поміж гір та долин
Бориславу.

То вітрище, то сніг,
Впала хмара до ніг
З неба.

А бригаді щодня
Без машини й коня
Треба

І у хугу, і в сніг
На камінний поріг —
Вгору.
Ще й, бува, дотепер
Крешуть кулі бандер —
З бору.

Ми нарешті дійшли.
Мов орудій стволи,
Труби.
Вся бригада в труді —
Силачі молоді,
Нафтолюби.

А Онисько старий —
Сивий чуб вихровий
На вітрищі.
— Нам, — говорить, — брати,
До киплячки іти
Ще з півтищі.

Розчин б'є у лице
Крижаним сирівцем — ●
Кислувато.
— Долото заміни!
У землі глибини
Ще багато!

А проткнем — акурат
Вийде наш агрегат
Десь у Штатах.
Хай узнають, яка

Сталь тверда і стійка
На Карпатах!

Засміявсь дідуган.
Прилипало-туман
Тчеться низько.
Ніч.
У вікнах вогонь,
Він од чорних долонь —
Од Ониська.

1958

ЛЬВІВ

Наче мудра, літняя людина
З сивизною шрамуватих скронь,
Він стоїть.
І рідна Україна
Зі своїх натруджених долонь
Віддає йому дари любові —
Хліб та сіль на білім рушнику —
І питає:
— Милий сину Львове,
Що з тобою сталося на віку? —
Засмутився, потім усміхнувся,
Бо затих на серці давній щем.
— Я додому, мамо, повернувся,
То про що ж розказувати ще?
Про минуле згадувать не стану:
Те далеке знаєш і сама,—
Не одну мою пекучу рану
Ти слізьми обмила крадькома,
Коли я стояв поза межею,

Коли я стояв на чужині.
Згодом ти зі щедрістю своєю
Кращі дні приносила мені.
Та не так, як бідні передачі
Носять в заграбовані двори,
Ти несла думки, святі, гарячі,—
Ленінські
Жовтневої пори.—
Так вони стояли, говорили
У осіннім шелесті дібров,
А над ними вже підводив крила
День святковий — красень золотобров.
В пізню осінь пісня солов'їна
Задзвеніла з уст усіх і серць.
Дощ пішов...
То мати Україна
Наливала снігові корець.

1958

МОГИЛА НЕВІДОМОГО СОЛДАТА

У Києві древнім на кручі дніпровій
До неба підвівсь обеліск.
В підніжжі на брилі важкій, мармуровій
Світання погожого блиск
Зливається з вічним вогнем негасимим.
Там спить невідомий солдат.
Як звали його —
Олександром,
Максимом?..
Чий син він,
Чий батько,
Чий брат?

З якого він краю —
З-за Волги, з-над Ворскли,
З Карпат чи з донецьких осель?
Упав на бігу він у листя пожовкле
За волю радянських земель.
Упав і не звівся у смертнім безсиллі,
Та серця вогонь бойовий
Не згас.
Він горить на солдатській могилі
Жаркий, пламенистий, живий.
Стара полтавчанка торкнеться до нього —
То синове серце пала.
Юнак чорноокий з Ведмежого Лога,
Смутна комсомолка з Орла
Над батьковим серцем нахиляться ніжно.
Узбек прошепоче: «Мій брат...»
Довкола могили земля стодоріжна,
Де спить невідомий солдат.
Довкола могили земля України
У розквіті кращих годин.
Відомий солдат цей —
Він син Батьківщини,
Народу звиятного син.

1958

СПОГАД ВЕРХОВИНЦЯ

На Зеленім Прикарпатті,
У гуцульській стороні,
Не в одній низенькій хаті
Слухав я старі пісні.

В них дзвеніли бартки гострі,
Йшов за Довбушем Шугай.

І луною слався постріл
З бору в бір і з гаю в гай.

В них тужило давне горе
На скривавленій землі.
Бідаки пливли за море,
Мов у вирій журавлі.

«Чуеш, кру-кру-кру,
В чужині умру,
Заки море перелечу —
Крилонька зітру.

Кру,
Кру,
Кру,
Крилонька зітру».

А коли стихала пісня,
Розлітались юнаки,
І гасила нічка пізня
В вікнах жовті блимунки,

Починалися билиці.
Я багато їх чував
Від кравця Павла Рябиці,
Як в Ославах ночував.

Із билиць одна недавня
З уст похилого кравця
Виливалась, мов сказання,
І текла в людські серця,

Щоб довіку хвилювати
Почуття, живі думки,
Щоб від хати і до хати
Прокладать нові стежки.

— Це було літ сорок тому.
Із походу, із Угри
Руські йшли на діл додому,
Завертали у двори.

Щоб була солдатам легша
Путь до Волги і Дніпра —
Бульба варена, кулеша
Враз ділились із відра,

Тютюну листок сухого,
Солі сірої дрібок,
А коли нема нічого,
То джерельної ковток.

Хоч недовгі стрічі пізні,
Все ж у кожного в сім'ї
Ті солдати — люди різні —
Спочивали як свої.

В пору ту у нашу хижу
Хтось постукав уночі.
Він подякував за їжу
І схилився при свічі.

Над чолом його високим
Думки саяв промінець.
Усміхнувся ненароком
І спитав:
«Тут є кравець?»

«Я кравець».
«Ото і файно.
Вам гуцульське убрання
Замовляю.
Щоб негайно...

Хай воно охороня
Від чужого злого ока,
Від гарячого ствола.
Заплачу я вам до строку,
Буде плата не мала».

Поки шив я ту одежку,
Гість писав, не спав, не їв.
Поглядав на биту стежку,
Що ішла поміж гаїв
До багацького фільварку.

Гість одяг нове вбрання,
Дав за працю срібну марку,
Обіцяв наділ, коня
Та нову щасливу долю.
Як пішов — пропав і слід.
Довго я ходив по полю
По чужому — з тридцять літ.

А коли прийшли Совіти
І з портретом Ілліча
Завітали в хату діти,—
«Він»,— сказав я.

І свіча
Заяснила палахлива —
Хтось від радощів зітхнув
Так свobodно і щасливо,
Наче з поля вітер був.

Із багацького фільварку
За гуцульське убрання
Я дістав нову безтарку
І буланого коня.

І наділ землі-надії
Приділили за гайком.—
І кравець на сивій вії
Втер сльозину кулаком.

Цю легенду чув я в Вільці
Вже від іншого кравця,
Чув у Жаб'їому, у Більці
Від мисливця і шевця.

Чи було таке — не знаю,
Вірять люди — то було,
Наче сам я серед гаю
Бачу Леніна чоло.

І його думки далекі
Відзиваються в мені,
І шепочуться смереки
У безлюдній гущині,

Де випорхують олені
Через Бистру і Ярць,
Де на скелі слово
«Ленін»
Висік гострий топірець.

1958

ЛЕНІН ІДЕ ПО ПЛАНЕТІ

Ленін іде по планеті
В кожную сім'ю трударя.
Вже й у космічному леті
Ленінська сяє зоря.

Слово творця комуніста
Всюди, мов поклик судьби,
Слово величного змісту,
Думки, труда, боротьби.

З ним у майбутньому леті
Буде все людство землі.
Ленін іде по планеті
В сонячнім сяйві й теплі.

Иде він од міста до міста,
Селами в далечі літ.
Слово, ім'я комуніста
Вічний вкарбовує слід.

З ним трудової звияги
Черпає славний Донбас,
З ним безробітний Чікаго
Вірить у завтрашній час.

З ним у полях трактористи
Зрощують злото зерна.
Словом стальним комуніста
Армія наша міцна.

З ним не підняти ракеті
Атомну бурю ніде.
Ленін іде по планеті,
Час комунізму гряде.

1958

* *

*

Червона китайка лежить на столі,
Червона китайка — заграва пречиста.
Над нею летять і летять урочисто
Під небом широким літа-журавлі.

Зійшлися до столу і бойки, і лемки
У вольній сім'ї з вікової імлі.
Червона китайка вкривала Шевченка
Тоді, як поета додому несли.

Поета сховали у рідній землі,
Китайку червону під сонцем лишили.
І племінь від неї паповнює жили
У років, що рясно цвітуть край могили
І линуть у небі, немов журавлі.

1958

* *

*

Люлька була в них на двох одна,
Йї торба з харчами на двох.
Дівчина стрілась — краса неземна,
Кров запалала в обох.
Дружбу затьмарила ревнощів злість,
Жоден не курить, не їсть.
Хлопці сказали:
— Навіщо вона?
Хай їй, хорошій, грець! —
Все ж не проходила хвиля мутна,
Люлька і торба у них одна,
Та двоє юнацьких серць.

1958

ГУЦУЛЬСЬКА КОЛИСКОВА

Сонце заснуло в кубельці з ялини,
Горнеться сиза імла.
Всі полонини, відроги, долини
Ніч у кептар одягла.

Пилка затихла, не чути сокири
В буках, де грає потік.
Спи, моя донечко, най тобі миру,
Доброго миру навік.

Виростеш трохи — тебе піонери
Візьмуть на гору Дубки.
Там твого тата убили бандери,
Злі, кровожерні вовки.

Глянеш додолу — могила як рана,
Квітів торкнеться рука.
Гордою будь — ти дочка партизана,
З тих, що вели Ковпака.

Поки не знаєш про те, моя доню,
Спи без печалі, мала.
Зірнька щастя на оченьки сонні
Впала — і долю дала.

1958

ГЕРОЙ

— Рoste розбишака, — зітхали старі.
— Герой наш! — кричали малі.
Він виріс, і стало йому на порі
Розвідувать надра землі.

Він перший заліз на вершину Тум-Шук,
Твердючі породи пиляв.
Знайшов мінерал, що не часто до рук
У наших краях потрапляв.

Його землетрус поховав на горі
В щілині, в глибинній імлі.
— Був справжній учений,— сказали старі.
— Герой! — повторили малі.

1958

* *
*

Тупцювали коні на припоні —
Чує серцем лихо навіть кінь.
У міжгір'ї, в чорному бездонні
Бій кипів і стих.
— Прощай...
Аміль...—
Не сказав, а ворухнув устами
Ботевець — останній із живих.
І здавались білими хрестами
Снопика на стернях межових.
Над Балканом ворони кружляли
І кричали голосом біди.
На світанні коні заіржали,
Разом обірвавши поводи.
Чорногриві обійшли обози,
Неживих знайшли господарів —
Й потекли гарячі кінські сльози
Гайдукам поміж смолистих брів.

1958

* *

*

Вечір весняний, мов літепло,
Тихо по луках тече.
Скільки його уже витекло,
Скільки проллється іще.
Скільки високих, некошених
Трав забуває в теплі.
Скільки, любов'ю орошених.
Душ розцвіте на землі.

1958

ВЕСНЯНИЙ ВІТЕР

В лице — весняний вітер мандрівний,
Який не знав ще поцілунків руги.
Він може бути печальний і сумний,
Але байдужий він не може бути.
Він обійняв мене, неначе син,
Що із колиски вирвався уперше.
— Ходім,— кричить,— туди, де між ялин
Потік об скелю краплі-іскри креше.
За тим потоком є Сирець-гора,
А за горою є село Ослава,—
Там вигляне красуня із двора,
Вона привабна, як зрадлива слава.
Вона погляне, потім утече,
Манитиме хорошими словами.
Та поки юні ми з тобою ще,
Ходім за нею горами, ровами.
Нехай то мрія, вигадка твоя,
Зоря далека, навіть синя птиця...
Я теж такий.

Весняний вітер я,
Моя душа — грозова блискавиця.
Вона в твоєму зорі спалахне
І ти побачиш все, що зажадаєш.—
Прощай, кохана,—
Вітер зве мене.
А ти засни, коли казок не знаєш.

1958

В МИТЬ ПРОЩАННЯ

Вечірня Гаага пливла у туман.
— Пора вже й додому,— сказав капітан.

Додому — це значить на борт корабля,
То ж наша маленька радянська земля.

Наш гід — мила Мем,
що сміялась до того,
Замовкла, не може сказати нічого.

Марія мовчала, а серце кричало:
«Візьміте з собою мене до причалу!

Покличте в каюту, везіть до України,
Аби хоч побачити білені стіни

В моїм Запоріжжі. І в шпбку віконця
Відчуть поцілунок весняного сонця.

Воно там світліше, тепліше, миліше!
О, як воно радо сміялось раніше,

Коли під вітрилом пливла за пороги!»
Нема полонянці додому дороги!

Кричить її серце, ридає у мрії.
Відкрилась додому дорога, Маріє.

Відкрилась дорога широка, єдина.
В сім'ю свою кличе тебе Україна,

Де мати давно продивилася очі,
Дочку виглядавши щоднини, щоночі.

Вона заридала, немов Богуславка:
«А четверо діток?..» — і впала на лавку.

1958

* *
*

Я той, що греблі рвав,
Я той, що рвав мости
Серед страшних заграв
У дні страшної мсти.

Коли бетон дробивсь,
Летіла ферми сталь —
Радів, бо я помстивсь,
Мені було не жаль.

Мені покірний був
Тротил і динаміт,
Як добре, що забув
Ту славу мирний світ,

Про це подумав я,
У Празі на мосту,
Де Влтави течія
Цілує сталь круту —

Натхнення ковалів
Навічно влите в мур.
Як добре, що не плів
Я тут бікфордів шнур.

1958

* *
*

Вересень з вітром осіннім
Стрівся у полі мені,
Став пригощати насінням,
Яблук приніс в пелені.

— Що ж ти не радий, солдате,
Рани болять чи душа?
Хочеш, почну частувати
Медом з нового ковша?

— Дякую, вересню-пане,
Вік тобі шани, хвали.
Краще мені крізь тумани
Бабіне літо пошли.

1958

*
* *

— Кого ти ждеш, додому не спішиш?
Чого сама до півночі стоїш?
— Не зачіпай, чекаю не тебе.—
І хлопець з сумом вигукнув:
— Цабе! —
Пройшли весна і літо.
По степу
Бредуть воли у ніч сиру, сліпу.
Через долину вилізли на горб,
І десь в імлі почувлось ніжне:
— Цоб! —
Осіпне небо стало голубе.
— Тоді я ждала, милий мій, тебе,
Але сказати правду не могла,
Бо нічка дуже місячна була.

1958

* *
*

Всі п'ють вино,
І всі його клянуть.
Я знаю лиш одно:
Що, хто узяв у путь
Баклажечку вина
І з ним дійшов до цілі,
Тому вже не страшна
Година у похміллі.

А хто узяв
І випив на порозі,
Тому нелегко буде у дорозі.

1958

НЕЛИНЬ

Сонце запитало:
— Ти старий?
— Ні,— промовив дуб,—
Лиш весняним променем зігрітий,
Змий дощами чуб,
Заміню я злотне убрання
На зелений лист,
І мені співатиме щодня
Про кохання юне ялиня
Під пташиний свист.

1958

* *
*

Вперше слово «мама» посоромивсь,
Одвернувсь от материнських губ.
Хтось почав гукати:
— Ромась, Ромась! —
Хтось прохав:
— Не бійся, приголуб.—
І Оленку, ту, яку ще вчора
Взяв побив нізащо край села,
Він провів таким хорошим зором,
Що школярка спати не могла.

1958

* *

*

Залишилася у полі,
Стихла, мов луна,
Не всміхнеться з-за тополі
Вогник із вікна.
І не скаже добра мати:
«Не ходи вночі»,
Хоч сама тобі від хати
Винесе ключі.
Приготує на сніданок
Хліба й молока,
Як повернеться під ранок
З гулянки дочка.
Не помітить, не полає —
Ні за що було.
Давню стежечку під гаєм
Листям занесло,
Стежку в поле, де ставками
Чистої води
Ти лишилась між ярками
В ранні холоди.

1958

* *

*

Я уже іду до того віку,
Що, як кажуть, з ярмарку пора.
І хоч душу маю не каліку,
Та верну потроху до двора,
А коли зовсім недобре стане —

Заповіт короткий напишу,
Щоб за мене друзі-партизани
Випили по повному ковшу,
Щоб Літфонд на Байковім для мене
Коло Вишні місце відшукав.
А до того —
Хай дзвенять стремена,
Хай махає вишитий рукав
Вірного, великого кохання.
Скоро, бачте, з ярмарку пора.
Хай хлюпоче пристрасть не остання
З серця, наче з повного відра.

1958

В РІД ІЗ РОДУ

— Бережи, брат, честь ізмолоду,—
Кажуть люди,—
Не жахайся гроз, і холоду,
И кулі в груди,

Коли вже за правду йдеться,
За свободу,
Коли в тебе серце б'ється
Для народу.

Це казав гайдук старезний
До онука.
Він стояв тяжкий, кремезний,
Склавши руки.

Склавши руки на рушниці
Обважнілі.

Вже світало. Зоряниці
Гасли білі.

Розпливалися в міжгір'ї
Сон-тумани,
Де стояли буки сірі —
Дідугани.

А коли промінчик звівся
Із туману,
Впав гайдук — аж грім пронісся
По Балкану.

Поховав юнак старого
В кам'яниці
І в загоні став за нього
При рушниці.

Літ з півсотні проминуло
В битві грізній.
Похилився гайдук на дуло
На залізне.

Похилився, впали руки
Від знемоги.
І промовив до онука
Край дороги:

— Бережи, брат, честь ізмолоду, —
Кажуть люди, —
Не жахайся гроз, і холоду,
Й кулі в груди,

Коли вже за правду йдеться,
За свободу,

Коли в тебе серце б'ється
Для народу,

Коли ти на ноги звівся
В нашім краї.—
Впав орел, аж грім пронісся
На Дунаї.

П'ять віків поміж болгарів
З турком в герці
Ці слова, мов зерна ярі,
Зріли в серці.

І тепер, як прийдеш в гості
До Балкану,
То почувеш з глибокості,
Мов з вулкану:

— Бережи, брат, честь ізмолоду,—
Кажуть люди,—
Не жахайся гроз, і холоду,
И кулі в груди,

Коли вже за правду йдеться,
За свободу.
Коли в тебе серце б'ється
Для народу.

1959

* *
*

Каштани падають і рвуться,
Неначе бомбочки малі.
А діти весело сміються
В бабинолітньому теплі.

Вони не чули бомб фугасних
І не почують за життя.
Багато років мирних, щасних
Для них готує майбуття.

Це їм сьогодні путь протяго
До зір високих і ясних.
Збирають бомбочки малята
І грають в крем'яхи на них.

1959

* *
*

На рейді стоять «Україна», «Россія»
І «Грузія» біла, велична, струнка.
Уже вечоріє, і швидко розсіє
По водах червінці рука маяка.
А ранком розійдуться подруги вірні
У наші й не наші знайомі порти.
Всі три вони різні,
Всі три вони рідні,
І всім їм під нашим знаменом пливти.
У білій сорочці підвівся світанок,
Махнув рукавом —
Розійшлись кораблі.
Гудками прощались вони поастанок.
Зникаючи в тихій ранковій імлі.
А ніччю гукнула «Россія»:
— Ви чули?..
— Радієм! —
Озвались луною моря.
На небі займалась в сузір'ї Акули
Найперша земна рукотворна зоря.

1959

* *

*

Ми стали в небо поглядати
Тепер частіше, ніж колись.
Прозора вись
Гукає з хати,
Коли в вікно не подивись.
І відчуття зовсім нового
В душі у кожного живе,
Немов до кола вогневого
Уже на рівні Козерога
Хтось рідний в космосі пливе.

1959

* *

*

Мені колнсь бабуся говорила,
На місяці уздрівши тьмяні тіні:
— То Каїн Авеля підняв на вила,
Коли було ще світу сотворіння.
Із тих часів і почалися війни
Криваві, що мордують всі народи.—
Дивлюсь на місяць —
Яснина подвійна
Від нього ллється на степи і води.
Це, мабуть, вимпел, з мирних душ відлитель,
Зміг двох братів казкових помирить.
На Місяці нам просто мир створити,
На Марсі навіть...
На Землі б створить.

1959

НА КОРДОНІ

Він возить вовну на таможню
З Ірану у Союз.
При нім агент сидить вельможно,
Немов козирний туз.

В агента гроші і баклага
Червоного вина.
Чи то шпигун, а чи діляга —
Шофер того не зна.

Він вовну возить на таможню,
Умови не складні:
Йому на все дивитись можна,
А говорити — ні.

І можна випити кок-чаю
У тіні на кошмі.
І можуть рватись до відчаю
Чуття його німі,

Бо на таможні комсомолка,
З ім'ям квітучим Гуль.
Але в агента слух — мов голка,
А очі — пара куль.

Не встиг сказати:
— Гуль, кохана,
Ти — все мое життя!

— В машину геть! —
І до Ірану —
Уже без вороття.

Тепер старий привозить вовну,
Він справді, як німий.

А юний де?
Із-за кордону
Лиш видно шлях прямий.

Я заїздив на цю таможню
По нашому шосе.
Мені на все дивитись можна
І говорити все.

Скажу, хоч щастя в тім замало, —
Обірвані путі:
Юначе, Гуль тебе кохала
Найпершого в житті.

І виглядала із таможні
Щоразу на шосе.
Тепер їй лиш гадати можна,
Хто звістку принесе.

1959

* *
*

Снігу широчінь така безмежна,
Що не степ, а Тихий океан.
Сам стою.
Болить душа бентежна,
Мов під снігом викоханий лан
Залишивсь.
Скосити і зносити
Я не встиг в полукіпки снопи.
Жовта осінь мжичкою крізь сито
Довго моросила на степи.

Я збирав то яблука, то сливи,
Не лічив своїх веселих діб.
По садах блукав хмільний, щасливий.
І забув про хліб.
Насущний хліб.
За дощами хитра хуртовина
Щедрий лан снігами занесла.
Сам стою.
Широка полотнина
Морщиться від раннього тепла.
Це весна,
Нехай буяє повінь!
Хай проміння землю прогріва.
Я натхненний,
Я ще сили повен
На пові посіви й на жнива.

1959

РОМАНС

— Тоді, як жита колосились,
Ми слухали спів солов'я.
— Це все тобі, люба, наснилось,
Намріялось, вірна моя.
Тоді, як жита колосились
У нашім полтавськiм краю,
З грудей моїх кривця струмилась
За долю твою і мою.

1959

* *

*

Буйний хміль доверху обвивав
Не стару, та вже зів'ялу грушу.
Може, він її зачарував
І до краплі випив щедрю душу?
Чи, пнучись до сонця навмання
І зустрівши подругу гіллясту,
Дарував розкішне убрання,
Хмелем напував її щодня,
Щоб разом розквітнути і впасти.

1959

В МОЇМ СЕЛІ

В моїм селі цвітуть сади,
Звисаючи на хати.
І в кожній хаті, як завжди,
Стара чи юна мати.
Одна чекає:
Буде син
Чи доня...
Думи ніжні.
А інша жде — з годин, хвилини
Пасмує дні і тижні.
Вони немов нитки в тканні
Тоненького утоку:
Чекання дні нудні, сумні
На валикові року.
Було писав, та перестав.
Ні вісточки з Тагілу.
Не дочекалась.

Ій хреста
Вкопали у могилу.
А у сусіди:
«Ну, ходім.
На ніженьки, на нозі.
Упав?..
Нічого...»
З дому в дім —
І «люлі» на порозі.
В моїм селі сади цвітуть —
Проглянути не можна.
А матері по хатах ждуть
І ніжно, і тривожно.

1959

НА ВОВЧОМУ

Ось Чернеччина, Вовче і берест
Той, що я посадив у дворі.
Тут гукала бабуся:
— Ой нехристи!
Йди до церкви.
Вже сонце вгорі,
Бо сьогодні ж неділенька божа.—
Я на берег до Ворскли втікав.
І за гріх мій тернова горожа
Заганяла голки крізь рукав.
А при Ворсклі кущі шелюжини
Били в дзвони густих верховіть,
І гойдалися крони вільшини,
Зеленаві, дзвінкі, наче мідь.
Дзвін той був невимовно ласкавий,
Не такий, як з високих дзвіниць.

В нім осоки стрічки полоскали,
Вчились тьохкати підлітки птиць.
Дзвін дрімотний наводив на мрії,
На просторі дитячі думки —
Поки ключ журавлів не замріє
Й не розсиплеться мідь на шматки.
Літо соку з лопуцьків давало,
Розсипало в траві ягідки
І, на щастя, частенько, бувало,
Підганяло пліток під вудки.
Це на березі в нас.
А за лугом,
Де на пагорбах ліс і поля,
Небо падало біленим пругом
І кінчалась велика земля.
І хотілось добігти до бору,
Не таємно, а всім напоказ
Підійнятися на шпиль косогору
Й доторкнутись до неба хоч раз.

Я — на Вовчім.
Стою серед двору.
Вже тут матері, батька нема.
А на пагорбах смужечка бору,
Де ховається неба кайма.
Та при Ворсклі кущі шелюжини
Б'ють у дзвони густих верховіть,
І гойдаються крони вільшини,
Зеленаві, дзвінки, наче мідь.
Й манить знову добігти до бору,
Не таємно, а всім напоказ
Підійнятися на шпиль косогору
Й доторкнутись до неба хоч раз.

1959

ЛЮБЛЮ Я ЗИМУ УКРАЇНСЬКУ

Люблю я зиму українську,
М'яку, з легесеньким сніжком,
Люблю дорогу Підзінківську,
Яку сходив колись пішком,
Бо змалку був до мандр голінним.
Бувало, зранку, й не наїмсь,
А вже за слідом парокінним
Я заздрю чоботам чиймсь.
Вони виблискують на глабцях,
Юхтові витяжки міцні.
«На санях можна бути і в капцях,
Коли онучі вовняні.
А добрі чоботи для піших,
Щоб снігом литку не пекло»,—
Так думав я.
Але тепліше
Мені від цього не було,
Бо на ногах старі повстини,
На плечах клапті сіряка.
Та що мені!
За дві години
І так дійду до вітряка.
У вітряку нема нікого,
Завмерли жорна крижані.
І, боячись чогось лихого,
Я все ж лишався у млині.
Робив кубло з соломи долі,
Вкривавсь дрантям старих мішків,
Тоді збиралася поволі
У млин ватага козаків.
Усі високі і кремезні,
Несуетливі, мовчазні,
У них рушниці довжелезні,
Криві шабляки на ремні.

Вони питають в кошового:
— Либонь, уже помер від ран? —
І кошовий шепоче:
— В нього
В живого серце рве султан.
Ця мука тягнеться роками,
Бо в Байди серце як вогонь —
Лиш доторкнеться хто руками,
Вугілля сиплеться з долонь.
Не стогне Байда, а сміється,
Та все звертається до нас:
«Не плачте, діти, серце б'ється!
Я повернуся в добрий час!»

Скриплять на вітрі і морозі
Старі дверцята підвісні.
Почувся тупіт на дорозі —
Хтось мчить на доброму коні.
Шапки козацтво поскидало.
Чуби сивіють, мов туман.
І, наче світло запалало,—
Влетів до млину отаман.
Не отаман, а гетьман — в колі
Старих полковників своїх.
В очах його недавні болі,
А на устах щасливий сміх.
Він побратимів обіймає —
У них аж сльози із-під вій.
— Я знову з вами в ріднім краї,
На Україні дорогій! —
Це славний Байда Вишневецький
Живий з Туреччини утік.
Кунтуш розідраний стрілецький,
Тупим гаком пробитий бік.
На грудях рана.
То виймали

Поганці серце в козака.
Блищать із кремнем самопали,
При шаблі жилава рука.
Розповідає, як із лука
Убив турецького царя.
Довкіл веселі перегуки
Вславляють Байду-байдиря.
— Іще не час бенкетувати,—
Говорить Байда,—
У Царград!
Народ хрещений визволяти
Із-за султанських мурів, грат!
Де все козацтво?
— Там, у Січі.
— Нехай ідуть до байдаків! —
І вже відлушне по двічі
Звितяжна пісня козаків:
«Як ударим з гаківниць,
Гримнемо з гармати,
Блиснемо шаблями!
А чи пан,
Чи пропав —
Двічі не вмирати!
Гей, нумо, браться до зброї!»

Я прислухаюсь до пісень тих,
Вони стихають вдалині.
І чую голос:
— Цілий день ти
Отак просидиш у млині.
Іще замерзнеш.
В хату гайда,—
Дідусь над вухом гомонів.
Це він вночі казав про Байду,
Щоб я вечерять не хотів.
— Чекайте, діду, додивлюся...

— На кого?
— А на козаків.
— Іди додому. Як вернуся,
Ще розповім про чумаків.
Мерщій звертай на Підзінківську.
Та ти ж, дивись, не заблуди.—

Люблю я зиму українську,
В її снігах мої сліди.
Мое замріяне дитинство,
Мої мандрівки в цілий світ,
У Січ, в чумацтво, в турське здирство,
У млин із хати без чобіт.

1959

* *
*

Розпутані коні втікали
Від Одера аж до Дністра.
І коні в полоні бували?
Бували — така вже пора.
І люди страждали, і коні,
І навіть тихенькі пісні
Вмирили в страшному полоні,
В німецькій, чужій стороні.
І часто, йдучи до загону
З двора мовчазного села,
Я думав:
Сюди із полону
І пісня втекти не змогла.

1959

* *
*

Шумом врожайним, п'янючим
Повен, мов чаша, степ.
З сивої вдовоньки-тучі
Блиснув на небі серп.

Мабуть, вдова пригадала
Горбик в житах під кущем,
Серп золотий заховала
І заридала дощем.

Степ ще п'яніший у зливі,
Колос — важка голова.
Ранком проміння дбайливі
Дружно пішли на жнива.

День у жаркому зусиллі
Жне, аж іскриться яса.
А на солдатській могилі
Довго ще буде роса.

1959

СПАСИБИ, ДІДУ!

На Карпатах кінь підбився в мене.
— Мила нене!
Як же воно буде? —
Говорили співчутливі люди
На розбитім бомбами гостинці,—
Наших шкап давно взяли чужинці.—
А у мене куля у коліні,

Без коня ні кроку, ні півкроку.
Ковпаківці десь уже з пригорку
У бори спускаються, мов тіні.
І сказав тоді гуцул-коваль:
— Підкую я сивого конягу.
Ну, а партизана — у шпиталь,
Чи під кущ густий, чи під корягу,—
Днів за три догнав я свій загін,
Їдучи по невловимім сліду.
І тепер, як чую сталі дзвін
Від підків, кажу:
— Спасибі, діду!

1959

* *
*

Перепілка бігла по стерні,
Воїн мчався полем на коні,
І копитом — прямо на крило.
Заскрипіло ременем сідло.
Взяв солдат поранене пташа.
Не черства була в нього душа.
Та в цю мить догнали вороги,
Задзвеніли гони навкруги.
Він усіх п'ятох перерубав,
Але й сам посічений упав.
До грудей тулилося пташа,
Мов квилито:
«Ой яка душа!»

1959

НОВИЙ ДІМ

На розі бульвару і площі
Хороший збудовано дім.
В твердій зцементованій товщі
Є камінь і криця у нім.
А звівся у скорому строці
Він легко, мов з ліжка юнак.
У вишитій білій сорочці
Стоїть.

І стоятиме так
Літ сто, може, й двісті на розі
В каштановім срібнім цвіту,
Під тихим дощем, на морозі,
Пізнавши людську суету.
Народяться діти у ньому,
Зростуть у обжитім гнізді
Та й вийдуть із рідного дому.
І, може, спитають тоді:
— А хто закладав ці підмурки,
Хто поверхи зводив увись,
Гладенько рівняв штукатурку? —
Ніхто не згадає колись.
Та й нам пригадать неможливо.
Імення їм всім — леґіон.
Риштовання знято —
І злива
Обмила гранітний фронтон.
Вантажник дівчат чорнобрових,
Заляпаних в фарбу і лак,
Повіз по дніпрових дібровах
В зелений, співучий байрак.
На домі й одна не лишила
Імення свого — не з руки.
Нічого!
Оксанка, Людмила,

Наталочка, Галочка, мила,—
Напишуть з двора хлопчаки.
І, може, історик, на брилі
Знайшовши імення,
Цей дім,
Як зодчий, припише Людмилі —
Не буде помилки у тім.

1959

НА ЗБОРАХ

Сиджу на зборах комуністів,
Довкола чесні, прості люди.
Слова зухвалі, гонористи
Ніхто тут слухати не буде.
Від серця правду говори:
Над головою — прапори.

Край столу став тридцятилітній:
— Про що ж розказувати мушу?
Товариші, родивсь я в квітні
В той день, як Ленін...—
В чисту душу
Хлюпнула скромність.
— Не про це...—
І зашарілося лице.

— У комсомол вступав на рейді,
Коли ми входили в Карпати.
Тієї ж ночі в ожереді
Від ран моя померла мати.
А батько в таборі помер
Десь на Дністрі, коло Бендер.

Працюю нині комбайнером,
Заочно вчуся в інституті.
Вже маю сина піонера.
Та це, здається, не по суті.
Оце і все мое життя.—
І серця чуть жарке биття.

— Сідай,— сказав секретар строго.—
Чи є запитання?
Немає...—
Від сцени геть аж до порога
Вся зала руки підіймає.
Потис долоню бригадир:
— Ти комуніст, уже, Бобир.

Ти комуніст...
А мова йдеться
Про склад бригад на переджнив'я,
Про реманент.
Серденько б'ється:
«До цього дня дожив, дожив я».
У людній залі з-за плеча
Неначе голос Ілліча...

Де чув цей голос?
Не згадати.
В театрі, може?
Ні, десь ближче.
З'явилися поруч батько й мати:
«Та ти ж для партії малий ще.
Проте шануй ім'я батьків,
Як справжній син більшовиків».

Сиджу на зборах.
Благородні
Течуть, хвилюються думки.

«Повстаньте, гнані і голодні...»
З усіх країн робітники
Ідуть, стають плече в плече,
Як у вулкані, гаряче.

І видно, як в земних просторах
Сліди великої пори
Карбує час.
Сиджу на зборах,
Над головою — прапори.

1959

МЕДСЕСТРА

Над тихою Кончею, сонною Заспою,
Наче весняна пора,
До того пресвітла, що й сонця не застуге,
Йде молода медсестра.

Яким вона щастям сьогодні окрилена?
Може, кохання прийшло
В труді будівничім, у мандрах запилене,
Звівши юнацьке чоло?

Та ні, не кохання. Воно ще зустрінеться.
Рада того медсестра,
Що ходить, сміється, на сонечку гріється
Добра людина стара.

Недавно здавалося — серце зупиниться...
Шприц задрижить у руці.
Це піт чи сльозинка у нього на вилиці?
Сон а чи смерть на лиці?

У пору досвітню безлюдно на поверху.
Він в непритомі гука:
— Товаришу Ленін, нам шабель і пороху!..

— Може, йому молока...
Тепленького... свіжого?..—
Білі сухарики
В чашці мерщій натовче.
Надії згасали, мов ранком ліхтарики.
Що ж вона може іще?

Півсерця віддати? Сестра б поділилася.
Вчувши таке співчуття,
Натружене серце старече забилося
В ритмі здоров'я, життя.

І тому над Кончею, сонною Заспою,
Наче весняна пора,
До того пресвітла, що й сонця не застуге,
Йде молода медсестра.

1959

* *
*

Я люблю на ірпінським пригірку
Зустрічати швидкі поїзди.
І з вітрами в відкриту квартиру
Шепотіти комусь:
— Подожди...

Підожди, я з тобою поїду,
Ще не всюди бував на землі.—
Пробіжать по залізному сліду
І розтануть вагони в імлі.

І залишиться ніжна, тривожна,
Ще дитяча святковість путі.
Стане казкою стрічка дорожня,
Де горять дві кайми золоті,

1960-1963

---

* *
*

Страшного бачив я багато.
І не боявсь?
Бувало всяк.
Але ішов, бо був солдатом,
У кризі кляк,
Та не закляк.
І кривці вихлюпав добіса
В чотири рани,
А живу.
Не маю прізвиська гульвіси
Ї святим себе не назову.
Хотів зробити велике діло —
Іще й півділа не зробив.
Проте, коли любив, то сміло,
І тільки сміло не любив.

1960

ШКОЛА БАТЬКІВ

Привчав мене батько трудитись до поту,
А мати — любити пісні.
Спасибі вам, рідні, за щирю турботу,
Наука згодилась мені.

Своїми руками копав я траншеї,
Ходив мурувати тракторбуд.
І радий, що з піснею нині моєю
В роботу вливається люд.

Ровесники, друзі мої сивуваті,
Розумні батьки і брати,
Привчайте дітей працювати й співати,
Виховуйте в кожного серце крилате,
Бо їм наше завтра нести.

1960

* *
*

Чи почуваш старість?
Ніби ні.
Але коли уже про це питають,
Скажу:
Що роки швидше пролітають,
Ніж в юності здавалося мені.
Збагнуть не встигнеш —
Літо наймиліше
Розквітло, забуяло й одцвіло.
Це, може, тим, що діла стало більше,
Чи літ лишилось менше, ніж було.
І хочеться скоріше завершити
Все розпочате, що болить, як наріст,
В моїй душі.
Й частіше слово «жить»
На думку сходить.
Може, це вже й старість.

1960

* *

*

Я знаю, знайдеш ти маленьку радість,
А потім занудьгуєш, як завжди.
І все частіше буде хитра старість
Топтать до серця плутані сліди.
В підозрі друзі стануть ворогами,
Любимі книги пилом припадуть.
Ти будеш бачить в себе під ногами
Лиш сірий камінь...
Камінь, а не путь.
Казатимеш:
— Все — вічна суєта.—
Як страшно, коли втрачена мета.

1960

* *

*

Вітер над степом теплий, весняний.
— Звідки ти, вітре, з якого краю?
— З тихого Сяну,
З-над хвилі Дунаю,
Я у руці своїй келих тримаю,
Повний вологи.
Хлюпну вам під ноги,
Буде доволі пшениці і жита.
Зроду я звик із хмарками дружити,
— Чим тобі, вітре, за шумнії зливи
Люди заплачуть?
— Той сміхом щасливим,

Той піснею в полі.
Й цього мені досить.
Хай лиш не плачуть ніде, не голосять.

1960

НАВИЩО ПІСНЯ

Чи грім, чи тиша — нітельень,
А я не можу без пісень.
Навіщо ж пісня?
А на те,
Щоб легше брать усе круте
І неприступне у житті
На ще не звіданій путі.
Щоб чути відгуки луни
З тієї далеч-далини,
Куди ніколи не дійду
Своїм бажанням на біду.
Щоб знати іншого співця
І з ним об'єднують серця,
Хоч я не стрінусь з ним ніде,
Бо він своїм шляхом іде.
Потрібна пісня, щоб вона,
Ота, яка мене не зна,
Прийшла колись допомогти
Зіпхнути гору самоти.
Потрібна пісня в унісон
З майбутнім днем,
Що гонить сон,
Вбиває сон, але не час.
З піснями ширший світ в сто раз.

1960

ПАНЬКО ТРОЯН

Ой старий уже Панько Троян —
І зубів немає, і волосся.
Йде до кузні, зверне у бур'ян,
Задрімає там, де довелося.
Але завжди, як підкови гнуть,
Чи вганяти в копита вухналі,
З ранку і до ночі може бути
Дід при ділі, при гарячій сталі.
Ще в японську він коней кував
І не чув солдатської огуди.
Сам Будьонний чарку наливав
За його роботу.
Знають люди.
Каже:
— Підкую конягу так,
Що підкова к щастю не знайдеться,
Бо, гадаю, щасний той козак,
У якого кінь не підіб'ється.

1960

НА СВОІЙ ЗЕМЛІ

Як просто людина іде по землі,
По власному ґрунту іде.
Торкнеться теплом до сирої ріллі,
Родюче зерно покладе.
В жнива урожай подарує зерно,
А з нього — і хліб, і веселе вино.

Людина всміхається ранній весні,
Стрічаючи сонячний день,

Що в небо злетів на буланім коні,
Підковами злотними — дзень!
Та то ж не підкови,
То — в землю плуги.
О, скільки в тім дзвоні снаги!

Людина вже літня.
І пам'ять-ріка.
У неї по серцю тече.
Ось давня могила Ілька-ходака,
Шипшиновим вкрита кущем.
Ілько той по землю пішов до царя,
Надумав і рушив ні світ ні зоря.

Багаті сміялись:
— В Сибіру землі
Ще є на мільйони Ільків, —
А шевчик безгрунтний ходив у імлі
Щоранку до панських дубків,
Де шлях із Охтирки веде в Лебедин,
За ним — і Петро Малотин.

Соромились навіть один одному
Сказати, що тягне на шлях.
Проходили весни в вологім диму
По щедрих, не їхніх, полях.
Проходили весни, літа, а ходак
В село не вертався.
Пропав неборак.

Та ні, не пропав.
Повернувся тоді,
Як землю ділити ішли.
Шинеля та чоботи збиті, руді,
Наган випирав з-під поли,
До гурту пристав і на поле пішов:
— За це я немало стоптав підошов.

— А бачив царя? —
Запитали дядьки.
— Царя?.. Та нехай йому біс.
Я Леніна бачив! —
Тоді під гілки
Хтось нишком в терновник поліз.
Не вчули, як сухо тріщала трава,—
Про Леніна слухали добрі слова.

— Ось так, як із вами, я був з Іллічем,
І Ленін сказав, що земля...—
Та мову Ількову, мов гострим мечем
Хтось кулею зрізав здаля.

Ходак похитнувся, схопивсь за наган.
Не вистрілив. Мовив лише до селян:
— От саме про це й говорив нам Ілліч:
Щоб вільно ходить по землі,
По власній,— беріть її зразу...—
І ніч
Затьмарила очі Іллі.
Його поховали за панським гайком,
А поле назвали Ільком-ходаком.

Нагана узявши, Петро Малотин
Промовив:
— Рушниці набить!
Виходить, на сажень, чи то на аршин,
Не просто земельку ділить
Куркульську та панську.
Ділить назавжди! —
І стали селяни при зброї в ряди.

Ділили в тривозі, орали в стрільбі
І сіяли кров'ю не раз.
Відстояли в битвах всю землю собі

Назавжди, навік — не на час.
І вільно виходить людина з гайка
На зоране поле Ілька-ходака.
Виходить, всміхається ранній весні,
Стрічаючи сонячний день,
Що в небо злетів на буланім коні,
Підковами злотними — дзень!
Та то ж не підкови,
То — в землю плуги.
О, скільки в тім дзвоні снаги!

1960

* *
*

Нижній димок од кострища
Тепло цілує у губи.
Каже:
— Підіймемось вище,
Тяжко холодним і грубим
Жити на світі.
Зі мною
Будеш м'якіший од вати.
Стрінемось в небі весною,
Будем зірки обіймати
В тихім зітханні.
— Не хочу!
Краще я каменем буду.
Хай мене руки робочі
Десь покладуть у споруду.—
І розшумілися верби,
Ніби хотіли сказати:
— Каменем, димом — не треба,

Добрим і людяним стань ти.
Стань до роботи охочим,
Не до раптової слави.
Йди поможи серед ночі
Тим, що скиртують отави.

1960

* *
*

Над колискою в віконці
Хустка біла-біла
Все гойдалась,
Поки сонце,
Встаючи до діла,
Ситець праний не змінило
Золотим серпанком.
Нахилилась хустка біла
До колиски ранком.
І підскочила уранці,
Мабуть, від проміння.
В материнській колисанці
Надлюдське терпіння.
І любов така велична,
Що й кінця не знати.
Як життя, вона одвічна
І свята, як мати.

1960

НЕНАЧЕ НА ВОРСКЛІ

Купаюсь в Маріці,
Неначе у Ворсклі.
Такі ж над водою осоки пожовклі,
Густі верболози, як в нас, над Сагою.
І дівчина та, що я звав дорогою,
Іде по отавах, тихенько ступає.

— Оксано! —

Ні, інше ім'я вона має.

Хтось інший говорить їй ніжне: кохана.

Ліляна чи Гінка, але не Оксана.

Та все ж по Маріці, неначе по Ворсклі,

Пливу я за плеса, лозою порослі.

Виходжу на берег.

Стежина відома

Веде мене лісом, здається, додому,

Де стріне з порога, мов рідная ненька,

Усміхнена, добра болгарка старенька.

1960

* *

*

Поклала спати коло хати
Свого натомленого мужа.
Оце піти б та заспівати
З дівчатьми: «Ой не шуми, луже».
Не треба — надто голосиста,
Ще він прокинеться від пісні.
Взяла і скинула намисто.
Отак щоразу в ночі пізні.
Уже скінчилось дівування.

Хоча б скоріш родились діти,
Бо їй до самого світання
Дівочу пісню ніде діти.

1960

* *
*

— Наталочко, чуеш-но, любко! —
Гукав парубійко з гори.
Вона ж, закопилівши губку,
Втікала туди, де двори,
Де більше людей,
Бо у лісі
Їй страшно.
Ще й той легінець
Сидить на дубку чи горісі
І кидає в ноги чебрець.
Шепоче про вірне кохання,
Про те, що із дуба впаде,
Що довге її гордування
До смерті його доведе.
Було по шістнадцять годочків —
Аж смішно, яка там любов!
А й нині з горішин, дубочків
Вчувається:
— Буду з тобов..
Візьму тебе, викраду, любко! —
Тепер би сказала:
— Бери!..—
Мов згадка, біленька голубка
Злітає щодня із гори.
Звертаючи в гай, стрепенеться

Над тихим, зеленим селом,
Неначе торкнеться до серця
Минулого ніжним крилом.

1960

* *
*

Кине сонце перший промінь —
Ти очима улови,
Родить хмара пісню в гromі —
Тою піснею живи.
Задзвенить льодок на Ворсклі —
Оціни у нім кришталь.
Бо без цього плюсклі, плоскі
Роки будуть —
Жити жаль.
Бо без цього ввійде в звичку:
Наче бачив, чув усе.
А життя, мов буйна річка,
В кожній хвилі світ несе,
Новий світ
Новому вслід,
І щомить мільйони літ.

1960

* *
*

Розлилися гони пишними житами,
Забуяли повинню пшениць.
Ранішнє проміння довгими гнотами

Знизує намисто росяниць.
Вибігли сестриці, юні, кароокі,
В пісні діло весело біжить.
Вже, либонь, забули, що в степу широкім
Рідне серце татове лежить.
Наступила хмара,
Обірвалось діло,
Колоски шелеснули в степах:
«Ніхто не заплаче по білому тілу».
І з росою сльози на снопах.
«Не ридайте, діти,— серце шепотіло,—
Я за вашу радість і поліг».
Та не враз на полі відродилось діло,
Чорна хмара слалася до ніг.

1960

НА ДОЩ ЗАБОЛІЛИ РАНИ

На дощ заболіли рани —
Давно не було дощів.
Врожай половіє і в'яне.
Ходімо,
Не треба плащів.
За землю свою — лелітку
Хай кості болять — не журись.
Нехай ми промокнем до нитки,
В крові ми промокли колись,
Щоб з миром цей хліб уродивсь.

1960

НА СИНЯВІ

На Карпатах є село Манява,
Через нього Бистриця біжить.
На Карпатах є гора Синява,
На Синяві дівчина лежить.

Заросте могила сон-травою,
Забує папороті цвіт,
Я ж її стрічатиму живою
До кінця моїх тривожних літ.

А вона й на день не постаріє.
У своїй сімнадцятій весні
З'явиться, полине і замріє
На синявській синій крутизні.

І з грудей, мов папороті квітка,
Кривця просочиться в полотні.
На Синяві я лишив лелітку
На найвищій в світі крутизні.

1960

КОЛИСКОВА

На колиску бильця
З явора тесались,
Щоб, немов на крильцях,
Доня колисалась.

На тонкі вервечки
Конопельки пряла.
Спи, моє сердечко,
Поки діла мало.

Виростеш, сама ти
І вервечки, й бильця
Будеш лаштувати —
Довго не поспитися.

А заснеш, розбудить
Чи синок, чи доня.
Хай щасливе буде
І твоє безсоння.

1960

А МОЖЕ, И СПРАВДІ ЧУДО

В Охтирці є друкаренька малепька.
Коли ідеш зі станції вночі —
Там світиться.
І ниточка тоненька
Від лампочки вплітається в корчі
Старих дерев над річкою мілкою.
Я зупиняюсь, проминувши міст,
Послухати, як мудрою рукою
Машина тче життя нового зміст.
Я бачив і ротатори могутні,
І лінотипів сковані ряди,
Та в цій друкарні є щось незабутнє —
В дитинстві ще тягло мене сюди.
З бульвару вниз, прикритий бур'янами,
Я підбігав і грів щокою скло.
Папір білів гречаними ланами,
Папір,
Якого в мене не було.
І стукала машина не в друкарні —
В гарячих скронях стукала вона.

А поруч у тістечковій пекарні
Текла до печі річка медяна.
І пахло так, що навіть молочаї
Ковтали слину свіжої роси.
А я стояв, уважний до відчаю,
Дивився, як гойдаються паси,
Як відкладають пальці дерев'яні
Іще не зшиті наші букварі.
Здавалось чудом все, що у друкарні,
І здавалися богами друкарі.
«Ми не раби.
Раби не ми»,—
Кричали
Мені в вікно летючі сторінки.
Зі станції, непаче до причалу
Дитинства, я іду через роки.
В леваді та ж друкаренька маленька
Стоїть собі замріяна вночі.
Там світиться.
І ниточка тоненька
Від лампочки вплітається в корчі
Старих дерев над річкою мілкою.
Так ось воно, те чудо із чудес,
Що б'є по шпальтах мудрою рукою,
Підводить ніж і опускає прес.
А може, й справді чудо?
Справді, справді!
Не мав би я великої судьби,
Коли б оця друкаренька в леваді
Не кинула пробудженій громаді
Вкарбоване у вік:
«Ми не раби».

1960

* *
*

Знов наснились батько, мати.
Прокидаюсь у тривозі.
Вже немає навіть хати,
Де стрічали на порозі
Сиві рідні.
Два горбочки
В вишнику на кладовищі.
Як у всіх, хрести-дубочки,
І за всі вони не вищі.
І ніколи тут не стануть
Обеліски мармурові.
Дві могилки ці розтануть
У земній холодній крові.
Та довіку снитись будуть
Батько й мати біля дому,
Поки серце не остудить
Кров земна мені самому.

1960

СУМ СТАРОЇ КОВАЛИХИ

Мащини руйнують село —
Тут згодом розіллється море.
Змішалися радість і горе,
Яких ще в житті не було.

Стоїть Ковалиха стара,
Причілок обнявши руками,
І плаче за тими роками,
Де сліз — як води у Дніпра.

За тим, що її чоловік,
Убитий махновцями в Балті,
Не піде із сіттю в потік,
Який засиніє при хаті.

А може, того, що синок,
Загиблий в Берліні, не гляне,
Як грають в степу океани,
Де сунув пливучий пісок.

Чи, може, за потом отим,
Який розволожував глину,
Коли до цеглини цеглину
Тулила над полем пустим,

Щоб хата біліла з двора.
Ридає стара Ковалиха,
Бо тяжко і в радість від лиха
Іти, як минає пора.

Новий її дім привіта
На теплім кленовім помості,
Та завжди пливтимуть літа
Минулі із дна глибокості.

Обсядуть її в самоті
І будуть ділитись печаллю,
Аж поки у сні, в забутті
Чайками не згинуть за даллю.

1960

* *
*

Ви бачили, як рута проростає
Через гудрон або гранітну брилу?
Пагінчик! А якенну має силу!
Великий мур прадавнього Китаю
Прорвали не загарбницькі полки,
А тихі трави, трави і квітки.
Ось фронтовий фашистський танкодром,—
Його не згризли «тигри», толу бури.
Дивлюся я: підводиться ребром
Бетон, рвучи залізо арматури.
Неначе хтось домкрат багатотонний
Підвів ізнизу й пне стальним грибок.
Який домкрат?! Пагінчик животворний
В щілинку гульк — і випрямивсь ривком.
Він був малий, але завзятий, дужий —
Початок рути буйної чи гаю.
Живе, нове завжди перемагає,
Коли воно до сонця не байдуже.

1961

БАЧУ НОВІ ВЕРХОВИНИ

Я бачу нові верховини
На Волзі, в тайзі, на Дніпрі,—
Вони у натхненні людини,
Вони у майбутній порі.

З роками встають високості
На сотні, на тисячі верст,
Куди не загляне і в гості
Найвища гора Еверест.

І з тої нової вершини,
Немов з перевалу гори,
Замріють відроги, грядини
Незнаної далеч-пори.

І знову мета, як зірниця,
Засяє за межами гін
І також покличе трудиться,
Прискоривши взятий розгін.

Зупинки не буде й години
За двадцять, за тридесят літ,
Бо завжди нові верховини
Новий відкриватимуть світ.

1961

ГОЛОС ДО ЗЕМЛЯКІВ ДАЛЕКИХ

Понад світом рідна пісня лине,
Окриляє світлі почуття.
Це співає славна Україна,
Та земля, зелена, солов'їна,
Де твій рід почав своє життя.

Зашуміла ніжно яворина
З верховин до синього Дніпра.
Це про тебе дума Україна,
Та земля, зелена, солов'їна,
Де бажає всяк тобі добра.

Грає в небі згряя журавлина
І в промінні залишає слід,
Це синами горда Україна,

Та земля, зелена, солов'їна,
Де свободу виплекав твій рід.

Хай тобі полюбиться країна
В далині від рідного тепла,
Але в серці буде Україна,
Та земля, зелена, солов'їна,
Що тебе любов'ю сповила.

1961

ОЙ, ГАНЬБА!

Вночі і вдень скрипить стара верба,
При ній не раз точилась боротьба
І падали прострелені у груди
Якісь уперті, невідступні люди.
Одного разу дівчину завзяту
Спалили, на вербі оцій розп'яту.
— Ганьба запродавцям!
Нехай живе Україна!
Радянська наша славна

Батьківщина! —

Так дівчина кричала на кострищі,
Аж поки не розтала в попелищі.
З тих пір стоїть опалена верба
Та все скрипить, мов каже:
«Ой, ганьба!»
А проти неї в хаті серед слив
Живе отой, що дівчину спалив.

1961

СПОМИН ПРО ЦІОЛКОВСЬКОГО

Пригадую Калугу тиху, сонну,—
Мені тоді було сімнадцять літ,—
Там Ціолковський думав про стогонну
Ракету, щоб її — в космічний світ...
І думка та чудесною здавалась
Мені в мої сімнадцять мрійних літ.
Що там змінилось, що за роки сталося
В Калузі?
Я не знаю — згинув слід.
Але коли Гагарін із Титовим
В ракетах облетіли вишній світ,
Дід Ціолковський встав у згадці знову,
Було йому — немов сімнадцять літ.

1961

ГОРДА

Має біла торба
Через яр,
Йде дівчина горда
На базар.

А у торбі кошик
Полуниць.
— Стий, моя хороша! —
Каже Гриць.

— Прогуляймося, може,
До води.
— Горда я, не можу,
Не веди.

— Дай хоч полуницю,
— Сам бери.—
А на ній спідниця —
Пілок три.

А на ній хустина —
Цвіт шипшин.
— Гордая дівчино,
Не спіши.

Зупинилась горда
У ярку.
Спорожніла торба
В холодку.

Торба з пів-оклунка —
Геть пуста.
Та від поцілунків —
Жар-уста.

— Вір, мій милий Грицю,
Горда я.
Винна та водиця
Ручая,

Що мене спинила
У ярку,
Квіти, що манили
В холодку.

Ще скажу причину
Без жалю:
Горда я дівчина,
А люблю.

1961

* *
*

Хмара закрила півнеба.
— Милій,— сказала,— не треба
Лиш на півсерця любити.—
Весни несли оксамити,
Гони піднявши на руки.
Скільки тих років розлуки,
Скільки стежинок шукання
Повного в серці кохання.
Я повернувся до тебе.
Осівню хмарилось небо,
Видно лиш цятку сузір'я.
Дзвінко тоді на подвір'я
Впало продавлене скельце
Шибки. Було мое серце
Повне й гаряче, як сонце.
— Треба заскрити віконце,—
Ти шепотіла,— бо осінь.
Щось мені холодно, босій,
Швидше ходімо до хати.
Де тобі, любий, послати?

1961

«ЗАПОВІТ»

До мене раптом підійшла уява:
Над касою з верстаткою в руці
Стоїть друкар.
Давно вже спить Полтава,
А він бере метал при каганці,
Й на літерки течуть старечі сльози.

Либонь, зіниці витруїв бабіт.
О ні!
В очах рвучкі пробігли грози —
Це душу переповнив «Заповіт».
«Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани...»
Схилився до стіни.
Легені обриваються поволі.
Сухоти. Все ж у жилах тишини
Ритмічно б'ється пульс:
«ши-ро-ко-по-лі».
Важка строфа хитнулась на долоні,
Ударилась об стіл, і загуло
Вночі, у невсипущому безсонні
Усе, що в серці гнівному жило:
«Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте» .
Іще строфа. Каганчик загасає.
Підлити гасу?.. Підійняти гніт?..
І чути голос: «Відпочинь, Ісаю,
Стомився ти на гонах трудних літ».
Хто може так ласкаво? Не збагнути.
Чоло високе, мудре... Це ж поет
Ввійшов і став при касі:
«п о м ' я н у т и » —
Бабіту стук. Не стук, гримучий лет.
А добрий голос: «Незабаром нові
З цих літерок-зерняток проростуть
Слова революційні в нашій мові.
Тож відпочинь. Бо завтра знов у путь
За вольними, звитяжними словами,

В яких свинець друкарень і повстань
До бою встане. Щасними жнивами
Те завтра прийде в полум'ї світань».
О завтра!

Впали дві тоненькі шпони,
Погас на касі тьмяний каганець.
Напомацки набрав металу тонни
В рядочок: «т и х и м с л о в о м» —
І кінець.

Приліг друкар,
Йому вже не вставати,
Як завжди, із верстаткою за світ.
Юнак уранці винесе на шпальти
Його останнє, слово — «Заповіт».

1961

У ТИШІ БІЛОЇ НОЧІ

Ми йдем з Прокоф'євим по місту,
Чомусь незвично мовчазні,
У білу ніч, у ніч пречисту,
Що лине в стіни кам'яні,
Мов світла повінь.
Чим він повен,
Мій друг чудесний, Олександр?
Чи посилає згадки човен
В краї своїх юнацьких мандр?
Чи уявились барикади
Ось тут, де вулиці розгін?
А чи почувся в час блокади
Ночей залізних грізний дзвін.
Ми йдем, де навіть камінь дикий
Несе історію саму.

— Тут жив, творив Тарас Великий..
Тут треба пам'ятник йому...—
Промовив друг.
І знов навкруг
Лиш біла ніч та мудра тиша,
Яка сталені сплетіння дуг
Віки над водами колише,
Яка до Пушкіна схилялась
Аж поки вигляне зоря,
Яка, ридаючи, кохалась
В пекучих думках «Кобзаря».

1961

НІЧ ПОЕТА

— Так, не розквітаюся ніколи
Я з тобою, неласкава доле,
І в житті нічого не зміню.
Лютий біль давно у серце коле,
Та не кину я святу борню
За свободу.
До мого народу
Й вісточка не дійде з чужини?..
Ні, не так! Ідїть, погані сні.—
І Шевченко вибіг із казарми.
Скрїзь палають тюрми, палї, ярма,
Навїть трон державного царя,
Так здалось поетові. Зоря
Підїймалась полум'ям з Арала.
Ні, надїя віша не вмирала.

1961

«КОБЗАР»

Книжки мої, ви подруги прекрасні,
І пристрасні, й глибокі, як життя.
Нові і давні — всі мені сучасні,
І через вас я бачу майбуття.

Беру «Кобзар», як світу сотворіння,—
Його я знав іще до букваря.
Це мати неписьменна за начиння
Купила на базарі «Кобзаря».

Вона начиння дві зими в'язала —
І віддала за книжку.
З тих часів
Мені святими тая лава стала
І той куток, де я за книгу сів,

Де відкривав людські великі долі.
Радів за них, печалився, страждав,—
Кував мечі із Гонтою в stodолі
І ГОЕЛРО із Леніним складав.

Тепер, коли і сам пишу я книги,—
Понад усе болить мені за те,
Аби перо не стало стержнем дзиги
У грі пустій, бо йдеться про святе,

Де слово повне правдою земною
І силою народу-трудоаря.
Аби завжди стояв переді мною
Шевченків образ — геній «Кобзаря».

1961

КОЛИ Я В КИЇВ ПОВЕРТАЮСЬ

Цикл

I

Вертаюсь в Київ не байдуже —
За домом я скучаю, друже.
Та, мабуть, більше, ніж за домом,
Скучаю знов за невідомим,
Що завжди манить далиною
В отой незнаний хутірець,
Який в хатинах за Десною
Скарби ховає злото-серць.
І я, зустрівши друзів давніх
І пригорнувши любий рід,
В думках шукаю перебрід
До тих скарбів незнаних, дальніх.

II

Я повертаюся у Київ
Із Канева на палубі.
Зелено-бронзовий Батиїв
Лежить шолом на пагорбі.

Та не в Батиїв гай рушати
Мені душею звелено.
Хай діткам нашим сиплють шати
Росинки-зорі в пелени.

Піду я знову до Шевченка
Натхненний, як і в Каневі.
Не гайдамацька сталь-свяченка
Осліпить очі панові.

Не помста лютому цареві
Петлю на шиї вив'яже.
Скажу я ніжно Кобзареві:
— Твої думки збулися вже.

Вони із плідної зернини
Зросли й розквітли зелено
На щедрих землях України,
Ощасненої Леніним.

Квітує кожна борозенка,
В майбутнє наше глибиться.—
Прийшов.
Стоїть Тарас Шевченко,
На рідну землю дивиться.

І наче каже:
«Думи мої,
Квіти мої, діти».
А Київ піснею вирує,
Пірнаючи у літо.

III

Я в рідний Київ повертаюсь.
Бульвар Шевченків гомонить
Про ту уже не дальню мить,
Коли набухла соком зав'язь
Плодами світ обагрянить.
І я іду через бульвар,
Спинаюсь там, де у граніті
Стоїть Ілліч в мінливім світі,
Віддавши людям щедрий дар
Ясного генія і серця.

І що не раз мені здається,
Коли я в Київ повертаюсь
І з рідним Леніним вітаюсь,—
Він інший...
Інший кожен раз.
Неначе сам натхненний час
Щось додає різцем в граніті.
Ні, все незмінне в моноліті.
Це я зростаю у любові
До Ілліча,
Це я міняюсь,—
Знаходжу риси нові й нові
У нім,
Як з мандрів повертаюсь.

IV

Прибув я до Києва ранком,
Тоді, як обірвані сні
Зливаються з білим серпанком
В рожевім галуззі весни.
Замріявся я, задивився —
І чийсь недобачений сон,
Мов спомин тривожний, з'явився.

Підскочив до неба перон
І рухнув, цегляно-кривавий.
Над ним бомбовози пливуть.
З бетону чуб дроту іржавий
Розкинувся прямо на путь.
По ньому проходять вагони,
У кожному стогін і жаль.
— Чого розходився, Платоне?
— Мене коли вже у шпиталь,
То в Київ!..

— Не можна, і кришка!
— Мерщій! Бо застрелю! Скидай!
— Ну, скатертю, брате, доріжка,
Як виживеш, звістку подай.—
Виходять вагони із виру,
Стрибаючи, мов по грудках.
І смерть підіймає сокиру
У кволіх, байдужих руках.
Безлюдно у чорнім вокзалі,
В підвалах сидять патрулі,
Хуртеча змітає печалі
В розранені груди землі.
А той — біля колій, живий ще,
Лежить, мов дитя в сповитку.
Фугаска злорадливо свище
Востанне йому на віку.
А воїн лежить при пероні,
Не чує розлючених бомб,
Стискає палаючі скроні,
Сніжком охолоджує лоб.
— Спасибі за зустріч ласкаву,
Мій Києве!
Друже, здоров! —
Гукає.
І Київ заграву
Несе до рожевих дібров,
До ранків співучих, погожих.
Це справді вже спогад, не сон.

То ж я біля колій на ношах
В дротах арматури...
Перон
Шумить, розтікається людно
У білім серпанку весни.
Тривожне, засни непробудно,
Не рвись в недобачені сні.

V

Він перший у Київ пробився на танку —
 Його Шолуденком звали.
 Він прагнув зустріти свою Наталку,
 Якої давно не стало.
 Є мати.
 З її горьового серця
 Колись зацвіте калина.
 Синочок по розраних вулицях рветься —
 І, з танком зірвавшись, гине.
 Схиляється мати низько-низенько
 На синів звитяжний слід.
 У брилі гранітній від сліз борозенка
 На тисячу верст і літ.

VI

З вокзалу в станцію метро
 Я ескалатором спускаюсь
 І їду глянуть на Дніпро,
 Коли у Київ повертаюсь.
 Підземний шлях!
 Яке добро!

Й забути можна, де ти є —
 В Москві? У Лондоні? В Парижі?
 Але у Києві своє
 Дихання у підземній тиші,
 Воно свої нитки снує.

Снує з легенького проміння
 Від мідних літер:

«Арсенал»,
Від того сизого каміння,
Яке дробилось на креміння
В козацький кріс і самопал.

Воно з Шевченкового зору,
З очей Франка, Сквороди,
Що проводжають нас угору
В ранкову, у робочу пору
Щодня на подвиги-труди.

Воно снує із кіс русявки,
Що тут розводила вапно
Чи мила ці дубові лавки.
Кияни любі і киянки,—
З усього рідного воно.

VII

Я повертаюсь в Київ із Полтави.
Вона мов опік в серці з давніх пір.
Бо в ній не те, що житла, навіть трави,
І лепеха над Ворсклою, і бір —
Усе горіло.
Попелом куріло,
Неначе із вулкана, з-під землі.
Німецький гицель поглядом горили
Шукав чогось в задушливій імлі.
Як помічав неспалену капличку,
А чи хатинку хворої вдови —
Мерщій каністру в руки, запальничку —
Й туди — через підмурки та рови,
Минули роки.
Вулиці новенькі
Новими перехрестями злились.

Я славлю юні рученьки маленькі,
Дівочі руки!
Це вони у вись
Підносили мережані будинки —
Кутки жадані затишку й тепла.
Та жаль мені до кожної цеглинки
Полтави, що в пожежі полягла,
Коли б до неї цю —
То дві Полтави
Були б тепер — стара і молода,
Як мати й доня.

Дарниці заграви
Дніпрова заколисує вода.
Неначе диво, Дарниця з'явилась,
До простору безмежного рвучка.
Не відродилась вбита —
Народилась
У Києва щасливого дочка.
Її плекають теж дівочі руки
На всю свою щедротну юну міч.
Мов мирний дар, із Дарниці на луки
Нових світів сто тисяч сяє в ніч.

VIII

Минуле, сучасне, майбутнє,—
Як прадід, як батько, як син,—
Усе тут живе і присутнє,
Ось дядько кричить:
— Карасин!,—
Поставивши повну бляшанку
На брилу із написом:
«Дарь»,

Колгоспник ховає у шаньку
У «Біблію» вшитий «Кобзар»,
Квасолю з німецької каски
Вдові висипає вдова.
Андріївська церква, мов з казки,
Підводиться вічно нова.
І тільки бабуся єдина,
Сплакнувши хустині в ріжок,
Шепче:

— Була Десятинна,
Святиня,
А нині — торжок... —
Святиня!
Ви праві, бабусю.
Тут витязі київські сплять.
Торжок заklubочився в русі —
Два «юнkerси» місто бомблять.
Та це лиш на мить.
У буфеті
Пішов по кружках чортопiк.

Кінчався страшний сорок третій —
Надтисячний київський рік.
Кінчався...
А тому ялина
Цвіла пелюстками порош
У срібних стрічках серпантина
З фольги конденсаторів «бош».

IX

Везу додому дружній дар
Від книгаря із Індії —
Новий настінний календар,
Де дні стоять у лінії.

Над ними Леніна портрет
В вінку із квітів лотоса.
А за вікном — ракети лет
Довкіл старого глобуса.

Пучечки житніх колосків,
Там серп і молот схрещені.
Це календар нових років,
Які у нас завершені.

І в Індії вже на порі
Вони над кожним племенем —
І тим стоять в календарі
Ці дні, ці роки з Леніним.

х

Я повертаюсь в Київ після довгих
Морських гримучих миль і миль
звичайних,
Після розкішних і безбожно вбогих
Кафе, духанів, трапезних і чайних.
Після облич усіх відтінків шкіри,
Після очей щасливих і печальних.
Я завжди повертаюсь повний віри
З країв близьких і неймовірно дальніх.
Я вірю в те, що душ прямих і добрих
На світі більше, ніж зірок у неба,
Не кволих душ, а пристрасних, хоробрих,
Яким всього багато нині треба.
Достатку треба,
Справжньої свободи
На всій землі для інших і для себе.
Ім треба мати суходоли, води,
В космічний світ відкриті просторі входи,
Лиш у війні немає в них потреби.

Коли я в Київ повертаю
З чужого й нечужого краю —
В моєму серці щось бентежне
Зринає вже за сотні гін.
Внизу Дніпро.
Він обережно
Тече за часом навздогін.
Тим обережно, щоб могилу —
Козацьку славу — не підмить,
А чи вербичку — доню милу —
Не потривожити й на мить,
Бо сиза доня любо снить.
А може, щоб не зрушить тичку
На бережку під трухлим пнем,
Де ляже греблі біла стрічка,
Розшита сталлю і вогнем.
Тече Славута рукавами,
Від круч звертає до луки.
Він щедрий, добрий разом з вами,
Мої сердечні земляки,
Що Україною назвали
Цей дивний край в садах, полях,
І чудо-Київ збудували,
І з зір сплели Чумацький Шлях.
Могутній лайнер «Україна»
Чумацьким Шляхом з-за Дніпра
Легенько лине, мов пір'їна,
І вже земля.
О земле рідна,
Ти подих ласки і добра.

XII

Я повертаюсь в Київ із державки,
Уславленої сиром і тюльпанами.
Чому ж це образ Лесиної Мавки
З поліськими болотними туманами,
А не красунь фламандської олії,
П'янок і повних, мов з вином сулії,
Я бережу у згадці.
Що мені фламандці
З достатками своїми через край!
Коли отій худенькій полонянці
Глухе село над Убортю Букрай —
Найбагатіше в світі.
Всю державку
Вона б за те озерце віддала,
Куди ходила влітку на муравку
Й під вербами вербичкою росла.
Її з Полісся вивезли малою
І на чужій залишили землі,
Вона б могла зрости лихою, злою,
Та, мабуть, Мавки не бувають злі,
А лиш печальні.
Ой які ж ви дальні,
Які близькі ті очі-озеречка!
Я чую через вигуки прощальні:
— Скажіть про мене дома хоч словечко!

XIII

Коли я в Київ повертаюсь
З мандрівки, з довгої розлуки —
Зірчастий лист беру на руки,
Кленовий лист,

Із ним вітаюсь
І наймиліші чую звуки
У тім пожовклому листочку.
Він по голівці гладив дочку,
Русявокосу і кирпату,
Лягав на вишиту сорочку
Моему брату.
Шепотів
Листок довірливий,
Що влітку
Ти відставала від гуртів
Товаришок, моя лелітко.
В жазі заспраглих почуттів
І орнула к серцю свіже листя.
А я тоді в краю вогнистім
Шукав небачених світів.
Мені всміхалась Нефертіті
Через багато тисяч літ,
А ти, либонь, одна на світі
Несла в собі мій теплий світ.

XIV.

Я в Київ повертаюся з плавби,
Китовий вус у мене в чемодані,
Морські зірки, коралові гриби,
Добуті у Індійським океані.

Китовий вус із пасмами внизу,—
Дивлюсь на нього ніжно і тривожно,
Немовби з ним печальне щось везу,
Із чим уже розстатися не можна.

Я чув про полювання на китів
Ще в Охтирськім нашім дитбудинку,
І риб'ячого жиру не хотів
Ковтнуть не те що ложку, а й краплинку.

Я навіть плакав нишком в самоті
І проклинав мисливців-капітанів.
— Китів поб'ють,— я думав,— і в житті
Не бачити мені морських титанів.

І буде сумно в Арктику пливти
Чи в Антарктиду рватись крізь бурани,
Коли ніде не стрінуться кити,
Не понесуть над хвилями фонтани.

Я виріс і змужнів уже давно.
Люблю мандрівки з довгою плавбою,
Проте зринає думка все одно,
Коли у морі бачу китобоя:

— А сумно буде в Арктику пливти
Чи в Антарктиду рватись крізь бурани,
Коли ніде не стрінуться кити,
Не понесуть над хвилями фонтани.

XV

Я повертаюся у Київ.
Довкіл вирує сніжна січа,
Поміж заметів і завіїв
Блукає вогник новоріччя.
То, мабуть, вийшло звідувати
Мое дитинство безчобітне
І, не потрапивши до хати,
Полями плентається, бідне,

Полями, вовчими ярами,
Слідком волочачи онучки.
А йшло воно до хат з дарами,
Несло зерняток повні пучки,
Несло найкраще побажання:
«Роди вам жита і пшениці!»
Не донесло.
Тремтить в блуканні,
І зірку гасять сніговиці.
Не донесло?
— Спинись, шофере.
А що там блимає у хвижі? —
Дивлюся —
Юні піонери,
Узявши зірочку на лижі,
З моєю піснею в село,
Мов пісня, линуть.
Донесло.

XVI

З Асканії-Нової в Київ
Везу я не злото снопів,
А срібний жмуток самосіїв —
Далеке дівоцтво степів.
Це тирса.
Вона русокоса
Така ж, як і перша дочка
Земель цих,
Що бігала боса
В морози стрічать козака.
Простоїть з ним ніч — та й байдуже,
А пісня про те на віки.
О пісне, червоная руже,

Гарячі твої пелюстки
Ще довго цвістимуть у полі,
Бо з пісні не викинеш слів.
І слава козацької волі
Не стихне у гонах полів,
У тирсі,
У житі високім,
У споминах добрих людей.
Жмуток степової осоки
Ласкаво припав до грудей.

XVII

Я повертаюсь в Київ.
На пероні
Стоїть в чуднім бушлатику маля.
І тягнуться пушиночки-долоні
До чемодана,
Мов до корабля,
Який проплив по Тихім океані
І повернувся знову на Сирець.
А що привабне в тому чемодані?
Замок бляшаний?
Може, ремінець?
Чи кутики зачовгані до блиску?
Та ні, щось більше в оченьках-зірках!
Либонь, жага у нас іще з колиски,
Яка зове кудись — аби не близько,
Аби не по затоптаних стежках.

1961—1962

ЛЕБЕДИНИЙ ЛЕТ

Олександрові Корнійчукові

Я не знаю, чи співає лебідь
Перед смертю.
Але він співа..
Нерухомо станьте коли-небудь,
Як над вами лебідь проплива.
Рип та рип — з рипінням шкуратяним
Він махає білими крильми.
І мисливці — «злі островитяни» —
Іншими стають тоді людьми.
Рип та рип..
А чуються не рипки.
Над рікою в струни комиша
Вдарить вітер,
Залунають скрипки,
І Чайковським сповниться душа.
І в уяві з'явиться четвірка
Лебедят казкової краси,
Ніби то здійсмається на гірку
Юність ваша в спалаху роси.
Чи найперший ніжний поцілунок,
Котрий не зазнає забуття,
Чи натхнення творчого відлунок
У кінці великого життя.
Очі вгору — там широкі крила,
Білі, мов знамена чистоти.
Рип та рип..
Яка ж до болю мила
Пісня, в котрій родяться світи.
Довго-довго лиш вона єдина,
Відігнавши пристрасті малі,

Буде в серці.
Пісня лебедина,
Щасна мрія в часу на крилі.

1962

ПЕРША ПЕРЕМОГА

Колишній богунець Парася
Виводив загін чималий,
Що вчора лише згуртувався.
— Хлоп'ята,— промовив старий,—
Уже побіліло на сході,
До ранку у ліс не дійти.
Тримати гвинтівки на зводі,
Сліди за собою мести.
Не лізти в петлю головою.
Я лазив... Нелегко було.
Ми підемо прямо на Лою
І з ходу захопим село.
Там німці, поліція — знаю.
Є танки, гармати... Так що ж! —
І вчувся від краю до краю
Хлоп'ят необстріляних дроз.
На танки, гармати і міни
З гвинтівками?..
Як же?..
Куди?..
Та про перемоги у війни
Легенди складали завжди.
Село захопили.
В загоні
Лишилося вісім зі ста.
Парася їм тиснув долоні:

— Цей бій — наших душ висота!
У чім висота?
В перемозі,
Орли мої славні, сини!
Попадали хлопці в знемозі,
І кожен почув з тишини,
Що кличуть оті дев'яносто,
Яких і сховати не змогли.
Хоча б на лопату, не товсто
Прикидати їх.
А тили?!
Та де ті тили в партизанів?
Самі вони завжди в тилу.
Останній патрон у нагані,
Гвинтівки ковтають імлу
Своїми стволами пустими —
Заряди розстріляні всі.
З нас кожен ще довго нестиме
Бинти, обважнілі в росі.
Яка ж перемога у чорта!
Розвидниться — лізь в ожеред.
Парася командував:
— Рота,
Повзводно — за мною вперед! —
Аж смішно, коли б не печально —
Вісьмірка повзводно іде.
Парася мугикав:
— Тотально
Тепер ми їх вріжем хоч де.—
Що значить «тотально» — не знали
Хлоп'ята, та, мабуть, і дід.
Скрізь месницька сила скресала,
Рвучи окупації лід.
За місяць і справді в загоні
До роти при зброї було.
— Поротно іти в батальйоні! —

Команда.
І рипне сідло.
Пішли й батальйони-герої,
Вже брали не села — міста.
Парася ж казав:
— Ось у Лої
Був бій!
Наших душ висота!
А це лиш на раз прикурити.
Дивізійка пльова пливла
Додому, на фронті побита.
При Лої — ото, брат, діла! —
Йї тоді, як водив за собою
Шість тисяч на битви-громи,
Парася пригадував Лою
У маршальськiм колi восьми.
А ті, підіймаючи зброю
Мов жезли,
Казали щораз:
— Сумна перемога у Лої
Священною стала для нас.

1962

ДУБИ У ЧОТИРИ ОБХВАТИ

А навіщо дуби нам в чотири обхвати?

Валентин Бичко

А навіщо дуби у чотири обхвати,
Як отой, що при Хортиці має гілками
Літ сімсот уже з гаком?
Струхлявіли хати,
В котрих кремiнь Сiрко спочивав з козаками,
Розгрібаючи думи гарячі, мов присок,

Про заламану долю своєї України.
І на зло ворогам він фортецями висік
Краєвид січовий.
Вже не стало й руїни
Від фортець кам'яних —
Грає море на них.
І стежки, де гасало кріпацтво повстало,
Підіймаючи скіски криві коліями,
Щоб на рідній землі хоч півправди настало,—
Протекли ті стежки у Дніпро ручаями.
Та й пізніші сліди із ріллею злилися.
Не пройдешнім —
Прийдешнім живуть покоління.
Все ж як падав з коня таращанець Орися,
То прохав поховати дубам під коріння.
Бо народний герой не боїться нічого,
Крім того забуття, що спішить опадати,
Мов дрібненький пилок на славетну дорогу.
Тож нехай прадуби у чотири обхвати
Не дають нам забути
Те, що гріх забувати.

1962

* *
*

П. Вершигори

Навіщо думать про війну —
Ймовірний тільки мир.
А як забути сатану?
В який бездонний вир
Жбурнути спомини оті,
Де кров, огонь та ржа

І де на кожному путі
Лежить чиясь межа
В житті.
Ні, треба про війну...
Бо тиша забуття
Розбудить злого сатану.
Тоді межа життя
Усю планету перетне
У атомнім чаду.
Хіба спокійно той засне,
Хто знає про біду.
А я те знаю,
Знаєш ти,
Хай знають і сини,
Що можна мир оберегти
Лиш пам'яттю війни.

1962

ВІДГОМІН БОЛЮ

Човен був із течею —
І втопилась дівчина,
Що з гори Чернечої,
Молода, невінчана.

Що зросла сиріткою
В панщині-пропашині
І розквітла квіткою,
Мов троянда в хащині.

Та дівчина була остання втіха,
Остання пісня вигнанця Тараса.
Потрухла хата, з крокв опала стріха,
І стежка диким хмелем заплелася.

Лишилася одна нехитра згадка,
В якій і ймення стерлося дівоче.
Колись отут була вербова кладка,
Де човен місяцем гойдався серед ночі.

Він відпливав удосвіта. І коси
По вітрі маяли, і жеврілися губи.
А на горі поет ішов у роси,
Всміхався мріям ласкаво і любо.

Пливли тумани по рожевій хвилі,
Підводивсь ранок, дум печальних повен.
А човен ніс рясні надії милі,
Велике серце ніс непевний човен.

Той човен був із течею —
І втопилась дівчина,
Що з гори Чернечої,
Молода, невінчана.

Човен був несмолений,
З трухлодуба тесаний.
Нестерпучий боле мій,
З давнини занесений.

1962

Я ЗНОВ — ПРО ЛЮБОВ

Я знов — про любов,
Про мою безпорадну.
Йй треба б на скрипці грати —
Вона ж підхопила гармошку двохрядну
І каже:

З очей моїх тихо сповзає пов'язка.
Засніжена путь.
До світання далеко.
— Нелегко, мій любий?
— Звичайно, нелегко.
Та добре, що ти...
Що лиш ти мене чуєш,
Лиш ти в хуртовину зі мною почувеш.

1962

Я ІДУ ЗА СОНЦЕМ

Я іду за сонцем ранком од світання
І сміюсь, як сонце, ніжна, молода.
В мене є робота, в мене є кохання,
В мене є щаслива зірка золота.

Встала я до сонця, прилетіла в поле,
Подруги хороші слухають мене.
З ними поділюся нестерпучим болем —
Може, чорне лихо швидше промайне.

Я сама як сонце, люба згода в ланці,—
Із якого ж краю лихо надійшло?
Сохнуть урожаї на моїй ділянці,
Сохне, в'яне серце, хмариться чоло.

Хто не звідав горя, той не був щасливий
І велика мрія в того не збулась.
Я іду за сонцем, а за мною злива
Та на всю Сумщину щастям полилась.

1962

Гриміла, гукала на подвиг, на славу.
В тім поклику чулася близькість побіди.
Каміння в глибинах кипіло, мов каша.
Згадай наші дальні літа, Мірсаїде,
Що рвучко злилися із водами Вахша.
Злилися, влилися в кремністі арики,
Продовбані нами по п'яді за днину.
Згадаймо, вшануймо те плем'я велике,
Яке воскресило привахшську долину.
Воно не жаліло ні поту, ні крові
І навіть життя у боях з басмачами.
В єдинім полку, вихровім, крутобровім
Пройшли тугаї з копачами й мечами
Буремної юності подруги, друзі.
Шумує вода по каналах в напрузі,
Бавовни коробочка з тріскотом рветься.
Зростають палаци, світлиці у тінях.
Огляньмося, брате, хай в душу поллеться
Скаженого Вахша колишне кипіння.

Юність ввійшла у поеми, в романи,
У мідь оркестрову найвищим звучанням,
А наша — водою в поля Тугалана,
В новітню добу полум'яним світанням.

1962

НАДІ МНОЮ ДІВЧИНА ЖИВЕ

А наді мною дівчина живе,
Така ж самотня, як і я в цю пору.
Байдужа ніч за шибкою пливе.
Я міг би підійнятися угору
По мармурових сходах сіруватих,

Освітлених лиш зіркою з вікна,
І стуками, м'якішими од вати,
Збудити тишину.
Не голосна
Якась би відповідь долинула з кімнати,
Але коли б почулося: «Зайдіть»,—
Я не зайшов би, мабуть.
Що сказати?
У мене серце стало — наче мідь,
Яка гуде під вітром на дзвіниці,
Не те, що під ударом язика.
Коли вночі крилом торкають птиці
І як луна долине далеко —
Чутлива мідь тихесенько гуде,
Мов жде когось. Але ніхто не йде.
Таке і серце в мене.
Що це — старість,
Чи юності глибинне джерело
Прорвалося через вапнисту нарість
Прожитих літ?
Мороз дихнув на скло
І залишив казкових квітів гори
Якоїсь неземної чистоти.
Коли б узяти квіти ці й нагору
До дівчини в кімнату віднести,
Либонь, зраділа б, мила і вродлива,
І розцвіла б між ними, як весна.
Вона щаслива?
Може, і щаслива,
Але про це іще ніхто не зна.
Здається, в неї завтра іменини —
Прийшла зима двадцята.
Ой пора!
Я до світанку буду щохвилини
Бажать їй щастя,
Щастя і добра.

А як засну — нехай мені присниться:
Вона зі мною на багато літ.
А то хай прийде в сон
Як птиця,
Із котрою рушає птах в політ.
Щоб десь над морем в грозівій тереблі
Крилом підтримувати змах її крила
І згадувать той край,
Той час,
Ту землю,
Де наді мною дівчина жила.

1962

* * *

*

Як легко йти мені!
Іди, лети!
Як легко йти мені, як синьо серед степу!
Немає літ тяжких сирого лепу,
Мій — цілий світ, мої — нові світи!
Чого це так?
Знайшов жаданий слід
Не серед гін, а у собі самому.
Оглянувся — нема «колишніх» літ,
А є роки, прожиті серед грому.
І є майбутнє, збуджене думками,
І віра, мов перила під руками,
Коли спішиш над виром глибокості
До дальнього, наміряного в гості.
Чому ж не йти, чому не поспішить?
Як легко йти, хоча й не легко жити.

1962

ЗЕМЛЯ

Могутній лайнер «Каравела»
Понад Атлантикою йде,
Лиш сірі води.
Ниви, села
Не зустрічаються ніде.
І острівок, немов кубельце,
Що показався іздала,
Збудив усмішку в каравельців:
— Земля!
— Earth!
— Erde!
— Terra!
— Земля!

Земля, о скільки в слові цьому
Злилося вищих почуттів!
Земля — це знак вітчизни, дому —
Найближчий світ з усіх світів.
І в тому світі є єдина,
Мов рідна риса на чолі,
Земля.
У мене — Україна,—
У ній краса всієї землі.

1962

* *
*

Мій друг мовчить, і я мовчу при нім,
А ми говоримо.
В відлунні голоснім
Бредем по Голосіївському лісі.

Зозуля на старезному горісі
Кує нам роки.
Скільки їх, зозуле?
Замовкла птиця — так ми й не почули.
Але хіба важливо, скільки літ,
Важливо те, який лишиться слід.
Про це ми і говоримо в мовчанні,
Бо роки йдуть,
І вже вони не ранні.

1962

ЗУСТРІЧ У ПІСНІ

Платону Майбороді

Рідко говоримо, бачимось рідко,
Хоч живемо через вулицю ми.
Пісню твою, злотоусту лелітку,
Хлопці виводять щоночі з півтьми.
Я підіймаюсь, тулюся до шибки,
Скло, мов струна, то дзвенить, то бринить,
Вчується голос далекої скрипки —
З серця до серця протягнеться нить.
З'явиться посмішка трохи печальна:
«Ось ми й зустрілися знов уночі...»
Смуга Хрещатого яру нейтральна
Зникне.
І ми, до світання йдучи,
Раді, що в роки такі необжиті,
В роки, де все на бігу, на ходу,
Можемо в пісні іти, як у житті,
Люблячи землю свою молоду.
Можемо стати над прірвою в полі,

Щоб одвертати людей од біди
Голосом пісні і доброї волі.
Друже Платоне, ходімо туди.

1962

3 ПЕРЕВАЛУ

Гора підіймається соншми лозами
У гронах, щедротно просвічених сонцем,
А вище — ріденькими травами, росами.
Ще вище — один карагач оборонцем
Зеленого братства на голім камінні
Спинається вгору.
Петляста стежина
Кінчається шелестом вогкої ріні,
Тепер під ногами — блакитна крижина.
По ній треба йти, зберігаючи силу,
Бо тут не заснеш, коли ніч нагодиться.
Блакитна крижина біліє.
До схилу
Ще, мабуть, далеко,
Бляшана таблиця,
Залишена кимось цікавим, упертим,
Говорить: «5017 — над морем».
Раптово стемніло на світі.
Тепер ти
По зорях блукатимеш стомленим зором.
Як дихати важко, яка холоднеча
На крівлі землі, де й орли не гніздяться.
Спускається небо, лягає на плечі.
Зірки не всміхаються — сумно іскряться.
«Ну, що в цих висотах?!» —
У тім'ї, у скроні

Натруджена думка б'є вперто, невпинно.
Напевне, зічев'я учора й сьогодні
Гукають та манять людей верховини.
З останньої сили тягну своє тіло,
Уже крижаніюче в зимному царстві.
Нарешті світання винзу забіліло,
Земля заясніла в зеленім убранстві.
З'явилося сонце не зверху, а знизу.
Крижина схилилась на край перевалу.
Весь світ піді мною, аж ось він поблизу.
Такого світанку не бачив я змалу.
Такого багатства краси неземної!
Ні, саме земної, лиш в ракурсі іншим,
Де кожен листочок здається весною,
Всією весною в теплі найповнішим.
І ріки, що билися в вискалі з криком,—
Далекі сусідки, не маючи пари,
Зливались.
Як любо із Янгіариком
Браталися юні потоки Сінгара.
Як швидко на місці старого урюка
Підносилось вгору пагіння зелене,
До неба здіймало завітчані руки,
Здіймало до сонця, здіймало до мене.
Як ніжно тулились дувал до дувала,
Кишлак з кишлаком обіймались, мов гості.
Це можна побачить лише з перевала
І можна відчути лише з високості.
Хай вибухне серце — я буду ще жити
У гронах, світліших за краплі опала.
Не землю, а душу природи відкрити
Я вперше побачив з цього перевала.

1962

ПЕРША ЗУСТРІЧ

І це мені навік запам'яталось.

Мірзо Турсун-заде

В Таджикистані рідко йдуть сніги,
Але, буває, гори і луги
Укриє вогка валяна кошма.
Тоді стежок загаданих нема.
І ні один упертий караван
Не піде на Гіссар, Кафірніган,
Тим більше в межискельний Бабатаг.
Важкі сніги, мов біла повінь саг,
Зливаються з верхів'ям крижаним,
А ти сиди над вогнищем курним.
Я в Шахринау жив чотири дні,
В маленькій придорожній чайхані
Поміж канарів, глечиків, баклаг.
Мав намір підійнятись в Каратаг.
Але сніги, пішли такі сніги,
Що за поріг не висунеш ноги.
Зі мною був учитель і співак,
Чотири дні ділив кок-чай, табак
На втопаній, попаленій кошмі,
Його, здається, звали Карамі.
Дутара дві тонесенькі струни
Натхненно виривали з тишини
Потік струмка в Гіссарському краю,
Весілля солов'їне у гаю,
Джигіта вигук і дівочий сміх
Із-під чадри, коли той сміх був гріх.
Супутник з торби книжечку дістав,
Він вірші теж співав, а не читав.
І з гордістю казав, що ці пісні
Складав Мірзо ось тут, у чайхані,
Що книжка зветься — «Перемоги стяг».
Тоді я не добрався в Бабатаг,

Бо караван пішов на Душанбе.
Але я рад, що пострічав тебе
У першій збірці, в співах земляка
Біля твого гірського кишлака.

1962

* *
*

Небо начепило хмару-кужіль,
І сто тисяч веретен стрімких
Крутять пряжу, щоб наткати калюжі,
Чисницями кинути струмки.
Потім все веселка пофарбує,
Сонце в теплоті позолотить,
Конюшина — китиці на збрую...
Хто сказав, що сіро час біжить?!

1962

* *
*

Я повсюди звертаюсь до тебе
У думках, у надіях, в жазі.
Де б не був я, а ти, наче небо,
Наді мною в ясі і грозі.

І, напевне, в останній тривозі,
Як утомиться серце старе,
Горілиць упаду при дорозі,
І в очах твоє небо замре.

Зашумить надї мною ліщина,
Вкриє рястом остання весна.
Україно моя, Батьківщино,—
Рідна земле і доле ясна!

1962

* *
*

Весна — поезія, поезія — це й осінь,
Коли у небі ледь помітна проси́нь,
А на землі є золото у всьому
І срібло в павутинні лісовому.
Але не цим лише багата осінь,
У ній дві чаші терезів на осі
Підтримують одвічну рівновагу.
Ви бачили в воді з вином баклагу —
Вона не виринає і не тоне.
І я оце сказав собі:
— Платоне,
Дні осені прийшли до твого двору,
Прийми ж до серця рівноваги пору.

1962

* *
*

Вирує гук серед Яремчі,
Кипить вода.
То прагне волі молодеча

Його хода.
Спихає скелі і пороги
У каламуть.
І ти, як прагнеш перемоги,
То гуком будь.

1962

* *
*

Сани полоззями — в місячну ніч,
Душі відкриті — закоханим жарко,
Заячим хутром морозяна хмарка
Свіжо і м'яко лягає до пліч.
Потім вона — в хуртовину, у січ,
Кашлем хрипким, сивиною на плечі...
Юність, не слухай,
То старості речі.
Не повертай до тепленької печі,
Може, безмежна ця місячна ніч.

1963

* *
*

Ішов додому, соломинку гриз —
Вона йому солодкою здавалась,
Бо зібраний уже на полі рис —
І на землі й зернятка не осталося.

Коли ж зимою плов запахотить
З урюком, що палає, мов жаринки,
Він візьме в пучку рису —
І на мить
Відчує літній присмак соломинки.

1963

МЕНИ Б ТУ ПІСНЮ

З Опішні глек.
Йому стонадцять літ,
А поливо на нім як полум'я горить,
Не світло відбиває —
Цілий світ,
Що у гончарні зупинивсь на мить.
На мить, на день,
А потім на віки.
Блакить весняна в глибині ріки,
Стрільчаті ружі,
Вишня у цвітінні,
Аж до остріхи журно-довгі тіні
Від козака,— він іде на війноньку,—
Його коханої
І неньки, що за доньку
Печалиться у дні походу грізні.
На глек вони, либонь, зійшли із пісні
І ожили під поливом удруге.
Любив гончар співать над бистрим кругом,
Коли скресала Ворскла при Опішні,
І розцвітали яблуні та вишні,
І гомоніла птаством далина.
Тоді у вічність входила весна.
Три долі — з глека,

Вишня,
Стріли ружі,
Блакить ріки
І за рікою рунь...
Я заздрю гончареві,
Заздрю дуже!
Мені б ту пісню,
Ту весняну юнь.

1963

НА ВУЛКАН-МОГИЛІ

*Пам'яті радянських воїнів,
закатованих фашистами
в концтаборі у Дарниці*

Ця могила —
Невгасного болю вулкан,
Що не лавою —
Кров'ю людською
З-під землі вибухає
Із тисячі ран
І тече в наші душі
Рікою.

Із могили встають
Легіони бійців,
Закатованих,
Вбитих фашистом,
Вічно юних,
Живих
(Не зітлілих мерців!),
Чистих совістю,
Серцем пречистих.

Тих, що стали на смерть
У нерівнім бою
У контузіях,
В ранах
Рваних.
Хай же з роду у рід
В придніпровім краю
Квітне слава на цьому кургані.

Хай юнак припаде
До трави в тишині,
Дарничанка зажурена руса —
І почують вони у глевкій глибині
Заповіту слова-землетруси:

«Ми за мир на землі
Заплатили життям,
За Вітчизну,
За щастя народу.
Завойоване нами несить в
майбуття.

Коли треба —
Умреть за свободу!»

Чуем ваші слова,
Наші славні брати,
Вічно юні
І повні звитяги.
Завойоване вами
Ми будем нести,
Як несе
Революції стяги.

1963

* *

*

Я руку на вітер — гілкою,
Всі пальці, либонь, облетіли.
Ногу в стерню перепілкою,
Люта сльота до тіла.

Десь тут в лісах партизани...
До них не дійти без бою.
Кулю б у серце з нагана,
Та в ньому нема набоїв,

Так і стою яворинною,
Порохом пахне з нагана,
А над моєю Україною
Вражий дюраль моноплана.

О, ненароджений сину,
Куй зброю у мирну годину.

1963

НОЧІ НАШІ

1

«Ніченька, боже ж мій, місячно,
зоряно —
Видно, хоч голки збирай». —
В пісні.
А в небі — смугу проорано
З краю у край.
Що в тій ракеті —

Вимпел для Марса
Чи для Землі фугас?
Ніченька зоряна — світу окраса
І — віроломний час.
Ночі закохані, ночі вагітні
Носять під серцем плоди.
Ночі двадцятого віку новітні
Тягнуть страшні неводи,
Щоб не когось —
Цілу Землю піймати,
В атомний взяти полон.
«Люлі-люлі», —
Над колискою мати.
В ночах і спокій, і сон.

II

В ночах і спокій, і сон,
В них сновидінь ріка.
Ім би мільйони тонн
В сосочки молока.
Ім би на всій Землі:
«Люленьки, люлі-люлі».
Ім...
Але ночам твоїм і моїм
Дуже тривожно у сні,
Навіть коли найтихіші пісні...

III

«В ніч, коли кругом все спить,
Щось у житі шелестить.
То нещасная дівчина,
А любов у тім причина,
Все збирає маків цвіт...» —
Слухаю,—

Пам'яті слід
Довгим безсонням іде
Через каміння руде.
Рушив дощатий вагон
Ночі.
І я, мов на кочі,
Тряско лечу назад,
У прикарпатське підгір'я.
Бачу попалений сад,
Попелом вкрите подвір'я,
Зашморгом скручений дріт,
Двох партизанів на груші.
Прут перейшли вони вблід,
З'їли кулеші, кислуші.
Втома бере у полон,
Втома стонадцяти гонів.
В ночах і спокій, і сон,
Та не для наших загонів.
Жито густе шелестить
Коло гуцульської ятки.
«Спи, моя крихітко, цить»,—
Мати колише малятко.
В житі квітує мак,
В кульках зернята снотворні.
А за рікою — Ковпак,
З ним ковпаки непоборні.
А за горою — гора
В смолах п'їтьми до рані.
Мак облігає.
З двора
Линуть пелюстки багряні.
Тиша співає-квилить:
«В ніч, коли кругом все спить».
І залягли сторожі
В маках:
— Ніхто не пролізе.—

Сонним — у груди ножі,
Мертвих знизали залізом
Та й підтягли два кінці
Серед подвір'я на грушу.
А за кулешу в кірці
Та за овечу кіслюшу —
Жито гуцула — в огонь,
В холод сирітських безсонь.
— Як же могли ви, сини! —
Мовив Ковпак при могилі.
В ночах і спокій, і сни.
«Сонні ж і боги безсилі»,—
Греки казали так.
Боги — нехай!
А люди
Знайте, що квітне мак
Інколи сном облуди.

IV

В ночах і спокій, і сон,
В них сновидінь ріка.
Ім би мільйони тонн
В сосочки молока.
Ім би на всій землі:
«Люленьки, люлі-люлі».
Ім би...
Зростають грибами німби
Бога війни.
Ніби йде тиша,
Здається...
Ніби...
В ночах і спокій, і сни.

З М І С Т

Поки живий — іди! *Борис Олійник* 5

п о е з і я

1943—1945

В ім'я твоєї волі 28

Похідна 29

«Старий батько питав сина...» 30

Ой на горі 30

Месниця 31

В Старій Гуті 31

Невільницька 33

Розвідник 34

Ой шумить високе жито 34

Партизанська мати 35

Весільна 36

Ковпаківська бойова 37

Гуцульщина 38

Україна 39

Скалатська балада 40

«Поколошкане, забуте...» 42

Три смерті 43

Партизанська балада 44

«Коли вносили із бою...» 46

Пілот-партизан 46

Галичанка 47

«Я знаю, що таке життя...» 49

«Ішла війна...» 49

Тост 50

«Скільки проїхав, скільки пройшов...» 51

«Кажуть, легше повалити...» 51

Повернення 51

1946—1949

- «Десь на Збручі, коло броду...» 53
Руднев 53
«Дівоче гроно» 54
Я той, що греблі рвав 56
Згадка 58
«Полюшко» 59
Широкий степ 60
Весняний грім 61
Халіма співала про моря 61
«Я сказала йому, що прийду...» 61
«Сьогодні день народження твого...» 62
«Так, як Данте любив Беатріче...» 62
Від Москви до Карпат 63
Солдат 64
«Є на Слобожанщині зеленій...» 65
Могила генерала Руднева 65
«Старий галичанин шукав свого сина...» 66
Слово про поезію 67
«Близька, замріяна, струнка...» 68
Ходімо, кохана, у ліс 68
Пісня про Лівшу 69
«У клуні під сіном чотири трупи...» 70
Гривко 70
«Вдень накувала зозуля...» 71
Балада про сапера 71
Три покоління 72
«Коли ти впав на полі бою...» 74
Коваль Микита 75
Дівоча пісня 76
В час війни 77
«З центрального штабу до Моніно ЗІСом...» 77
На Грінвічі 78
Коні вороні 79
На виставі «Платон Кречет» 79
Балада про косарів 80

Рільник 82
Мої друзі 85
Пісня ветерана 87
«Дощ пройшов...» 88
Дівчина всміхалася у сні 88
В нічній імлі 89
Щастя 90
Це все Москва 91
«Мені приснилась та білява...» 92
Зустріч 93
Лист 94

1950—1956

На Волині 95
«Прости, синець, за всі літа розлуки...» 96
Плуг 97
Люблю поезію 97
І чого тікати 98
«Ти прийдеш додому...» 99
«Життя — це рух і ревно дія...» 100
«— Ось яка ти» 101
Червнева неділя 101
Верби в Краснопресненському парку 102
Слава поета 103
Їонка 104
Пісня про Олю 105
«Я не заздрю соколові, друзі!...» 106
Згадай 106
Ялина 107
«В Москві у мене доня народилась» 107
На руїні дитмістечка 108
«Колись давно в нас чорногуз помер...» 109
Балада про батьківську любов 109
«Всі кажуть, що Дніпро старий...» 111
Ворон 112
Мистецтво 112

Давня пісня 113
Гуцуля 114
Слава людині 114
«Тільки згадка торкнеться рукою...» 117
«З хлібом у нас зустрічають гостей...» 118
«Пахне хліб...» 118 \\
«Тепла не жди в січневі дні...» 118
Привіт Білорусі 119
«На полі серпень — місяць урожаю» 121
Ірпінь 121
Криниця 122
«Було це, я пригадую, давно...» 122
Я славлю партію 123
«Де тебе стрів я уперше...» 124
«Коли хтось умирає...» 125
Люблю я ліс 125
«Я не шукав кохання...» 127
Болгарка 127
«Ти не жалкуй, що вік пробіг...» 130
«Дикі груші одцвіли...» 130
Плащ-палатка 131
«На камені, покритому землею...» 132
Поет 133
Життя 133
Пам'ятник 134
Коваль 135
«Винесла відерце за ворота...» 136
Космач 136
«Ми їли картоплю в мундирах» 139
«У озеро — камінь...» 139
Стара мелодія 139
Тінь 140
Хухрянський бір 140
«Коли б ти знала, де я був...» 141
Степ 142
Юність 143

«Стару молодий полюбив» 148
Шофер 148
Мірошник 152
Зорить спогадання, як ватра 153
До друга 155
Варто такого любить 156
Книжка 157
До Тирново 158
«Заповіт» 159
Пам'ятник партизану 160
«Хіба я не знаю...» 161
«Я не зустрів тебе учора...» 162
Посеред Дніпра 162
На фільварку 163
Хлібороби 164
Жарт 168
«За тракторами сніж дим...» 168
«Куриться кабиця в дворі» 169
Трускавець 169
«На Бориславщині сніги...» 171
«Заметена земля під посвисти вітрів...» 171
Сопілкар 172
«В Боянській церкві...» 173
В Америці немає солов'їв 173
«Поїхав товариш» 176
Підкова 176
Дві сестри 177
«Дві вервечки обірвалось...» 179
Вірність 180
«Я не забув того, о ні...» 180
Нерозлучні 181
«Там, де тирса шелестіла...» 182
Пуща-Водниця 183
«Коли зроблено плуг...» 184
Стара верба 185
В дорозі 186

«Обійшов я без вагання...» 186
«Я слухав співи солов'їв...» 187
Слід блискавки 187
В хуртовину 188

1957—1959

За піснею 189
«На жаль, чудес на світі не буває» 195
Пісня Галини 195
«Є почуття такі прозорі...» 196
Доні 196
Хмарка 197
На зеленому базарі 198
Козачок 200
Вишивальниця по дереву 200
Дотики малят 201
Болгарські монастирі 202
Ніжні імена 203
По гайді чути, де весілля 204
До Балкану 206
«Кажуть люди...» 207
Як хочеться жити 207
«Коли вже ти вийшов із дому...» 208
Лісничиха 209
Вдова 210
Слово до воєнкома 212
Білий хліб 213
Відлунок 215
Знов у Трускавці 216
Дівчата будують дорогу 217
«Коли я тебе пригадаю...» 218
«Спалахнула сукнею на сонці...» 219
Перший сніг 219
Сни 221
Солдатська перекличка 223
Рідне 225

«Час, мов сніг, проходить зимно, тихо» 226
На свердловині 227
Львів 229
Могила невідомого солдата 230
Спогад верховинця 231
Ленін іде по планеті 235
Червона китайка лежить на столі... 237
«Люлька була в них па двох одпа...» 237
Гуцульська колискова 238
Герой 238
«Тупцювали коні на припоні...» 239
«Вечір весняний, мов літепло...» 240
Весняний вітер 240
В мить прощання 241
«Я той, що греблі рвав...» 242
«Вересень з вітром осіннім...» 243
«— Кого ти ждеш, додому не спішиш?» 244
«Всі п'ють вино...» 244
Нелинь 245
«Вперше слова «мама» посоромивсь...» 245
«Залишилася у полі...» 246
«Я уже іду до того віку...» 246
В рід із роду 247
«Каштани падають і рвуться...» 249
«На рейді стоять «Україна», «Россия»...» 250
«Ми стали в небо поглядати...» 251
«Мені колись бабуся говорила...» 251
На кордоні 252
«Снігу широчінь така безмежна...» 253
Романс 254
«Буйний хміль доверху обвивав...» 255
В моїм селі 255
На Вовчому 256
Люблю я зиму українську 258
«Розпутані коні втікали...» 261
«Шумом врожайним, п'янючим...» 262

Спасибі, діду! 262
«Перепілка бігла по стерні...» 263
Новий дім 264
На зборах 265
Медсестра 267
«Я люблю на ірпінським пригірку...» 268

1960—1963

«Страшного бачив я багато» 270
Школа батьків 270 \

«Чи почуваш старість?» 271
«Я знаю: знайдеш ти маленьку радість...» 272
«Вітер над степом теплий, весняний» 272
Навіщо пісня 273
Панько Троян 274
На своїй землі 274
«Нижній димок од кострища...» 277
«Над колискою в віконці...» 278
Неначе на Ворсклі 279
«Поклала спати коло хати...» 279
«— Наталочко, чуеш-но, лобко!» 280
«Книє сонце перший промінь...» 281
«Розлилися голи пишними житами...» 281
На дощ заболіли рани 282
На Синяві 283
Қолискова 283
А, може, й справді чудо 284
«Знов наснились батько, мати» 286
Сум старої ковалихи 286
«Ви бачили, як рута проростає...» 288
Бачу нові верховини 288
Голос до земляків далеких 289
Ой, ганьба! 290
Спомин про Ціолковського 291
Горда 291
«Хмара закрила півнеба...» 293

- «Заповіт» 293
У тиші білої ночі 295
Ніч поета 296
«Кобзар» 297
- КОЛИ Я В КИЇВ ПОВЕРТАЮСЬ. Цикл
- I. «Вертаюсь в Київ не байдуже...» 298
II. «Я повертаюся у Київ...» 298
III. «Я в рідний Київ повертаюсь» 299
IV. «Прибув я до Києва ранком...» 300
V. «Він перший у Київ пробився на танку...» 302
VI. «З вокзалу в станцію метро...» 302
VII. «Я повертаюсь в Київ із Полтави» 303
VIII. «Минуле, сучасне, майбутнє...» 304
IX. «Везу додому дружній дар...» 305
X. «Я повертаюсь в Київ після довгих...» 306
XI. «Коли я в Київ повертаю...» 307
XII. «Я повертаюсь в Київ із державки...» 308
XIII. «Коли я в Київ повертаюсь з мандрівки...» 308
XIV. «Я в Київ повертаюся з плавби...» 309
XV. «Я повертаюся у Київ. Довкіл...» 310
XVI. «З Асканії-Нової в Київ...» 311
XVII. «Я повертаюсь в Київ. На пероні...» 312
- Лебединий лет 313
Перша перемога 314
Дуби у чотири обхвати 316
«Навіщо думать про війну...» 317
Відгомін болю 318
Я знов — про любов 319
Я іду за сонцем 321
«Він ввійшов у старість, як в палац...» 322
Ріка юності нашої 322
Наді мною дівчина живе 323
«Як легко іти мені» 325
Земля 326
«Мій друг мовчить, і я мовчу при нім...» 326
Зустріч у пісні 327

З перевалу 328
Перша зустріч 330
«Небо начепило хмару-кужіль...» 331
«Я повсюди звертаюсь до тебе...» 331
«Весна — поезія, поезія — це й осінь...» 332
«Вирує гук серед Яремчі...» 332
«Сани полоззями — в місячну ніч...» 333
«Ішов додому, соломинку гриз...» 333
Мені б ту пісню 334
На Вулкан-могилі 335
«Я руку на вітер — гілкою...» 337
Ночі наші 337

**ПЛАТОН НИКИТОВИЧ
ВОРОНЬКО**

СОЧИНЕННЯ
В ЧЕТЬОРЕХ ТОМАХ.
ТОМ ПЕРВИЙ
Стихотворення 1943—1963

Київ, видавництво
художественної літератури
«Дніпро», 1982.

(На українському мові)

Редактор *Л. С. Малахова*
Художник *І. В. Копілов*
Художній редактор *І. М. Гаврилук*
Технічний редактор *Б. С. Грінберг*
Коректор *В. В. Бондаренко*

Інформ. бланк № 1492

Здано до складання 13.04.82.
Підписано до друку 13.10.82.
БФ 46389.
Формат 70×108¹/₃₂.
Папір друкарський № 1.
Гарнітура літературна.
Друк високий.
Ум. друк. арк. 15,4.
Ум. фарб. відб. 15,4.
Обл.-вид. арк. 13,738.
Тираж 40 000.
Зам. 2-144. Ціна 1 крб. 50 к.

Видавництво художньої
літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

Харківська книжкова
фабрика ім. М. В. Фрунзе,
310057, Харків,
вул. Донець-Захаржевського, 6/8.

Воронько П. М.

В75 Твори в 4-х т. Т. 1: Поезії 1943—1963. / Передм. Б. Олійника.— К.: Дніпро, 1982.—350 с.

До першого тому творів відомого українського радянського поета, учасника легендарного партизанського рейду ковпаківців, лауреата Державної премії СРСР і Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка, а також Республіканської комсомольської премії імені М. Островського і Республіканської премії імені Лесі Українки ввійшли вірші 1943—1963 рр., пройняті почуттям радянського патріотизму, пафосом народної героїки, священним почуттям схиляння перед пам'яттю тих, хто віддав життя за перемогу над фашизмом.

В 70403—068—передплатне. 4702590200.
М205(04)—82

У2

ИМАТОНИБОРОНИКО

1крв. 50к.